

**LA VIOLÈNCIA MASCLISTA:
EL LLARG CAMÍ CAP A LA
IGUALTAT DE LA DONA**

Dones Il·lustradores

Agraïment:

Agraeixo aquest treball al servei SIAD VicDones i als actors del curtmetratge per ajudar-me a realitzar-lo.

Dedicatòria:

Dedico aquest treball a totes aquelles persones que pateixen violència de gènere.

Cita Introductòria:

“Per un món on siguem socialment iguals, humanament diferents i totalment lliures”

Rosa Luexemburgo

ÍNDIX:

0.	Introducció.....	7
1.	La història de la dona i la violència de gènere.....	9
1.1.	Quin ha estat el paper de la dona en les diferents èpoques històriques i les civilitzacions?.....	10
1.1.1.	L'edat mitjana.....	12
1.1.2.	Edat Moderna.....	13
1.1.3.	Segle XIX.....	14
1.1.4.	La dona al segle XX.....	14
1.2.	La discriminació femenina ha sigut una constant en totes les civilitzacions?.....	15
1.3.	Dones que van deixar una empremta en la història.....	16
1.3.1.	Marie Curie.....	17
1.3.2.	Florence Nightingale.....	18
1.3.3.	Mary Wollstonecraft.....	19
1.3.4.	Jane Austen.....	19
1.3.5.	Susan B. Anthony.....	20
1.3.6.	Rosalind Franklin.....	20
1.3.7.	Ada Lovelace.....	21
1.3.8.	Simone De Beauvoir.....	22
1.4.	Història de la violència de gènere.....	22
1.5.	El segle XX, naixement dels ideals d'igualtat.....	23
2.	El feminisme.....	24
2.1.	El feminisme als Països Catalans.....	25
3.	El perfil de la dona al món.....	26
3.1.	La dona índia.....	26
3.1.1.	Marc Legislatiu	26
3.1.2.	Dones i economia, educació, salut i poder.....	29
3.1.2.1.	Economia.....	29
3.1.2.2.	Educació.....	29
3.1.2.3.	Salut.....	29
3.1.2.4.	Poder.....	30
3.1.3.	Acords Internacionals.....	30
3.2.	La dona marroquina.....	31
3.2.1.	Els usos del vel i la seva simbologia.....	32
3.2.2.	Tendències en el feminisme del món àrab.....	33
3.2.3.	Els mil i un problemes de les dones de "Les mil i una nits"	34
3.3.	La dona xinesa.....	35
3.3.1.	La llei del 1992.....	35
3.3.2.	Dona i Mercat Laboral.....	36
3.3.3.	A la recerca d'una identitat de gènere.....	37
3.3.4.	Política del fill únic.....	38
4.	Dona al món laboral.....	39
4.1.	Les relacions de gènere en el treball.....	40

4.2.	La discriminació sexual.....	41
4.3.	L'assetjament sexual.....	41
4.4.	El mobbing o assetjament moral.....	42
4.5.	Factors estructurals d'incidència relacionats amb el gènere.....	43
5.	Definició violència de gènere.....	44
5.1.	Els micromasclismes.....	46
5.2.	Què ens pot fer pensar que una dona està patint maltractaments?.....	48
5.3.	Què pots fer per combatre-la?.....	49
5.4.	Conseqüències psicològiques d'una dona maltractada.....	49
5.5.	Tractament.....	50
5.6.	Prevencions.....	51
5.7.	Polítiques d'igualtat de gènere.....	52
5.8.	Tendències polítiques d'actuació.....	52
6.	Tipus de violència / àmbits.....	54
7.	Què fer davant una situació de violència.....	55
8.	Cicle de la violència de gènere.....	58
9.	El concepte d'amor i el model d'amor romàntic.....	60
9.1.	Origen de l'amor i el model d'amor romàntic.....	60
9.2.	Concepte d'amor romàntic i d'amor.....	61
10.	Els mites romàntics.....	64
10.1.	Mite de la "mitja taronja".....	64
10.2.	Mite de l'emparellament.....	64
10.3.	Mite de l'exclusivitat.....	64
10.4.	Mite de la fidelitat.....	65
10.5.	Mite de la gelosia.....	65
10.6.	Mite de l'equivalència.....	65
10.7.	Mite de la omnipotència.....	65
10.8.	Mite del lliure albir.....	65
10.9.	Mite del matrimoni.....	66
10.10.	Mite de la passió eterna.....	66
11.	La gelosia.....	67
12.	De l'amor romàntic a la violència contra les dones en la parella.....	69
13.	Sistemes implicats.....	70
13.1.	Sistema familiar.....	70
13.2.	Sistema educatiu.....	71
13.3.	Sistema social.....	71
13.4.	Sistema sanitari.....	71
13.5.	Sistema judicial.....	72
13.6.	Sistema policial.....	72
14.	Primers símptomes (indicadors) d'una dona maltractada.....	73
15.	Perfil del maltractador i dona maltractada.....	74
15.1.	Fonaments institucionals.....	74
15.2.	La violència domèstica.....	75
15.3.	Els perfils psicològics criminals.....	75
15.3.1.	Principis bàsics.....	76
15.3.2.	L'escena del crim.....	76
15.3.3.	Tipus d'homicides.....	77
15.3.4.	Perfil de l'agressió.....	77

16.	Els fills i filles davant la situació de violència de gènere.....	81
17.	Servei VicDones.....	84
18.	Cases d'acollida.....	85
19.	Com actuen els mitjans de comunicació davant aquesta violència.....	86
20.	Llibre diari de una mujer maltractada.....	87
21.	Aspecte jurídic davant aquestes situacions.....	88
21.1.	Llei del dret de les dones a eradicar la violència masclista.....	90
22.	Comparació violència a Espanya, Catalunya i EEUU.....	99
23.	L'home en la violència de gènere.....	101
24.	Guió del curtmetratge.....	102
25.	Entrevistes.....	104
25.1.	VicDones.....	104
25.2.	Educadora social dels Estats Units.....	108
25.3.	Educadora social dels Estats Units (2).....	115
25.4.	Advocada.....	121
25.5.	Advocada (2).....	127
25.6.	Dona maltractada.....	129
25.7.	Psicòloga.....	131
26.	Conclusions.....	137
27.	Webgrafia.....	133
28.	Bibliografia.....	135

0. INTRODUCCIÓ

En el moment de decidir quin seria el tema del treball de recerca teníem molt clar que calia fer un treball que ens agradés i ens motivés. Per això, era lògic que el tema estigués relacionat amb l'entorn més proper, i res tan pròxim com la dona. El tema principal d'aquest treball es basa en la violència de gènere. Des de sempre ens ha interessat el món des de la perspectiva d'una dona, tema en què volem dedicar-nos de cara a un futur. Per aquest motiu, aquest treball el vam escollir precisament per saber realment si en realitat seria una cosa que ens interessaria i per saber si podríem escollir aquest camí.

Primer de tot, ens vam proposar uns objectius per tal de poder anar-los assolint al llarg del projecte. L'objectiu principal era el de conscienciar les persones joves sobre aquest tema. Hem volgut comprovar fins a quin punt les persones estan conscienciades mitjançant enquestes i entrevistes, volíem conèixer històries, professionals, i, sobretot, aprofundir en el tema. D'aquesta manera, gràcies al servei SIAD, Servei d'Informació i Atenció a la Dona, lloc on vam portar a terme unes pràctiques durant el mes de juliol i un gran punt de suport per al nostre treball, vam aconseguir parlar amb advocades, psicòlogues i persones especialitzades en el tema. A banda d'això, ens van facilitar la informació amb material escrit per poder organitzar el treball. Cal remarcar que gràcies a les pràctiques assolides vam conèixer de forma detallada aquest tema. Un altre punt important a destacar és el fet que un dia, mentre fèiem les pràctiques va venir una dona immigrant a parlar amb l'advocada del servei. Aquesta ens explicava les dures injustícies que tenen les dones immigrants, tant al seu país d'origen com aquí. A partir d'aquí, vam decidir que seria bo poder comparar la situació de les dones de diferents països i cultures amb la dona catalana.

Tal com hem esmentat abans, en un futur ens agradaria dedicar-nos a això, d'aquesta manera amb aquest treball, volem donar a conèixer el tema i conscienciar la societat.

La metodologia que hem utilitzat per fer el treball de recerca ha estat mitjançant llibres i internet. Els llibres aportats pel servei SIAD ens van servir de gran ajuda. Paral·lelament, vam utilitzar una font d'informació directa mitjançant entrevistes. Molta informació també la vam aconseguir parlant tant amb les professionals com les advocades, psicòlogues i treballadores dels serveis socials. A part d'aquestes fonts, vam fer enquestes per poder comprovar què pensava la societat sobre el tema, els resultats obtinguts es poden observar a l'annex del treball. D'altra banda, vam pensar que per la part pràctica seria bo muntar un curtmètrage demostrant una situació real de violència. A banda d'això, a partir de les notícies de violència publicades en els mitjans de comunicació, vam decidir fer un llibre petit dividit en mesos on podem llegir totes aquestes notícies de forma ordenada.

Pel que fa a l'estructura, podem dividir el treball en dues parts, la teòrica i la pràctica. La part fonamental és la dona, a partir d'aquí es va desenvolupant en diferents aspectes. Comencem explicant la seva història, és important esmentar que les dones han estat molt poc valorades al llarg de la història. Citem algunes dones que han estat molt importants i probablement sense elles, res hauria sigut igual. Pensem que no

podem parlar de dones sense abans haver parlat del feminisme, aquest moviment deixa clar la llarga lluita d'aquestes. Si ens centrem en la figura de la dona en si, tal i com s'ha dit abans, comparem els diferents tipus de dona al món per tal de poder veure a la societat que no totes les dones tenen la sort de néixer aquí, a Europa per ser lliures. Parlem, també, de les desigualtats en el món laboral, a la majoria de les feines les dones cobren menys que els homes i això provoca discriminacions laborals ja que les dones es senten inferiors en aquest aspecte, quan en realitat només es demana una justa igualtat.

Deixant de banda la figura de la dona, ens centrem en la violència de gènere ja que és la part més important del treball. Per altra banda, dins la violència de gènere, podem distingir els micromasclismes, diferents consells per tal de poder-la evitar i el seu tractament així com els diferents tipus de violència que hi ha. Simultàniament trobem el cicle de la violència de gènere, un cicle en què l'agressor passa per unes fases des de maltractar la dona fins a penedir-se'n. Volem demostrar que els mites romàntics, concepte que ja hem especificat dins del treball, a vegades no són certs i que l'aspecte principal que fa que es dugui a terme la violència de gènere és la gelosia.

També podem distingir uns sistemes implicats que fan que les dones no se sentin tan soles i rebin més ajuda, com el sistema familiar, educatiu, social, sanitari, judicial i policial. Per poder parlar de la violència de gènere, hem de parlar sobre els diferents perfils de maltractadors que existeixen, a més dels perfils de les dones maltractades. Sovint parlem molt de la parella i deixem els fills molt apartats, però ells també pateixen i són les persones que ho passen més malament. Hi ha uns serveis com el SIAD (Servei d'Informació i Atenció a les Dones), SIE (Servei d'Intervenció Especialitzada en violència de gènere) o les cases d'acollida, que ajuden a les dones a sortir-se'n d'aquesta situació. D'aquests tres serveis parlarem sobretot de dos, el SIAD perquè vam treballar-hi i entenem com funcionen les coses des d'allà i les cases d'acollida, perquè són una ajuda molt gran per totes aquelles persones que reben abusos de les seves parelles.

Un altre concepte important a destacar són els mitjans de comunicació. A la societat ens veiem molt influenciats per aquets mitjans a través de la televisió, internet o la ràdio i la informació que ens proporcionen és molt important perquè ens creiem tot el que ens diuen, vivim en una societat on és més important el que ens diuen que no pas el que vivim. També fem referència a l'aspecte jurídic, pel que fa a la llei catalana és molt diferent de la llei espanyola. Moltes vegades es posen dins el mateix sac quan no ha de ser així, dins l'apartat del treball podem trobar aquestes lleis especificades. En última instància sabem que la violència és diferent en tots els països, així que hem decidit fer una comparació entre EEUU, Espanya i Catalunya. Per acabar, també hem volgut fer referència a l'home ja que ells també reben abusos com les dones.

1. LA HISTÒRIA DE LA DONA I LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE

Segles sencers de civilització, guerres, fam i epidèmies, el naixement de les ciutats o la vida camperola sota el feudalisme s'han comptat sense incloure a les dones: la història dels homes era extensiva a la història de la humanitat. Les dones podrien considerar-se com les grans oblidades de la història.

Les dones han estat aparentment absents en molts àmbits de la ciència i de la cultura. Apareixen escassament en la història, en la literatura, en l'art, en la ciència ... d'una banda, perquè han tingut molts obstacles per poder desenvolupar els seus interessos i capacitats, i d'altra banda, perquè a les que han aconseguit fer-ho no se'ls ha reconegut i ni tan sols han estat anomenades en els llibres o en les enciclopèdies.

La invisibilitat històrica que han patit les dones, sovint apartades de la "història oficial", fa que en desconeguem moltes que van utilitzar la seva imaginació, la seva voluntat, les seves forces i de vegades la seva vida per contribuir a la construcció d'una societat més justa per a dones i homes. En contra de múltiples barreres, les dones a tot arreu del món han participat en el nostre desenvolupament social des del principi de la civilització fins als nostres dies. Moltes dones, sobretot les que es van atrevir a sortir de la norma, van haver de lluitar contra la incomprensió de la societat del seu temps, o contra el feixisme o el racisme, o simplement contra una absurda discriminació basada en el sexe, la classe social o la identitat ètnica. Algunes dones com Marie Curie amb els seus dos premis Nobel han passat a la posteritat però moltes altres han caigut en l'oblit convertint-se en les grans oblidades de la nostra història.

La consecució dels drets de què gaudeixen en l'actualitat les dones del món occidental és gràcies als esforços de moltes d'elles que al llarg dels segles han treballat per aconseguir-los. Al llarg de la història, han estat moltes les dones que han intentat fer-se un lloc en un món d'homes. Els costums, amb el pas dels anys, han anat essent canviats gràcies a moltes d'elles (també gràcies a algun home), per, a poc a poc, anar-se acostant a la societat que coneixem a dia d'avui, que si bé és cert que encara hi ha molt a avançar, s'ha guanyat molt terreny.

Imatge 1 Marie Curie al seu laboratori

1.1. Quin ha set el paper de la dona en les diferents èpoques històriques i les civilitzacions?

Des de la prehistòria, les dones, com els homes, han assumit un paper cultural particular. En societats de caça i recol·lecció, les dones gairebé sempre eren les que recollien els productes vegetals, mentre que els homes subministraven la carn mitjançant la caça. A causa del seu coneixement profund de la flora, la major part dels antropòlegs creuen que van ser les dones qui van conduir les societats antigues cap al Neolític i es van convertir en les primeres agricultores.

Les nostres primeres avantpassades van aprendre a preparar fang i enforar ceràmica; van treballar els esmalts i barrejar cosmètics, origen de la ciència química. A l'encarregar-se de l'agricultura i la recol·lecció, també van descobrir les propietats medicinals de les plantes i van aprendre a assecar, emmagatzemar i barrejar les substàncies vegetals.

A l'antic Egipte, les dones van tenir gran llibertat de moviments. Podien exercir multitud d'oficis, caminar lliurement pels carrers, comprar i vendre, rebre herències i tenir accés a l'educació, tot i que les camperoles desenvolupaven un treball extremadament dur. A Mesopotàmia les dones no estaven sotmeses als homes, sinó que gaudien d'un cert estatus d'igualtat. En el famós Codi de lleis

Imatge 2 Dibuix d'unes dones egípcies

d'Hammurabi les dones gaudien d'importants drets, com per exemple, poder comprar i vendre, tenir representació jurídica o testificar lliurement. Moltes dones van actuar com escriventes en el palau del rei i les reines eren respectades com a tals arribant fins i tot a exercir la regència dels seus fills menors d'edat, formaven els documents i vivien en un palau amb esclaus i serfs. Podien, així, exercir diverses ocupacions i participar en la vida pública de les ciutats.

La posició de la dona en l'antiga Grècia no va ser molt positiva. Per al filòsof Aristòtil, que va exercir gran influència en l'Europa medieval, la dona no era més que un home incomplet i feble, un defecte de la naturalesa. La dona va ser considerada com un ésser sense acabar al qual calia cuidar, protegir i guiar, cosa que implicava la seva submissió total a l'home i el seu allunyament de la vida pública, en la qual no podia participar. Les noies es casaven als 14 anys amb homes molt més grans que elles. Era el pare qui li trobava marit i discutia el dot. Ella passava a ser propietat del marit com abans ho havia estat del seu pare i, en cas d'enviudar, del seu fill. L'educació de les dones estava orientada a la seva funció com a esposa. Les nenes aprenien a filar i teixir, i quant a la música, tocar la lira. La seva educació acabava amb el matrimoni. Un cop casada, el marit recloïa a la seva esposa en una part de la casa apartada de l'exterior o la vida social que ell portava. Allà vivia amb els seus fills i serventes teixint els seus propis vestits i preparant els aliments per l'espòs. Mai sortia de la casa, ja que al mercat hi anaven les esclaves. Les ciutadanes d'Atenes es dedicaven exclusivament a la casa i a la cura dels fills. Per la seva banda, les dones més lliures eren les prostitutes, que no estaven sotmeses al règim rigorós de les altres dones. La

divisió de la societat grega era molt clara: el món de la política i la llibertat estava reservat als homes i el de la casa a les dones. En algunes ciutats com Esparta, donat el seu caràcter guerrer i l'absència prolongada dels homes, les dones van gaudir de major llibertat: estudiaven música, feien gimnàstica, competien com a atletes i, fins i tot, alguns casos d'adulteri els eren permesos. El món intel·lectual estava gairebé vedat a la població femenina, però tot i així algunes dones van destacar en poesia.

Quan la nena tenia al voltant dels 13-15 anys, els pares concertaven un matrimoni, triant el pretendent més adequat. La noia anava amb un dot, destinada a protegir-la en cas que el matrimoni fracassés per qualsevol motiu, i el nuvi havia de fer regals a la família. Després del casament, tocava estar tancada a la zona de la casa per a dones o gineceu i criar fills, i per suposat portar la casa. Com més alta la classe social dels esposos, més rígid era aquest règim.

Imatge 3 Il·lustració de dones gregues

Les dones romanes gaudien de més llibertat que les gregues, però la participació política i ciutadana els seguia estant vetada. La seva condició social seguia essent la d'un ésser inferior al que calia tutelar, dirigir i utilitzar. No tenien nom propi, ja que adoptaven el del pare en femení, i les nenes no desitjades eren abandonades en néixer i condemnades a l'esclavitud si aconseguien sobreviure. Quan contreien matrimoni, assistien a l'escola pública les filles del poble, mentre que les de la classe patrícia tenien els seus preceptors a casa. L'ensenyament que se'ls facilitava estava encaminat a fer d'elles bones esposos: aprenien cant, matemàtiques, recitat de poemes i costura. En el camp treballaven igual que els homes en les tasques agrícoles i a la ciutat podien ser fins i tot comerciants i portar els seus propis negocis, encara que sota la tutela dels homes. Mentre que a les gregues els estava prohibida la vida social, les romanes caminaven lliures pels carrers, tot i que acompanyades, acudien als banquets juntament amb els homes, anaven al mercat, participaven en jocs i assistien als espectacles, però havien de portar sempre el cap cobert com a senyal de pudor. En una societat d'economia esclavista com la romana els esclaus no tenien cap valor. Podien ser comprades, venudes, maltractades o dedicades a la prostitució.

Un cop casades, podien, fins i tot, sortir al carrer sense necessitat de ser acompanyades per un home, acudir acompanyades al teatre o algun banquet i ocasionalment visitar les amigues. En el pla sentimental, els romans compartien la distinció grega entre l'afecte per la dona per una banda i les baixes passions per una altra. El matrimoni tenia com a objectiu perpetuar el llinatge, i en les classes altes, forjar aliances polítiques i socials. En aquest aspecte, estimar l'esposa era una cosa que estava fora de lloc, pocs s'ho prenen seriosament. Les dones, per merèixer el títol de "mares de família", havien d'estar en condicions de donar al seu marit fills legítims. El matrimoni era tan important en la societat romana que August va imposar sancions per a aquells que no ho realitzessin. La mitjana de vida era d'uns 30 anys, així que el matrimoni es celebrava a partir dels 12 anys en el cas de les noies. L'anticoncepció i l'avortament eren freqüentment utilitzats per les dones. Com a Grècia, les romanes estaven excloses de la vida política: no podien votar ni accedir a les magistratures. En diverses ocasions, les dones van prendre els carrers de Roma per defensar els seus drets manifestant-se violentament contra algunes lleis que limitaven l'ús de determinats vestits o la possessió d'or i joies.

1.1.1. L'edat mitjana

La dona en el període medieval majoritàriament era camperola i treballava al camp. El seu paper econòmic era molt important: realitzaven les tasques agrícoles com els homes i havien de treballar per mantenir-se elles i als seus fills. A la dona li corresponien les tasques de la llar, la cura dels fills, dels malalts i l'assistència als parts.

Protagonitzaven les tasques agrícoles de sembra i recol·lecció, la cura dels ramats, i tot això amb salaris molt inferiors als dels homes. Les dones joves podien trobar feina com a criades i serventes de dames nobles per un miserable salari o, com passava la majoria de les vegades, a canvi del menjar i l'allotjament, el que per als afeixugats llars camperols que havien de mantenir moltes boques era un alliberament. Entre les minyones existia una gran diversificació de tasques: les que atendien personalment als senyors, les encarregades de la cuina i les que treballaven en els tallers. Algunes podien aprendre un ofici en els tallers de filat i teixit de les hisendes i castells. De totes maneres, la importància de les dones camperoles, juntament amb la dels seus marits, era fonamental per al manteniment de l'economia agrícola.

El casament el pacten els pares de la noia, que fixen el dot i reben una quantitat estipulada per part del nuvi en concepte de la "compra" del poder patern. Si no es casa amb la núvia pactada, es paga una multa estratosfèrica a la família afectada. Si es fingeix un segrest, la noia passa a ser oficialment adúltera.

L'augment demogràfic a la Baixa Edat Mitjana va propiciar l'aparició de nuclis urbans al voltant de llocs fortificats. En aquests nuclis va créixer una nova classe social, la dels burgesos, que basava la seva economia en el comerç i la indústria. Homes i dones acudien a les ciutats, on es realitzava un treball especialitzat i on era cada vegada més necessària la mà d'obra barata. La proliferació de nombrosos oficis va donar entrada a les dones en el món laboral, però sempre en situació

Imatge 4 La dona a l'edat mitjana

precària, ja que el treball estava controlat pels homes i el salari de les dones es mantenia en inferioritat respecte al dels homes. Encara que les dones treballaven en gairebé tots els gremis, era en la indústria tèxtil i elaboració de vestits on ho feien majoritàriament. També ocupaven els llocs de treball relacionats amb l'alimentació, com l'elaboració del pa o la cervesa. Així, també dirigien petits negocis i botigues de queviures venent fruites, peixos i carns.

Si bé la dona es trobava en una situació jurídica molt adversa, ja que estava subordinada a l'home, el seu paper, en aquest temps, és més actiu que en períodes posteriors. De fet, en alguns països, la dona podia tenir terres, contractar treballadors, demanar i ser demandada, fer testament i li corresponia una altra tasca de gran responsabilitat: la representació del marit absent. Els convents van complir una funció de gran utilitat durant l'edat mitjana ja que eren refugi de les filles que no contreien matrimoni, únic camí per a altres d'accedir a la cultura i solució per a les dones que no trobaven sortida a una mala situació econòmica.

Malgrat tot, la discriminació femenina era notòria: se'ls van anar tancant les portes d'accés als gremis i només en el cas de ser vídues d'un mestre o tenir un fill gran que es fes càrrec del negoci, se'ls permetia continuar amb ell. A la fi del segle XV i donada la creixent crisi econòmica, les dones van ser expulsades dels gremis i es va fer tot el possible per impedir que seguissin treballant.

1.1.2. Edat Moderna

L'Edat Moderna suposa un període de profundes transformacions que constituïran les bases del món contemporani: el descobriment d'Amèrica, amb la trobada de diferents cultures, l'augment del poder de l'estat, la pèrdua de poder de l'Església i l'aparició de nous valors basats en l'home –l'humanisme- i en la ciència experimental, van ser canvis que van afectar, negativament, la vida de les dones. El Renaixement va suposar un "renéixer" però només per als homes, que veuen millorades en aquesta època les seves possibilitats educatives i laborals. Per a les dones, va ser tot el contrari: no van poder accedir a l'educació humanista i els nous estats, centralistes i uniformadors, van dictar lleis que van restringir encara més les seves possibilitats.

També la fundació de les universitats s'estudia sempre com un factor positiu de desenvolupament però mai s'ha tingut en compte la seva repercussió negativa per a les dones. La universitat exclou les dones i el saber passa a ser patrimoni de l'home. La burgesia ciutadana va acabar apartant les dones de l'herència, que va passar a transmetre únicament per via masculina i primogènita. Així mateix es va excloure a les dones de les professions que han estat fent i se les va recloure cada vegada més a l'àmbit familiar.

En el món rural, la mà d'obra en el camp seguia basada en el treball de les dones- les tasques agrícoles i les manufactures realitzades a casa-. A partir dels segles XVII i XVIII, es van ampliar els treballs de puntes i brodats, indústria que va quedar en mans femenines per la possibilitat de realitzar-les a la llar. Les condicions de vida de les dones camperoles no van variar des de l'Edat Mitjana: tot el pes del treball a la casa requeia sobre elles des del matí fins a la nit i havien de participar, a més, en les tasques agrícoles i treballar com temporeres en èpoques de verema, encara que el seu salari era sempre inferior al de l'home. Els mètodes anticonceptius gairebé no es

feien servir i les dones tenien un fill cada dos anys, tot i que la mortaldat infantil era molt alta. Per exemple, a París, un terç dels nens de l'època eren abandonats en néixer.

Les dones participaven en escàs nombre en l'activitat productiva de les ciutats i les que treballaven, majoritàriament, ho feien com serventes. Sovint eren objecte d'explotació econòmica i sexual per part dels seus patrons.

El 1792 Mary Wollstonecraft va escriure *Vindicació dels drets de la dona*. S'hi feia una defensa dels drets de les dones contra la seva anul·lació social i jurídica. Aquesta obra és considerada el començament del moviment feminista contemporani, ja que s'hi defensa el dret al treball igualitari, l'educació de les dones i la seva participació en la vida pública.

1.1.3. Segle XIX

A Finlàndia, el 1878, la llei va reconèixer a les dones rurals el dret a la meitat de la propietat i de l'herència en el matrimoni i al 1889, les dones casades van poder disposar lliurement dels seus salaris. Lleis encara més primerenques, a Noruega als anys 40 i 50 van permetre la igualtat hereditària (1845). En canvi el Codi Napoleó (1803) de França i en el Codi Civil espanyol de 1889 disposaven que la dona casada no tenia autonomia personal i tant els seus béns com els seus ingressos eren administrats pel marit. Només al segle XX s'aconseguirà a França i Espanya trencar la legislació discriminatòria.

Els moviments feministes del segle XIX es van concentrar a aconseguir el sufragi per a les dones. El camí cap al vot no va ser fàcil i va estar ple d'esculls. Al 1848, es va reunir a Nova York la primera convenció sobre els drets de la dona, però no va ser fins al 1920 quan es va aconseguir el dret al vot als Estats Units. La lluita a Europa va ser dirigida per les dones angleses, que van crear una organització pròpia dins del partit socialista. En ocasions, la lluita de les dones no va estar exempta d'enfrontaments violents amb la policia i l'obtenció del vot femení va ser possible després d'una lluita d'un segle. Les lleis electorals van anar consagrant el dret de sufragi femení en general a Nova Zelanda (1893) i a Austràlia, i progressivament altres països s'hi van anar sumant, com l'Imperi rus (1906), Noruega (1913), Dinamarca (1915), Alemanya (1918), Estats Units (1920), Suècia (1921), la Gran Bretanya (1928), Espanya (1931), França i Itàlia (1945).

1.1.4. La dona al segle XX

El segle XX es caracteritza per la incorporació massiva de les dones al món laboral. Les dues guerres mundials van ser un factor desencadenant: en marxar els homes al combat (65 milions de soldats entre tots els contendents) les dones van haver de fer-se càrrec de la feina, va caldre recórrer a la dona per mantenir la producció, 430.000 dones franceses i 800.000 britàniques van

Imatge 5 Dones al segle XX

passar de ser donzelles i mestresses de casa a obreres assalariades. Les estructures socials van començar a canviar. Les modes van imposar faldilles i cabells més curts, van aparèixer les llars d'infants per als fills de les treballadores i la participació femenina en els sindicats obrers. Després de la Segona Guerra Mundial, en els països capitalistes, la mà d'obra femenina representava un terç dels treballadors, mentre que en el món socialista era d'un 50 per cent, ja que la Revolució Russa de 1917 va ser la primera a fer lleis perquè el salari femení fos igual al masculí: a igual treball, igual salari. Les dones de la Unió Soviètica es van instal·lar en tots els sectors de la producció. L'Europa de la postguerra va veure com les dones es resistien a abandonar els seus treballs per tornar a tancar-se a la llar o treballar en el servei domèstic.

En general, fins a la Segona Guerra Mundial (i fins a 1965 a França i anys més tard a Espanya) la dona ha de sol·licitar el permís del marit per exercir una professió. La dona no pot presentar-se a un examen, matricular-se en una universitat, obrir un compte bancari, sol·licitar un passaport o un permís de conduir. Tampoc pot actuar davant la justícia. Per iniciar una acció processal, ha de sol·licitar una autorització especial, excepte en el cas que exerceixi un comerç separat i autoritzat.

Els nous temps suposen un canvi significatiu en la concepció del treball femení: es comença a considerar que és necessari i que, a més, dignifica la dona. Les dones de classe mitjana, accedeixen cada vegada més a un treball més qualificat i més ben retribuït. L'augment va ser tan important que, a finals dels anys seixanta, hi havia a Europa occidental, més dones oficinistes que homes. També va ser majoritària la participació de la dona en àmbits com el d'infermeria, telefonista, comerç, neteja, perruqueries, etcètera. Actualment, les dones copen les universitats i són fortament competitives en tot tipus de treballs, inclosos els tècnics. Malgrat tot, al Tercer Món, continuen marginades i esclavitzades.

1.2. La discriminació femenina ha sigut una constant en totes les civilitzacions?

Han existit al llarg de la història, pobles que van emprendre camins diferents a la resta. Alguns són molt poc usuals i trenquen amb la tendència que la dona mai va tenir llibertat ni poder, sinó al contrari, van tenir molt més que el mateix home.,

Pot semblar sorprenent, però no ho és. Les societats que giren al voltant de la natura i viuen en contacte directe amb ella actuen de manera més igualitària. I no cal remuntar-se en el temps per comprovar-ho. Les comunitats amazòniques que subsisteixen encara, immerses en la naturalesa, testifiquen aquestes pautes de comportament.

Tenim un altre exemple en la història, el poble celta, en què abans i en els començaments de l'era cristiana, la dona no va conèixer de feminisme, ni masclisme, ni matriarcat / patriarcat, i per descomptat, menys de tenir la necessitat de lluitar pels seus drets, els seus espais.

Van començar a habitar en el centre i el nord d'Europa 2.000 anys abans de Crist. Estenent-se entre el 1.500 i el 900 aC. per les Illes Britàniques, nord de França, i arribant al nord d'Espanya en el 800 aC. Des del naixement ambdós sexes eren criats junts, rebent la mateixa educació, així com l'aprenentatge d'oficis. Tenien el dret a triar la seva parella i ningú podia imposar-li un casament. Les lleis celtas incloïen renovació

del contracte matrimonial, l'any d'haver casat, igualment existia el "divorci" amb repartició de béns equitatius. Mantenint cadascun els seus béns propis i repartint els que haguessin incrementat durant el matrimoni.

Després del matrimoni ella no era propietat del seu marit, eren companys en una aventura matrimonial. L'esposa romania com propietària exclusiva de les seves propietats, tampoc les propietats hagudes juntament o posseïdes pels dos podien ser venudes o cedides pel marit, els seus drets sobre els béns comuns eren iguals i per disposar-ne era necessari el voluntari consentiment de tots dos.

La dona a la vella Irlanda- únic lloc del món cèltic que mai va ser visitat per les legions romanes, manté la seva independència fins al segle XII, i als fins pràctics uns tres segles més- estava gairebé en un pla d'igualtat amb l'home. En particular les dones importants que no només imposaven aquesta igualtat, sinó també en alguns casos la seva superioritat. La dona va romandre emancipada i va ser sovint triada per la seva professió, rang i fama.

Un exemple més proper el tenim a Espanya: els astorés, els qui es van assentar aproximadament al segle VI aC al nord-oest de la Península Ibèrica i van seguir aquest patró social d'igualtat entre gèneres.

De la mateixa manera enmig d'una època medieval en la qual la dona europea no era tinguda en compte i fins i tot es la arribava a considerar com a inferior, els víkings van ser l'excepció a la regla. Ells tenien dones líders, governants, guerreres. Tenien un estat igualitari en la cultura víking, tant legal com social. La dona víking era la cap a l'interior de la casa i sovint es feia càrrec de la marxa de la granja quan el seu marit i els seus fills estaven absents per motius guerrers o comercials. Es casaven entre els 12 i els 16 anys, normalment per matrimonis acordats, encara que es coneixen històries d'amors turbulents consumats al marge dels acords familiars. Si volia divorciar-se en cas que el marit fos mandrós, insultés a la família o la maltractés, l'únic que havia de fer ella era trucar a alguns testimonis, i anunciar que es divorciava. Les dones víkings tenien un estatut que cap altra dona de l'època tenia, i que només van aconseguir en períodes més recents. Curiosament i segles després avui dia les dones escandinaves segueixen sent el millor exemple d'equitat conegut entre home i dona.

1.3. Dones que van deixar una empremta en la història

Al llarg de la història les referències cap a la dona en els diversos àmbits del coneixement tot just existeixen. D'una banda, perquè han tingut molts obstacles per poder desenvolupar els seus interessos i capacitats, i d'altra banda, perquè a les que han aconseguit fer-ho no se'ls ha reconegut i moltes ni tan sols han estat nomenades en els llibres o en les enciclopèdies. Segles sencers s'han comptat sense incloure a les dones, la història dels homes era extensiva a la història de la humanitat. Únicament en aquestes últimes generacions les dones estan començant a tenir importància en la vida pública.

1.3.1. Marie Curie

Maria Skłodowska-Curie, coneguda també com Marie Curie (1867 - 1934) va ser una química i física polonesa, posteriorment nacionalitzada francesa. Pionera en el camp de la radioactivitat, va ser la primera persona a rebre dos premis Nobel en dos camps diferents (física i química).

Sempre va ser la primera alumna de la seva classe. Aconsegueix la llicenciatura de física i en matemàtiques sent la primera i la segona de la seva promoció respectivament. És la primera dona francesa a rebre un títol de doctorat i en 1906 es converteix en la primera dona que imparteix una classe a la Universitat de París.

Marie va ser guardonada amb el Premi Nobel de Física en 1903, "en reconeixement dels extraordinaris serveis rendits en les seves investigacions conjuntes sobre els fenòmens de radiació descoberta per Henri Becquerel". Va ser la primera dona que va obtenir tal guardó. El 1910 va demostrar que es podia obtenir un gram de radi pur. A l'any següent va rebre el Premi Nobel de Química «en reconeixement dels seus serveis en l'avanç de la Química pel descobriment dels elements radi i poloni, l'aïllament del radi i l'estudi de la naturalesa i compostos d'aquest element». Amb una actitud desinteressada, no va patentar el procés d'aïllament del radi, deixant-lo obert a la investigació de tota la comunitat científica.

Durant la Primera Guerra Mundial, Curie va promoure la radiologia com una eina mèdica per tractar els soldats ferits i va recórrer els hospitals de campanya per ajudar els cirurgians amb les noves tècniques radiològiques. Els seus descobriments i la seva terrible llegat, que van canviar el curs de la ciència en la seva època, estan vigents fins al dia d'avui.

Albert Einstein, que la va conèixer un cop acabada la guerra i va mantenir amb ella una fructífera relació científica, va afirmar: "Madame Curie és, de tots els personatges cèlebres, l'únic a qui la glòria no ha corromput".

Imatge 6 Imatge de Marie Curie

1.3.2. Florence Nightingale

Florence Nightingale (1820 - 1910), va ser una cèlebre infermera, escriptora i estadística britànica, considerada la "mare" de la infermeria moderna i creadora del primer model conceptual d'infermeria.

Es va destacar des de molt jove en matemàtiques i va aplicar els seus coneixements d'estadística a l'epidemiologia i a l'estadística sanitària. Nightingale va establir les bases de la professionalització de la infermeria amb l'establiment, el 1860, de la seva escola d'infermeria a l'Hospital Saint Thomas de Londres. Va ser la primera escola laica d'infermeria en el món. Va aconseguir fama mundial pels seus treballs pioners d'infermeria en l'assistència als ferits durant la Guerra de Crimea. A partir d'aquest moment va ser coneguda com «La Dama del Llum», pel seu costum de fer rondes nocturnes amb un llum per atendre els seus pacients.

Va dedicar la seva vida a promoure l'establiment i el desenvolupament de la infermeria com a professió ja organitzar-la en la seva forma moderna. En 1859 es van publicar les seves Notes sobre Infermeria: Què és i què no és. En la introducció a l'edició anglesa de 1974, Joan Quixley de l'Escola d'Infermeria Nightingale va subratllar: «El llibre va ser el primer del seu tipus a ser escrit. Va aparèixer en una època en què les més simples regles de la salut recentment començaven a conèixer-se, quan la seva temàtica era de vital importància per al benestar i la recuperació dels pacients, quan els hospitals estaven plens d'infeccions, quan les infermeres encara eren considerades com a persones ignorants, sense cap educació. Aquest llibre té, inevitablement, el seu lloc en la història de la infermeria, doncs va ser escrit per la fundadora de la infermeria moderna. »

Va ser la primera dona admesa en la Royal Statistical Society britànica, i en 1907 es va convertir en la primera dona en rebre l'Ordre de Mèrit del Regne Unit. El Jurament Nightingale efectuat per les infermeres al graduar-se, va ser creat en el seu honor en 1893. I el Dia Internacional de la Infermeria se celebra a la data del seu aniversari.

Imatge 7 Imatge de Florence Nightingale

1.3.3. Mary Wollstonecraft

Mary Wollstonecraft (1759 - 1797) va ser una filòsofa i escriptora britànica. És considerada la precursora del feminisme. La independència econòmica va ser el que li va permetre desenvolupar-se i arribar a ser el que va ser. Es va emprar en les ocupacions disponibles per a una jove soltera i sense dot: va ser acompanyant pagada, costurera a casa, va dirigir una petita escola per a alumnes de pagament i es va exercir com institutriu; alhora que s'instruïa de forma autodidacta.

Hi ha en ella la consciència crítica sobre la situació social, econòmica i cultural de la dona en els temps que li va tocar viure, i fruit d'aquestes preocupacions escriu un dels seus llibres més reconeguts: Vindicació dels drets de la Dona, considerat com un clàssic del feminisme, en el qual argumenta que les dones no són per naturalesa inferiors a l'home, sinó que semblen ser-ho perquè no reben la mateixa educació. Argumenta que homes i dones haurien de ser tractats com a éssers racionals i imagina un ordre social basat en la raó. Si es té en compte que l'obra es va publicar en 1791, les seves paraules prenen valor històric. S'hi expressa que la dona no és inferior a l'home sinó que pateix una bretxa en els nivells educatius que rep, i que aquesta educació deforma els seus valors amb "nocions equivocades d'excel·lència femenina".

Imatge 8 Imatge de Mary Wollstonecraft

1.3.4. Jane Austen

Jane Austen (1775 - 1817) va ser una destacada novel·lista britànica que va viure durant el període de la regència. Jane Austen forma part dels "clàssics" de la novel·la anglesa.

Austen és una de les grans novel·listes de la història, de prosa elegant, fluida i amb cert to sarcàstic, aborda amb detall, humor, capacitat d'observació i penetració psicològica, diferents retrats costumistes al voltant de conflictes romàntics dissenyats amb perspectiva femenina, intel·ligència i ironia. Els cercles acadèmics sempre han considerat a Austen com una escriptora conservadora, mentre que la crítica feminista més actual apunta que en la seva obra pot apreciar-se una novelització del pensament de Mary Wollstonecraft sobre l'educació de la dona.

Imatge 9 Imatge de Jane Austen

1.3.5. Susan B. Anthony

Susan Brownell Anthony (1820 - 1906), líder del moviment nord-americà dels drets civils. Va jugar un important paper en la lluita pels Drets de la Dona al Segle XIX per garantir el Dret de Vot als Estats Units.

Imatge 10 Imatge de Susan B. Anthony

Va investigar les injustícies que es cometien amb la dona obrera, les degradants condicions en què treballava i el baix sou que rebia. També es va interessar activament en la lluita per l'abolició de l'esclavitud: el 1863, durant la Guerra Civil, va fundar la Lliga de Dones Lleials, a favor de l'alliberament d'esclaus. Va defensar la coeducació i va lluitar perquè les universitats acceptessin a les dones com alumnes, va promulgar el dret de la dona a tenir propietats, vendre i comprar sense el permís del marit, poder separar i igualment, tenir amb ell, la pàtria potestat dels fills .

El 1920 es va concedir a les dones el dret de votar, a la Dinovena Esmena de la Constitució dels Estats Units. Susan Anthony havia esbossat aquesta esmena, la qual va ser presentada en 1847 per un amic seu. No va arribar a gaudir el privilegi del vot, pel qual havia lluitat tant.

1.3.6. Rosalind Franklin

Rosalind Elsie Franklin (1920 - 1958) va ser una biofísica i cristal·lògrafa anglesa autora d'importants contribucions a la comprensió de les estructures de l'ADN.

La curta vida de Rosalind Franklin va estar plena d'obstacles. La primera dona en fotografiar la molècula de l'ADN i descobrir l'estructura de la nostra composició genètica, va morir sense ser reconeguda pels seus èxits. Franklin va realitzar un dels descobriments més importants del segle. Al febrer de 1953 va escriure en els seus quaderns que l'estructura de l'ADN estava composta per dues cadenes, prenent a més la primera radiografia de la famosa doble hèlix.

La mare de la genètica va morir el 1958 de càncer en l'ovari. Tenia 37 anys. Quatre anys més tard, tres homes gaudirien del premi més alt a la tasca científica gràcies a ella. Però ningú va esmentar llavors el seu nom. Les lleis del premi tampoc permetien que el rebessin científics després de morir. L'estructura doble hèlix de l'ADN, el material de què estan fets els gens, sens dubte és un dels més grans descobriments científics mai realitzat i va obrir les portes als grans avenços científics actuals de la biologia i la genètica molecular.

Imatge 11 Imatge de Rosalind Franklin

1.3.7. Ada Lovelace

Ada Augusta Byron King (1815 - 1852, Londres, Regne Unit), filla del famós poeta Lord Byron. Va descriure la màquina analítica de Charles Babbage, actualment és considerada com la primera programadora, en crear la base del primer programa informàtic de la història. Va deduir la capacitat dels ordinadors per anar més enllà dels simples càlculs de nombres.

Va cursar estudis particulars de matemàtiques i ciències. Va ser bàsicament una persona autodidacta. Ada Lovelace va desenvolupar conceptes tan familiars en un llenguatge de programació com un conjunt d'instruccions que permeten que altres es repeteixin en un bucle o subrutina, la relació que van portar per anys va fer que Charles Babbage reconegués el talent d'Ada al grau de cridar "L'encantadora dels nombres "(The Enchantress of Numbers).

Durant la seva vida les seves aportacions van ser poc apreciats, encara que se li van donar la importància merescuda anys després de la seva mort, però no va ser fins al següent segle on es van aprofitar per als avenços de la informàtica. Ada Lovelace és l'única dona que compta amb un llenguatge de programació que porta el seu nom.

Imatge 12 Imatge de Ada Lovelace

1.3.8. Simone De Beauvoir

Simone de Beauvoir (1908 - 1986), va ser una novel·lista i filòsofa francesa. Va escriure novel·les, assajos, biografies i monogràfics sobre temes polítics, socials i filosòfics.

Simone de Beauvoir va ser una filòsofa i novel·lista francesa que al llarg de la seva vida va escriure diverses novel·les i assajos sobre temes filosòfics, polítics i socials. Els seus primers escrits tractaven els dilemes existencialistes de la llibertat, l'acció i la responsabilitat, idees que compartia amb el seu company Jean-Paul Sartre, però obres posteriors com "El Segon Sexe" la situen com una de les fundadores dels moviments feministes per la igualtat.

Imatge 13 Imatge de Simone de Beauvoir

1.4. Història de la violència de gènere

La violència de gènere és una pràctica que ve des dels primers anys de la humanitat. Els règims de convivència antics ja establien clares diferències entre homes i dones, en els quals l'home era el "dominant".

Així ho exposa Jordi Zurita en la seva tesi doctoral sobre la violència contra la dona de la Universitat Autònoma de Madrid. Aquest jove recull la història i tradició del maltractament tant físic com psicològic sobre el sexe femení des dels pobles antics, on en llocs com Roma, Esparta o Grècia la dona era tractat com una "cosa", a excepció d'Egipte que valorava molt la figura femenina.

Al segle IV l'Alcorà recollia que "els homes tenen autoritat sobre les dones en virtut de la preferència que Al·là ha donat a uns i altres i dels béns que gasten. Les dones virtuoses són devotes i cuiden, en absència dels seus marits, del que Al·là mana que cuidin. Amonesteu aquelles de qui temeu que es rebel·lis, deixeu-les soles al llit, pegueu-les! Si us obeeixen, no us fiquen més amb elles. Al·là és excels, gran".

Zurita recull també que en l'Edat Mitjana es van afermar les idees de desigualtat de les dones que en molts països encara segueixen vigents. Es va exaltar el valor i l'apoderament de l'home sobre la dona, que no tenia cap dret: no podia posseir propietats, no podia treballar ni guanyar diners i fins i tot a les presons eren tractades com esclaves al servei dels carcellers i altres presos.

I no és fins al segle XVII quan algunes persones comencen a creure en la idea que la dona no és una cosa ni propietat de l'Estat i comença a condemnar la violència brutal contra les dones fora de la llar. També sorgeixen les primeres pinzellades del feminisme amb Maria Li Jars de Gournay i la seva obra 'La igualtat dels homes i les dones'.

Per la resta, la figura femenina segueix sense drets propis com a persona, igual que al segle XIX tot i el naixement del moviment sufragista femení britànic, que no va aconseguir el seu objectiu fins a 92 anys després.

1.5. El segle XX, naixement dels ideals d'igualtat

A principis del segle XX encara existien a Europa i a la resta del món civilitzat nombroses lleis que disculpaven la violència dels homes contra les dones i els seus fills en el cercle domèstic.

Però és a partir de la meitat de segle, i sobretot a la fi, quan es comencen a prendre mesures contundents contra aquells homes que maltracten tant psicològica com físicament, tant dins com fora de la llar.

El 6 de juny de 1951 la 34° reunió de l'Organització Internacional del Treball (OIT), s'adopta el Conveni nombre 100¹.

A la dècada dels 70 també es va començar a treballar en els països desenvolupats en violència domèstica contra les dones.

Des dels 80 fins a l'actualitat, la majoria de països del món han adoptat mesures que condemnin qualsevol tipus de discriminació o violència contra les dones, tot i que encara hi ha molts que no es posa en pràctica. Alguns països africans i àrabs com el Congo, l'Índia o Afganistan, continuen a dia d'avui amb pràctiques atroces com l'ablació, el matrimoni abans dels 18. A més, les violacions sexuals i la violència masclista segueixen sent una xacra mundial que afecta una de cada tres dones al planeta.

Imatge 14 Mans aixecades amb el símbol de la dona i de l'home per expressar igualtat

¹"relatiu a la igualtat de remuneració entre la mà d'obra masculina i la mà d'obra femenina per un treball d'igual valor "

2. EL FEMINISME

Moviment que té com a finalitat aconseguir la igualtat política, econòmica i jurídica de la dona respecte a l'home, concretat a partir de la segona meitat del s. XIX dins l'àmbit de la societat industrial.

Dins el socialisme utòpic, Fourier i Flora Tristan van arribar més enllà en els plantejaments teòrics: supressió de la família, llibertat sexual, fills educats per la comunitat, etc. En l'anàlisi marxista les reivindicacions feministes van restar implícites en els canvis socials que havien d'esdevenir-se. El moviment feminista se centra en el món anglosaxó: el 1848 es va redactar, a Nova York, un manifest sobre els drets de les dones, i als EUA, on aquest moviment va anar estretament lligat amb l'abolicionisme, foren figures destacades Lucy Stone, Victoria Woodhull i Francis Wright. A Anglaterra, on J.S. Mill havia reclamat, el 1866, el vot per a les dones a la Cambra dels Comuns, aquest moviment prengué, cap a la fi del segle, més amplitud, sobretot gràcies a Emmeline Pankhurst, fundadora de la Women Social and Politic Union (1903), i, amb les seves filles Christabel i Sylvia, li conferiren una nova espectacularitat: mítings, manifestacions, atemptats a l'ordre públic, amb els consegüents empresonaments i vagues de fam, etc. Aquesta actitud agressiva s'atenuà a partir de la decisió d'una gran part de les feministes angleses de pactar amb el govern conservador per tal d'obtenir el vot i amb motiu de l'esclat de la Primera Guerra Mundial.

Aquest feminisme de caire reaccionari fou sàviament utilitzat com a arma antiobrerista (1919). D'altra banda, al llarg del s. XX, al marge del proletariat industrial s'anaren creant una sèrie de professions que foren considerades específicament femenines (infermeres, bibliotecàries, etc), i en un nivell individual i dins els grups socials més privilegiats s'inicià, des de la fi del s. XIX, una certa participació de les dones en el món científic. El període d'entreguerres es va caracteritzar per un intent de "feminització" — sobrevaloració de les qualitats dites "femenines" a través dels mitjans de difusió—, que representà un retrocés en les reivindicacions i fins i tot en la incorporació de les dones al treball. Com a conseqüència, al costat de l'obra singular de Simone de Beauvoir *Le deuxième sexe* (1949), sorgí, després de la Segona Guerra Mundial, un nou replantejament de caràcter més ampli, iniciat per Betty Friedan (basant-se en les noves aportacions de l'antropologia i els mètodes d'enquesta), seguit, a partir dels anys seixanta, també als EUA, pel moviment dit Women's Liberation (Women's Lib), que ha radicalitzat la postura política del feminisme, el qual, dividit en nombrosos grups i en moltes tendències, aviat repercutí a Europa. S'han destacat darrerament figures com Germaine Greer, Kate Millet, Sheila Rowbotham i Françoise Parturier.

Imatge 16 Símbol feminista

Imatge 15 Manifestació de dones per demanar llibertat
CURS 2019-2020

2.1. El feminisme als Països Catalans

Al principi del s. XX, dins l'àmbit de la Solidaritat Catalana, hom intentà de crear un moviment femení per al suport polític del catalanisme, que es concretà en l'aparició d'Or i Grana (1906-07), "setmanari autonomista per a les dones"; Tanmateix, va restar explícit que no es tractava d'un moviment feminista de reivindicació (rebutjaren el vot de les dones i l'actuació directa d'aquestes en política). Tingué un caràcter més reivindicatiu la revista Feminal (1907-17), sorgida com a suplement de La Il·lustració Catalana, aquesta defensà sobretot un programa de culturització de les dones de classe mitjana que els permetés de treballar al mateix nivell que els homes.

En canvi, la creació de l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular per a la Dona per part de Francesca Bonnemaison, pensat inicialment per a la promoció de les dones obreres i que adquirí un desenvolupament molt notable. El 1916 hi hagué un curset de conferències sobre educació femenina a l'Ateneu Barcelonès, on es destacà Leonor Serrano de Xandri, que, entre altres coses, atacà el mite de la necessària funció maternal de la dona; el 1926 Lily R. Schenrich de Cabrera, marquesa del Ter, va representar Espanya en el Congrés de l'Aliança Internacional per al Sufragi de les Dones, celebrat a París. Malgrat que publicacions anarquistes com La Revista Blanca i Tiempos Nuevos, de Barcelona, o Orto i Estudios, de València, dedicaren una atenció considerable a l'anàlisi científica de la condició femenina, el moviment feminista trobà en general, en medis políticament i socialment avançats, una actitud hostil, per tal com era considerat, o bé una maniobra de les classes benestants per a mantenir l'ordre establert, o bé una lluita inútil que desenfocava els veritables problemes socials; en aquest sentit es destacaren Àngela Graupera, Antònia Maymon i, sobretot, Frederica Montseny.

En temps de la República, hom aconseguí finalment el vot de les dones, que, tanmateix, contribuí, en les eleccions del 1933, al triomf de les dretes. Iniciada la guerra civil de 1936-39, Frederica Montseny, des del càrrec de ministre de sanitat del govern de Largo Caballero, defensà el decret sobre l'avortament, que, d'altra banda, fou aprovat per la Generalitat de Catalunya pel desembre del 1936. El curs de la guerra exigí una participació real de les dones en les tasques d'indústria de guerra, de serveis públics, etc. Pel juliol del 1937 hom creà l'Institut d'Adaptació Professional de la Dona, adscrit a la conselleria de treball, que pel març del 1938 ja havia mobilitzat per al treball 5 000 dones. Els dies 6, 7 i 8 de novembre de 1937 se celebrà, al Palau de la Música, de Barcelona, el Primer Congrés Nacional de la Dona, convocat per dones de la UGT, la CNT, el Partit Sindicalista, l'ERC, el PSUC, l'ACR, l'Estat Català i el Partit Federal Ibèric; hi assistiren 800 delegades, i hom decidí la creació de la Unió de Dones de Catalunya, que organitzà posteriorment, a Barcelona, la Jornada Internacional de la Dona. Durant aquells anys, la premsa feminista experimentà també un gran increment: Companya (de diversos partits, 1937), Emancipación (del POUM), Mujeres Libres (de la FAI), Trabajadoras (del PCE i el PSUC), etc.

La postguerra representà la paralització de qualsevol reivindicació de caire feminista; l'única organització femenina autoritzada fou la Secció Femenina de la FET y de las JONS. No fou fins als anys seixanta que se suscità novament l'interès per aquest tema. Una de les figures més destacades d'aquest desvetllament fou Maria Aurèlia Capmany (autora de La dona a Catalunya el 1966 i El feminisme a Catalunya el 1973).

Però el ressorgiment del moviment feminista, al Principat, té el punt de partida en la celebració de les Primeres Jornades Catalanes de la Dona (maig del 1976) a Barcelona (Paranimf de la Universitat), a partir de les quals sorgiren diverses propostes d'organització i afermament del moviment que es concretaren en la creació de la Coordinadora Feminista (ja desapareguda), que integrava les dones a través dels diferents grups o bé a títol individual, i també l'Associació Catalana de la Dona. Cal assenyalar també l'aparició de revistes com Vindicación Feminista (desapareguda) i de Dones en Lluita (publicació bimensual, també desapareguda), de l'editorial Edicions de les Dones La Sal, i de la seva llibreria, que publiquen tant sobre el vessant ideològic com literari del feminisme. L'aparició del Partit Feminista (1978-79) encapçalat per Lidia Falcón, les celebracions de jornades com l'Emancipació Femenina, Utopia, realitat o engany (1979), sobre el Patriarcat (1980), les Segones Jornades de Deu Anys de Lluita del Moviment Feminista (1985), així com les campanyes públiques contra els maltractaments a les dones, en favor del dret a l'avortament, la lluita per l'escola no sexista, el moviment de dones agrupades al voltant de les campanyes per la Pau i l'antimilitarisme, les lluites dins el món sindical i el moviment de dones aplegades al voltant de les Vocalies de les Associacions de Veïns, així com la constitució de la Coordinadora de Grups de Dones de Catalunya (1985), que nasqué a partir de la campanya pel dret a l'avortament i que ha passat a englobar el moviment feminista a Catalunya (dones de comarques, d'universitat, dones joves, a més dels grups esmentats més amunt), demostren la presència i vitalitat del moviment feminista a Catalunya.

Imatge 17 Imatge representativa del feminisme

3. EL PERFIL DE LA DONA AL MÓN

3.1. La dona índia

“SER MUJER EN LA INDIA SIGNIFICA LUCHAR INCLUSO ANTES DE NACER”

A l'Índia el 80% de matrimonis són "concertats" o acordats pels pares dels contraents. La dona és percebuda com un bé econòmic i queda sotmesa a les decisions dels seus pares, tant per pactar l'edat del matrimoni com per triar el marit. L'esposa passa a ser dependent no només del marit sinó també de la sogra i la resta de la família del seu espòs.

A això se suma que una dona índia és valorada i respectada mentre estigui al costat del seu marit. Les vídues formen un grup social marginat i pobre, exclòs de manera física, emocional, cultural i religiosa. En alguns casos s'ha arribat a extrems com la pràctica del "sati"² o crema de vídues. Actualment la pràctica del "sati" està abolida a l'Índia.

3.1.1. Marc Legislatiu

El paper de la dona en la societat índia continua devaluat tot i les diferents lleis que reconeixen la igualtat de drets de tots dos sexes. La Constitució índia promulga la no discriminació de gènere en els seus articles 14, 15 i 16. En concret, l'article 15 (3)³ i l'article 39⁴.

El govern indi ha promulgat diverses legislacions específiques encaminades a protegir les dones de la discriminació social, la violència en forma, per exemple, d'agressions sexuals, o prevenir els problemes derivats de la consecució d'algunes pràctiques tradicionals com els matrimonis infantils o el dot .

Llei de prohibició del matrimoni infantil de 2001⁵. El 1976 es va restringir la llei per augmentar el rang d'edat en el matrimoni d'una dona als 18 anys i el d'un home a 21 anys. Segons UNICEF, hi ha un 56% de casos de matrimoni precoç a l'Índia rural i un 29% a l'àrea urbana.

Llei de Protecció a la Dona per Violència Domèstica de 2005⁶.

Una de les causes principals que perpetuen la violència contra les dones és la manca d'autonomia i d'opcions a l'abast de les dones maltractades. Tot i així, les barreres

² Acte públic en què la vídua es llançava viva a una foguera a la pira funerària del difunt marit.

³ Permet a l'Estat prendre mesures especials per garantir la igualtat per a dones i nenes.

⁴ Creació de polítiques governamentals que assegurin els mateixos drets a homes i dones, inclòs un salari igualitari.

⁵ La llei del matrimoni hindú proporciona el dret a les dones joves, adolescents o nenes a rebutjar un matrimoni infantil abans de l'assoliment de la maduresa i fixa els 15 anys com a edat mínima per contraure matrimoni.

⁶ Pretén assegurar la protecció eficaç dels drets de les dones, garantits d'acord amb la Constitució, a les víctimes de qualsevol tipus de violència que passi dins de la família.

culturals i la manca d'independència econòmica també les frenen a l'hora de buscar ajuda. Les dones a l'Índia poden patir molts tipus de maltractament en totes les etapes de la seva vida que van des de l'infanticidi femení a l'assetjament sexual o altres pràctiques tradicionals nocives com el dot o els matrimonis precoços.

Però no cal oblidar que la violència de gènere es pot desenvolupar en tres contextos: la família, la comunitat i la consentida per l'Estat. En primer lloc, la família socialitza als seus membres per a acceptar i perpetuar unes relacions de poder desiguals i jerarquizant. Mentrestant, la comunitat fomenta i també perpetua en el temps els mecanismes de control i hegemonia masculina sobre les dones i la seva llibertat per ser un paper actiu i autònom en la societat. Finalment, l'Estat pot arribar a legitimar alguns drets dels homes sobre les dones, proporcionant una base jurídica que mantingui el seu status quo sense possibilitat de canvi.

Una esmena del 1984 a la Llei de Prohibició de Dot del 1961 va reconèixer aquesta tradició com una ofensa cap a la dona i una mostra de submissió. Des dels anys 60 el Codi Penal indi prohibeix qualsevol acord monetari per al matrimoni d'una filla. El 1984 la segona esmena d'aquesta llei va introduir un càstig per al marit o els sogres, en el cas que la dona se suïcidi als set anys després del casament si es demostra que ha patit pressió per demanar més dot.

Malgrat que el dot està prohibida des de 1961, la realitat demostra que segueix sent majoritària. Hi ha casos en què, després del casament, el marit i la seva família demanen més diners. En alguns casos agredeixen a les dones en no poder assumir aquesta demanda. Actualment l'índex de morts per dot s'està multiplicant ràpidament i evidencia la manca d'efectivitat d'aquesta llei.

D'una banda, encara es produeixen avortaments selectius en funció del sexe i, a més, els infanticidis es cometien durant els primers dies de vida, en descobrir que el nadó és una nena.

Cada dia al voltant de 200 nenes i dones són introduïdes en el negoci del tràfic il·legal a l'Índia. El 80% d'elles ho fa en contra de la seva voluntat. L'extrema pobresa, l'analfabetisme, una prematura viduïtat, la desocupació i la manca de recursos econòmics per a la pròpia subsistència empenyen, sovint, a aquestes dones al tràfic il·legal i la prostitució.

Imatge 18 Dones índies treballant

3.1.2. Dones i economia, educació, salut i poder

3.1.2.1. Economia

Tot i que la majoria de dones a l'Índia treballa i contribueix a l'economia d'una forma o una altra, gran part del seu treball és 'invisible', ja que no es documenta ni es comptabilitza en les estadístiques oficials. S'estima que el 95% de les dones índies treballa en el sector informal de l'economia i el seu treball és insegur, irregular, invisible i normalment no està reconegut.

No obstant això, tot i la feminització de l'agricultura índia i la incorporació de la dona al món laboral, aquesta no gaudeix de cap tipus d'independència econòmica. La dona índia ha de lliurar al seu marit els beneficis obtinguts treballant perquè ell els administri al seu gust.

3.1.2.2. Educació

En tots els aspectes de la vida, inclosa l'educació, es prioritza els nens davant de les nenes. Atès que la nena serà mantinguda per un altre home, la seva formació resulta innecessària i queda relegada a les tasques de la llar.

3.1.2.3. Salut

L'escassa atenció sanitària de les dones a l'Índia, sobretot a les zones rurals, té conseqüències directes sobre la seva salut. Des de la infància, una nena està pitjor alimentada que un nen. Els índexs de desnutrició i mortalitat infantil són més freqüents en el cas d'elles. La dona treballa dins i fora de la llar, el que, unit al seu dèficit nutricional, afebleix encara més la seva salut.

750.000 dones tenen el VIH⁷ a l'Índia. Moltes d'elles són contagiades pels seus propis marits, que han emmalaltit després de mantenir relacions extramatrimonials. El dèficit de vitamines i minerals les fa més susceptibles a desenvolupar la malaltia de la SIDA. Per aquest motiu, la Fundació Vicente Ferrer compta amb un Programa de Nutrició en què fa lliurament a dones amb VIH d'un suplement alimentari. L'objectiu és mantenir el seu equilibri nutricional i protegir el sistema immunològic.

Imatge 19 Dona índia dibuixant

⁷ Virus d'immunodeficiència humana

2.1.2.4. Poder

La Constitució reserva càrrecs per a les dones en els ajuntaments. Es considera que a l'incloure a les dones en la jerarquia del poder de les administracions locals s'ha fet el primer pas per garantir l'exercici dels seus drets polítics, però l'aplicació de la mesura dista de l'ideal.

3.1.3. Acords Internacionals

L'equació democràcia i igualtat de gènere és encara un assumpte pendent a nivell mundial. Per protegir i promoure els drets i llibertats fonamentals de les dones s'han creat instruments internacionals específics. Alguns dels més importants són:

- **La Convenció sobre l'Eliminació de totes les formes de discriminació contra les dones (CEDAW):** És l'instrument internacional vinculant més important per a la defensa dels drets de les dones (1979). S'enfoca a prevenir, jutjar i sancionar la discriminació contra la dona, així com a garantir l'exercici de drets en igualtat de condicions respecte al baró. L'Índia va signar la convenció en l'any 1980 i la va ratificar l'any 1993.
- **La plataforma de Beijing:** La Declaració i Plataforma d'Acció de Beijing van ser adoptades en la IV Conferència Mundial de les Dones, que va tenir lloc a Beijing el 15 de setembre de 1995. Proporciona un conjunt d'objectius estratègics i explica les mesures que han d'adoptar els governs, la comunitat internacional, les ONG i el sector privat per protegir els drets humans de les dones i nenes, promoure la igualtat de gènere i donar poder a les dones.
- **Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni (ODM):** Els objectius del Mil·lenni són les vuit metes recollides en la Declaració del Mil·lenni de l'ONU (2000) que governs de tot el món es comprometen a complir per a l'any 2015. En la Declaració del Mil·lenni la igualtat de drets i d'oportunitats entre homes i dones representa un valor fonamental de les relacions internacionals. Per a un desenvolupament sostenible i per a la igualtat de gènere és necessari que en cada un dels ODM es tinguin en compte les situacions diferenciades de les dones i les relacions desiguals de gènere.

Imatge 20 Dona índia amb el vel

Imatge 21 Dona índia amb el símbol del país, una vaca

3.2. La dona marroquina

La història de les dones àrabs musulmanes demostra que han sabut trencar els límits de les "dones de l'harem", diagnosticant el caràcter de la seva opressió així com les estratègies per al seu alliberament de les dobles cadenes: l'opressió exercida pels poders autòctons i l'exercida pel poder colonial occidental dels països imperialistes.

El moviment feminista i de dones àrabs i musulmanes va lluitar per drets com el sufragi femení, participació política, igualtat en les condicions de treball i educació, diferents demandes pel que fa a la problemàtica de la poligàmia -que és exclusiva per als homes i desprotegeix les dones-, la reducció del dret absolut dels homes al divorci o l'increment de l'edat de matrimoni de les nenes.

La feminista marxista egípcia, Nawal al Saadawi⁸, psiquiatra i escriptora, narra com les dones que es van integrar a la feina industrial a Egipte durant les primeres dècades del segle XX van ser les primeres a protagonitzar vagues i ocupar fàbriques exigint la reducció de la jornada laboral i la regularització de permisos per embaràs i maternitat. Moltes dones havien d'ocultar els seus embarassos per evitar l'acomiadament i fins i tot es provocaven avortaments amb canyes d'un vegetal⁹; res molt diferent de la situació, per exemple, de les dones espanyoles sota el franquisme.

Hafni Nassif, qui va lluitar per l'accés a l'educació de les nenes i escrivia en la premsa sobre el divorci, el matrimoni o la reclusió de les dones. Una altra dona destacada ha estat May Ziada, una de les primeres escriptores egípcies que va formar un saló literari al Caire entre 1915 i 1916, on es debatien les demandes de les dones al costat dels homes. Va ser repudiada per la seva família i internada per suposats problemes mentals mai comprovats¹⁰.

La historiadora feminista Mary Nash explica com "les dones van desplegar molts recursos i estratègies per aconseguir tant els seus drets propis com l'emancipació nacional, abans, durant i després dels processos de descolonització". A Egipte, Tunísia, Marroc i Algèria van complir un paper protagonista en aquests processos.

---

⁸NAWAL AL-Sadawi (1931), és una figura decisiva la trajectòria comença en la segona onada del feminisme egipci de les dècades de 1970-1980. L'any 1972 va publicar un llibre "Dones i sexe" els postulats disruptius sobre la sexualitat de les dones egípcies i les seves conseqüències en la salut, van treure a la llum el debat sobre la pràctica de mutilació genital de les nenes. Així va desenvolupar la seva militància feminista contra la mutilació i qüestionament a la religió musulmana, el que li va costar la presó i l'exili. En un altre llibre "La cara nua de la dona àrab" (2001) narra la seva pròpia experiència quan va patir mutilació en la seva infantesa. Un altre dels seus llibres més famosos escrits a la presó, en un rotllo de paper higiènic, és "Memòries de la dona a la presó".

⁹ N. al Saadawi, La cara nua de la dona àrab, Madrid, Hores i Hores, 1991. p.234

¹⁰Idem, p. 231-232.

Nawal al Saadawi narra les mobilitzacions de les dones d'Egipte, tallant línies telegràfiques i sabotejant els ferrocarrils per bloquejar el pas de les tropes britàniques durant les protestes de 1919. Algunes assaltant casernes i les presons en què es trobaven els líders dels aixecaments. Centenars d'aquestes dones van ser assassinades.

Una reconeguda feminista marroquina, Fátima Mernissi¹¹, qüestiona tant als poders autòctons com a un sector del feminisme occidental que subestima el poder d'actuació de les dones àrabs:

Aquesta autora explica el feminisme àrab a partir de la seva pròpia experiència, adonant que "la resistència de les dones és un fenomen autòcton". Per tant, l'oposició i crítica als líders religiosos conservadors àrabs i els seus postulats de l'islam patriarcal, ve de les mateixes dones àrabs. Elles han estat una amenaça al sistema patriarcal, acusades pels líders religiosos més conservadors d'introduir idees destructives importades d'Occident. Una crítica bastant filosa si coneixem la pròpia història de penetració imperialista i colonització europea.

Mary Nash, parla d'una "doble colonització" de les dones d'aquestes societats, assenyalant que l'opressió colonial lligada a l'opressió de la dona pels poders autòctons, com hem vist, va donar com a resultat formes simultànies d'opressió de classe i els seus conseqüents estratègies de lluita i resistència.

3.2.1. Els usos del vel i la seva simbologia

Les feministes àrabs qüestionen l'anomenat "feminisme occidental" que insisteix en l'existència d'una forçosa connexió entre cultura i opressió de la dona. D'aquesta connexió es desprèn l'estratègia "d'abandonament de la cultura autòctona" com a via d'emancipació. La prohibició del vel, hijab, s'inscriu llavors en aquesta premissa.

El debat sobre el hijab s'introdueix al segle XIX sota un Egipte sotmès a la colonització britànica, quan alguns líders del món àrab-musulmà que lluitaven per reformes en els drets de les dones, com l'educació, i influenciats pel discurs colonial europeu, consideraven l'ús del vel com a "símbol d'endarreriment cultural".

Els nous corrents feministes àrabs del segle XX han qüestionat a aquests reformadors i la seva consideració com a impulsors d'un "primer feminisme". I es va anar

---

¹¹Fátima Mernissi va néixer a Fes (Marroc) el 1940. La seva intensa carrera acadèmica va començar després de llicenciar-se en Ciències Polítiques al Marroc, va continuar a París a la Universitat de la Sorbona, per acabar el seu doctorat als Estats Units. Va tornar al Marroc en els anys 70 'i va exercir com a professora a la Universitat de Mohamed V de Rabat. Tota la seva vida acadèmica té un gran mèrit havent estat filla i néta de dones analfabetes. Va escriure diverses obres, traduïdes a gran quantitat d'idiomes, com: Sexe, ideologia i islam (1975), Sultanes oblidades (1990), el Marroc a través de les dones (1991), Somnis al llindar. Memòries d'una nena de l'harem (1994), La por a la modernitat: islam i democràcia (2007).

conformant un feminisme anticolonial que rebutjava l'occidentalització de les polítiques de gènere expressades en la prohibició del vel -que havia començat a posar-se en pràctica en diversos països-, i en el marc que s'havia avançat molt poc en els drets de les dones. Així, el debat sobre el hijab es dividia entre els que el consideraven com a símbol del "retard cultural" o, contràriament, com a identificació de la cultura àrab i musulmana contra les amenaces del poder colonitzador.

Existeixen molts debats històrics i actuals sobre el vel, el seu significat i la seva simbologia. Per això, cal contextualitzar les polítiques a favor o en contra de l'hijab i atendre el significat canviant que té el seu ús. A partir del segle XX hi ha hagut un canvi important després del desenvolupament dels processos anticolonials, quan les dones nacionalistes o islamistes àrabs van convertir el hijab en un "símbol de resistència anticolonial". Així ho descriu Franz Fanon fa a la lluita anticolonial a Algèria en la dècada de 1950 quan, davant la prohibició francesa del vel, més de 10 mil dones sortien als carrers amb el hijab, tal com mostra la pel·lícula La batalla d'Alger.

No obstant això, aquesta prohibició "en nom de la llibertat" per a aquestes dones no és més que l'encobriment de la persecució quotidiana a la població immigrant, perpetuada per la xenofòbia i el racisme.

3.2.2. Tendències en el feminisme del món àrab

A la calor de les grans experiències de lluita i organització van sorgir múltiples debats entre el "feminisme àrab i musulmà" i el "feminisme islàmic" que emergeix en la dècada de 1990. Entre les seves grans diferències, hi ha un gran punt d'acord que és la denúncia del que identifiquen com a "feminisme occidental", un feminisme que es fa ressò de l'anomenat "imperialisme cultural" que va tenir dues conseqüències pel que fa al moviment feminista. D'una banda, un rebuig als moviments feministes a l'interior de les societats islàmiques, àrabs o musulmanes, aprofitat per forces polítiques i religioses conservadores que acusaven el feminisme de "enemic que desafia la cultura tradicional o religiosa". D'altra banda, l'emergència d'un moviment feminista d'ampli espectre, des del laïcisme a l'islamisme, que per moments convergien i en altres divergien.

Referent a això, les feministes àrabs i musulmanes contràries al "feminisme islàmic" plantegen que, fins i tot bussejant en una "relectura alliberadora de l'Alcorà", tant l'islam com qualsevol religió comporta una estreta col·laboració amb l'Estat, el poder polític i el sistema patriarcal que aquest perpètua. El "feminisme àrab i musulmà" reivindica l'alliberament de la dona des d'un paradigma "cultural àrab i musulmà", però rebutja l'islam religiós i la seva irreversible caràcter patriarcal. Encara que algunes consideren que l'islam va proposar millores en els drets de les dones en determinats moments històrics, plantegen que tota religió monoteista és patriarcal i que no pot aconseguir l'emancipació de la dona dins d'un àmbit estrictament religiós. Entre les referents es troben Nayereh Tohidi (Iran) i Valentine Moghadam (Iran), qui planteja com avança cada vegada més en el moviment feminista la separació entre religió i Estat.

3.2.3. Els mil i un problemes de les dones de “Les mil i una nits”

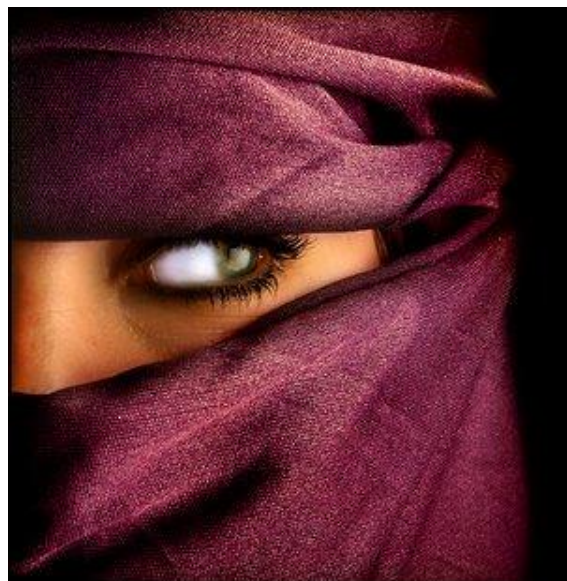
Moltes intel·lectuals i feministes musulmanes s'han esforçat per trencar la distorsionada visió occidental de la dona àrab, que pren com a font l'antiga obra literària de Les mil i una nits. La dona que es retorça com una serp dansant amb el ventre nu, seduïnt als homes, també assedegats de sexe, amb promeses de passions fosques, jocs secrets i intrigues, entre catifes màgiques voladores. Res a envejar a les històries de princeses que la cultura occidental va saber fabricar. Al Sadawi, referent a això ens diu:

“Seria més científic i verídic realitzar un estudi comparatiu sobre la manera de vida dels àrabs i els europeus (...) en l'Edat Mitjana, per exemple, quan el clergat, que era la classe dirigent composta només per homes, incitava a les dones acusades de bruixeria a relatar les pitjors obscenitats sota la pressió de tortures insuportables.”

Però a més, la lluita històrica i actual de les dones àrabs i musulmanes als carrers i la formació d'un moviment de dones i feminista propi amb una àmplia agenda de reivindicacions, ha demostrat que lluny hi ha la qüestió del hijab o la "dansa del ventre" com a principal preocupació. Res més rupturista amb la imatge de la dona de Les mil i una nits que les dones de la primavera àrab, protagonistes destacades d'aquest procés.

Només en l'any 2010 hi va haver més de 300 vagues en què les dones irrompien fartes de carregar sobre les seves espatlles la majoria dels problemes socials que afectaven les famílies davant la inflació en els productes bàsics. I les imatges de les dones egípcies o marroquines amb pancartes i megàfons i enfrontant-se a les forces repressives van recórrer el món.

L'ocultació, desconeixement del seu protagonisme i la seva conseqüent victimització, és un mecanisme que sosté el foment del racisme i islamofòbia que recau com una pesada llosa sobre la vida quotidiana de les dones que viuen als països d'Europa o els Estats Units. Si l'opressió de la dona és doble, com a dones i treballadores, als països explotats i oprimits per les potències imperialistes, l'opressió de classe es triplica per a aquestes dones.

Imatge 22 Dona marroquina amb el vel

3.3. La dona xinesa

Des de la fundació de la República Popular de la Xina, el 1949, la situació i la condició de les dones en aquest país ha ocupat un lloc molt important en l'agenda política, tant del Partit Comunista com del Govern, i així, l'Estat Xinès s'ha constituït com a abonador principal dels drets de les dones, i ha promulgat lleis que, de manera o indirecta, estaven destinades a millorar la seva posició social. L'organització encarregada de vetllar per els interessos de la població femenina¹² és la Federació de Dones, la tasca de la qual consisteix, entre altres coses, a aconseguir que les lleis que afecten les dones siguin respectades, i treballar per millorar la seva qualitat de vida. El treball, l'educació i la salut són els aspectes els quals es dedica més esforç en els diferents programes que desenvolupa la Federació.

El 1992 es va promulgar la Llei de Protecció dels Drets i Interessos de les Dones. La política de reformes econòmiques dels anys vuitanta va tenir conseqüències immediates en el món laboral. En el cas de les dones, podem apreciar diversos fenòmens. D'una banda, l'abandonament voluntari del lloc de treball¹³ i, de l'altra, el desplaçament de la mà d'obra femenina des de les empreses estatals semi col·lectives i privades.

“El retorn a la cuina” va posar en dubte les tesis oficials del Partit pel que fa a la posició social de les dones. Segons la visió del Partit, les dones tindrien els mateixos drets socials que els homes mitjançant la seva incorporació al món laboral i la seva contribució a l'enriquiment del país, fonaments bàsics de la identitat de gènere socialista, la màxima representació de la qual la constitueixen “les dones de ferro”, imatge de la dona modèlica dels anys setanta: bona mare i esposa, bona militant i seguidora de les consignes polítiques, bona treballadora.

3.3.1. La llei del 1992

Globalment, semblava que les dones perdien pes específic a la societat xinesa i, a més, el tracte que rebien era contrari als principis socialistes i a les regulacions legals. Les denúncies i protestes de la Federació de Dones, de les dones intel·lectuals, de les treballadores, de les aturades, de les sociòlogues, dels pares de les llicenciades, etc., van créixer a finals de la dècada, i van donar lloc a la llei de 1992. El fet de protegir mitjançant lleis els aspectes socials més deficients i els éssers socials més vulnerables, ha estat una pràctica habitual de la República Popular, però hem vist també que l'existència d'una llei proteccionista, en aquest cas amb les dones, no és suficient per acabar amb les situacions injustes.

Segons la Federació de Dones, la implementació de la llei de 1992 ha permès el desenvolupament de la dona xinesa i l'ha col·locada en una situació semblant a la de les dones de països rics; s'ha elevat el percentatge de la seva participació política, laboral, educativa, com també la salut i la seva capacitat de decisió en els afers familiars; en altres paraules, la millora de la situació de les dones a la Xina transcorre

---

¹² Vinculada al Partit Comunista malgrat tenir estatus d'ONG, segons les autoritats xineses

¹³ “El retorn a la cuina”.

paral·lela al creixement econòmic del país. I les xifres oficials no semblen desmentir-ho. Dades del 2000 revelen que la presència femenina en tots els nivells educatius és cada vegada més gran, tant en nombre d'alumnes (el 41% dels alumnes universitaris són dones; el 56,6% en estudis politècnics; el 47,2% en formació professional; el 46,2% a l'ensenyament secundari; i el 47,6% a la primària), com de professores (el 38,2% dels professors d'estudis superiors són dones; el 44,9% en estudis politècnics; el 42,9% en formació professional; el 41,4% a l'ensenyament secundari i el 50,6% a la primària), proporcions que augmenten als primers nivells de l'ensenyament i es redueixen als estudis superiors, encara que és cert que no s'ha assolit per completa paritat.

Quant a la participació política de les dones, es manté la tendència present al llarg de la història de la República Popular de pèrdua de presència femenina als càrrecs polítics en la mesura que aquests són de major rellevància i poder: la proporció de dones que ocupen llocs oficials a la Xina l'any 2001 era del 36,7%, xifra que es redueix al 15,1% en els càrrecs d'àmbit comarcal i de districte, i al 9% en els de prefectura i província.

3.3.2. Dona i Mercat Laboral

En relació amb el món laboral, les dades de 2001 situen en 711,5 milions el nombre de treballadors, dels quals 330 milions són dones, fet que suposa el 46,5% de la població femenina. No obstant això, aquesta és possible gràcies a una "generització" dels llocs de treball, és a dir, una segmentació per gènere del mercat laboral. Com la reconversió de la indústria xinesa no s'ha completat, els acomiadaments dels treballadors continuen, d'aquesta manera les obreres en empreses estatals d'antuvi es reciclen per treballar en els "serveis comunitaris" d'avui, epígraf que agrupa aquelles tasques destinades a l'atenció de persones i que tradicionalment –a la Xina i aquí– s'han dut a terme per dones, amb la diferència que ara computen al PIB perquè treballen per a d'altres famílies.

Aquest procés iniciat a finals dels vuitanta encara continua i en la mesura que es tracta d'un sector en alça i permet mantenir llocs de treball per a les dones, la Federació va apostar i aposta per la professionalització i organitza cursos de formació de cuina, neteja, higiene i, en general, de qualsevol coneixement o pràctica que serveixi per augmentar el valor del treball domèstic tant per als que donen treball (valor econòmic) com per a les empleades (valor social), moltes d'aquestes antigues treballadores del sector industrial. El treball domèstic i tenir cura dels nens són les tasques que més es demanen a les ciutats com a serveis comunitaris. Malgrat que l'home xinès, més el resident urbà que el resident rural, realitza algunes de les tasques domèstiques, la darrera responsabilitat d'aquestes recau sobre les dones. Així doncs, aquest tipus de demanda ens parla de l'existència d'una classe urbana amb poder adquisitiu, de famílies que poden pagar dones per tal que aquells que les contracten puguin continuar treballant.

El context "dona sola" no significa dona sense família. La dona migrant ho fa fonamentalment per dos motius: econòmics i personals.

3.3.3. A la recerca d'una identitat de gènere

La recerca d'una identitat de gènere més enllà de les coordenades del Partit Comunista també ha estat objecte de debat i d'estudi en els cercles de dones intel·lectuals. D'una banda, les acadèmiques han desenvolupat centres d'estudis de dones (Funü wenti Zhongxing) a diferents universitats del país en què, a més de recuperar la història de les dones, es duen a terme investigacions d'índole diversa com també intercanvis amb universitats d'altres països. Això ajuda a tenir un coneixement millor i més gran de tots els aspectes importants que concerneixen les dones, i contribueix a l'impuls dels estudis de gènere en l'àmbit internacional, on les dones xineses ocupen, cada vegada més, un lloc important. Entre les intel·lectuals tenen lloc diversos corrents relacionats amb la posició de la dona xinesa a la societat actual. Les més crítiques consideren que l'Estat, artífex original de l'alliberament de la dona, ha deixat en un segon pla els principis d'igualtat social d'homes i dones i les ha oblidades, o sacrificades, en aquella carrera per aconseguir un lloc en l'economia mundial. Així doncs, les dones han de lluitar per si mateixes, i superar els plantejaments del feminisme marxista, construint un nou marc teòric que permeti continuar treballant per la consecució de la igualtat social dels gèneres. D'altra banda, les dones que encara estan vinculades al Partit Comunista, les de la Federació juntament amb altres intel·lectuals, defenen la utilitat de continuar els principis bàsics del feminisme marxista xinès a la societat actual ja que consideren que són aquests els que legitimen les reivindicacions femenines –i el treball de la mateixa Federació– i obliguen el Govern a no oblidar “que la dona ocupa la meitat del cel” (eslògan dels anys setanta). Les feministes, d'altra banda, preveuen que durant el segle XXI s'experimentarà un nou “alliberament de la dona xinesa”, en aquesta ocasió de la mà dels principis del feminisme liberal, paral·lelament a la incorporació del país a l'escena mundial i l'abandonament lent de les estructures de Govern comunistes.

Malgrat la persistència de situacions marginals i condicions degradants per a algunes dones xineses, la situació de la dona a la Xina ens resulta en general molt familiar a Occident ja que compartim amb elles la contradicció permanent de viure en països que garanteixen la igualtat formal d'homes i dones, però amb pràctiques socials que permeten, i en ocasions fomenten, la desigualtat i la discriminació econòmica, social i política.

Imatge 23 Persones xineses que representa la quantitat de persones que viuen al país

3.3.4. Política del fill únic

És el 1979 quan finalment es fixa com a objectiu el fill únic a tot el país¹⁴. L'objectiu general és aconseguir estabilitzar la població cap a l'any 2000, assolits els 1.200 milions d'habitants. Segons les projeccions, si no es prenen mesures dràstiques, la simple inèrcia demogràfica pot conduir a creixements molt grans, que posarien en perill els programes de modernització de l'època.

Un objectiu tan dràstic no té precedents. Com en les campanyes anteriors, combina propaganda, pressió social i pot arribar a les sancions, però aquesta vegada s'afegeix una vinculació entre el compliment de la llei i certs beneficis o penalitzacions econòmics que el converteixen en un programa únic.

Les parelles amb un sol fill, si es comprometen a no tenir més, i en aquest cas nens. Si el fill de la parella és una nena, acostumen a donar-la en adopció o a abandonar-la al carrer ja que la majoria de les famílies volen un nen perquè són els que quan es faran grans, la seva dona farà les feines, d'aquella manera, si tenen una nena, aquesta marxarà. Aquestes famílies reben un certificat que els proporciona beneficis com una baixa de maternitat més prolongada, millors serveis pediàtrics, preferència en l'assignació d'habitatge i fins i tot ajudes en metàl·lic. Però en les àrees rurals la fecunditat és més gran, i el control es torna omnipresent mitjançant brigades de personal sanitari femení que pressionen perquè els solters retardin el matrimoni (de fet en 1980 es prohibeix el matrimoni abans dels 22 i els 20 anys d'homes i dones respectivament), els nuvis esperin abans de tenir el seu fill, i els que ja el tenen es veuen sotmesos a exàmens i supervisió de les seves pràctiques anticonceptives, amb fortes pressions cap a l'avortament i l'esterilització si se sobrepassa el fill únic (hi ha acusacions sobre pressions conduents fins i tot al infanticidi).

Imatge 24 Nenes xineses

¹⁴ Es permeten números majors en algunes àrees especials o en certes minories ètniques, especialment si són de grandària molt reduïda

4. DONA AL MÓN LABORAL

Les maneres de ser, pensar, de comportar-se, i de relacionar-se amb els altres de les dones, a la vegada que les actituds, competències i oportunitats en la vida, són diferents a les de l'altre sexe. I sovint, a la família, a l'escola, al treball, en els mitjans de comunicació, dones i homes rebem un tracte diferenciat.

És evident que les característiques físiques, biològiques i corporals són diferents entre homes i dones. Ara bé, el que ens diferencia a uns i altres en la nostra societat ve determinat en gran part pel gènere, en tant que construcció social de la identitat. Una construcció que assigna a dones i a homes diferents rols, drets i oportunitats pel sol fet de pertànyer a un sexe o a l'altre. El gènere és part d'una construcció complexa d'identitat, jerarquia i diferència que expressa la forma de les relacions socials entre els sexes per els quals homes i dones estan afectades.

Des del moviment feminista, en les seves diferents postures i ideologies, s'ha posat de manifest les relacions de desigualtat i poder entre homes i dones en la nostra societat i s'ha constituït una manera diferent d'entendre el món, les relacions de poder, les estructures socials i les relacions entre els sexes que hi ha darrera. Aquesta manera d'observar la realitat, des de la perspectiva de les dones, és el motor que més canvis està produint en els nostres temps en el sistema, pràctiques i valors socials, aconseguint que les institucions i acadèmies modifiquin les seves polítiques socials i econòmiques.

Les estratègies que les feministes han desenvolupat per a què les polítiques treballin per assolir una major igualtat de gènere han estat diverses. Una de les estratègies dominants en els últims anys ha estat el "gender mainstreaming", o la integració de la perspectiva de gènere en tots els àmbits polítics: des de l'econòmic fins al social passant pel mediambiental; i en tots els processos de treball: en l'anàlisi, disseny i planificació de les accions, i en la seva implantació i avaluació.

Tot i que els continguts i les pràctiques socials associades a cada gènere s'han qüestionat i han evolucionat amb el temps, amb les noves formes de viure a la societat actual i en les percepcions de les diferents generacions, existeixen encara en la nostra cultura molts prejudicis que porten a mantenir i justificar els rols de gènere assignats per la divisió sexual del treball.

Quan parlem de treball, normalment l'associem al treball desenvolupat en l'àmbit productiu. La perspectiva de gènere en les anàlisis econòmiques i socials ha permès fer visible l'existència de l'altre treball: el treball domèstic, de cura i afectiu, imprescindible per a la vida, però poc valorat en la societat.

Això ens porta també a valorar les prioritats que homes i dones estableixen en relació al treball. S'ha de tenir en compte que en les dones aquestes no sempre vénen vinculades tan sols pel mercat laboral i el desenvolupament professional, sinó també per l'àmbit familiar i el treball de cura dels altres.

4.1. Les relacions de gènere en el treball

Les relacions de gènere en el treball vénen marcades per la divisió sexual de les esferes de treball productives i reproductives, per les quals tradicionalment els homes desenvolupen la seva activitat principal en el marc del treball productiu i són els responsables de portar els diners a casa i les dones, resten responsables del manteniment de la casa, de l'educació dels fills i de la cura dels membres de la seva família.

En aquest model de participació de les dones en el mercat laboral està condicionada per la subordinació del treball remunerat de les responsabilitats familiars. Les dones són considerades com a mà d'obra secundària, és a dir, participen en el treball assalariat en èpoques de crisi econòmica o bé per donar suport en els ingressos del cap de família quan aquests no són suficients.

La responsabilitat de la cura dels i de les fills/es i les persones dependents, el seu benestar i l'organització de les seves continua recaient exclusivament en les dones i no pas en la societat. Les dones, assumeixen la major part d'aquest treball a la vegada que participen en l'àmbit productiu, aspecte que es tradueix en una sobrecàrrega de treball i en una discriminació en l'àmbit laboral, de manera que quan hi participen accedeixen en general a treballs pitjors considerats i retribuïts que els ocupen els homes.

Tal i com s'apuntava anteriorment, les relacions de gènere s'han vist modificades per la progressiva i massiva incorporació de les dones en el mercat laboral. L'àmbit productiu que quedava relegat a les dones tan sols com a "mà d'obra de reserva" en períodes de crisis econòmiques ha passat a ser compartit cada vegada més per homes i dones.

L'estudi realitzat per la Fundació Jaume Bofill durant el 2001-02 sobre el repartiment del treball domèstic i familiar a Catalunya, basat en entrevistes a 1991 llars catalanes ens mostra que el factor determinat en la realització del treball familiar continua sent el sexe: les dones segueixen sent les principals responsables del treball domèstic i de cura que no comparteixen amb els homes. Els principals resultats de l'estudi són:

- La distribució del treball domèstic entre homes i dones continua sent molt diferent: les dones a Catalunya s'encarreguen d'un 72,1% de les tasques de la llar i els homes un 22,7%.
- Només una de cada 10 parelles es reparteixen el treball equitativament.
- 2 de cada 10 llars a Catalunya està pagant alguna persona de fora de la llar (mà d'obra femenina assalariada majoritàriament sense contracte) per a què faci fonamentalment el treball domèstic i en menor mesura, per a què tingui cura d'algun membre de llar.
- Són les dones, principalment les mares però no només elles, les que s'ocupen dels petits i no tan petits; i les mares, dones i filles les que s'ocupen de les persones adultes que necessiten atenció.

Imatge 25 Dona treballant a l'oficina

4.2. La discriminació sexual

La desigualtat retributiva entre dones i homes no és un fenomen nou, ja que a mitjans del S.XIX, a l'inici de la Revolució Industrial, el salari de les dones era entre un 30% i un 40% inferior al dels homes.¹⁵ Des de llavors, s'han produït avenços significatius en les lleis, avui dia queda prohibit pagar menys a les dones que als homes per un treball d'igual valor¹⁶.

Tot i així, malgrat les normatives existents la diferència de salaris entre homes i dones no ha canviat de manera significativa. Diversos estudis mostren que la discriminació retributiva de la dona continua sent molt alta, i que no arriba al 75% del salari dels homes a Catalunya. Això ve donat per un augment de les discriminacions de tipus indirecte, com són la menor valoració dels llocs de treball ocupats per dones, la classificació professional discriminatòria en relació amb el gènere i la configuració del salari i dels components. Aquestes formes de discriminació indirecta afecten més les dones que es troben millor situades en el mercat laboral. La tendència és a més qualificació més diferència salarial entre homes i dones.

La discriminació salarial envers les dones és un clar reflex dels prejudicis sexistes i de la manca de valoració de les competències i capacitats de les dones en el món productiu. També és un reflex de la manca de posició de força de les dones en les negociacions col·lectives, a l'hora de negociar salaris i la resta de condicions laborals.

4.3. L'assetjament sexual

L'assetjament sexual és un altre tipus de discriminació indirecta que ha augmentat a mesura que les dones s'han incorporat al mercat de treball. Sobre l'assetjament sexual es té, en general, una visió tòpica com un fet aïllat, propi d'empreses endarrerides i petites amb treballadores en situació de precarietat laboral. Però els diferents estudis que s'estan realitzant rebe·len que l'assetjament sexual, no és una conducta aïllada, ni extraordinària, i que afecta predominantment les dones.

Segons un estudi fet per la Secretaria Confederal de la Dona de CCOO en 2001¹⁷, un 18,3% de les dones treballadores espanyoles han patit alguna vegada una situació d'assetjament sexual. El mateix estudi de CCOO, rebe·la també que el 50,4% de les treballadores, pateixen de forma retirada acudits de contingut sexual, comentaris sobre el cos o vestimenta que, emparant-se sota una suposada companyonia, són vexatòries per a les dones. Aquest tipus d'assetjament, encara que inicialment es consideri lleu, contribueix a crear un ambient hostil que pot desencadenar situacions d'assetjament greu.

L'assetjament sexual és una problemàtica antiga però molt amagada, que persisteix i que en molts casos culpabilitza la dona individual de la situació en què es troba, en comptes de rebe·lar les relacions socials de poder laboral i patriarcal que hi ha darrera. Tal com descriu l'estudi citat, moltes vegades, les dones que viuen aquesta

¹⁵ Gencat: Conclusions Jornades Mercat Laboral i dona.

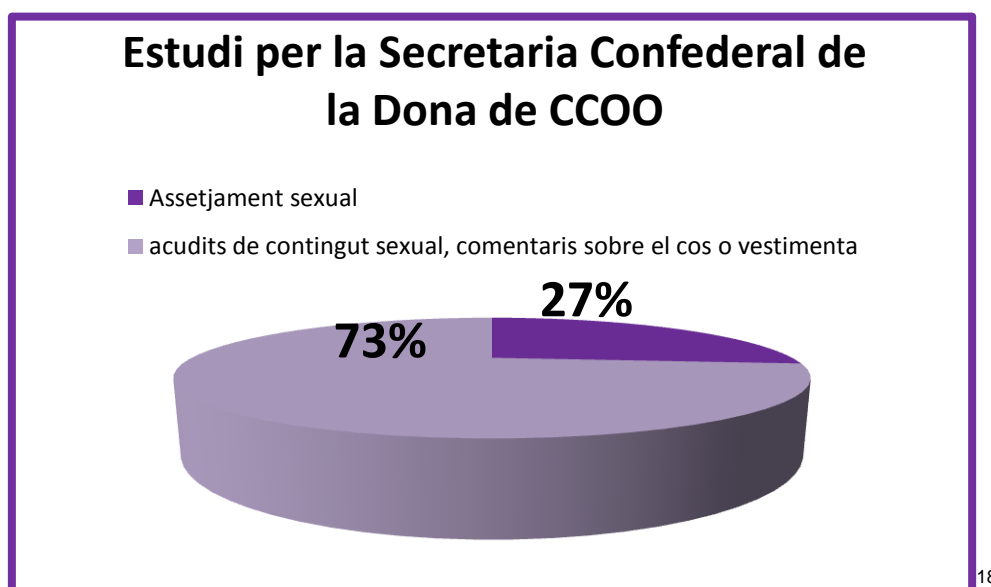
¹⁶ La legislació utilitza el principi de igual remuneració per a treballs de igual valor "l'empresari/a està obligat/ada a pagar per la prestació d'un treball d'igual valor el mateix salari, tant pel salari base com els complements salarials sense discriminació per la raó de sexe. (Art. 28 de l'Estatut dels Treballadors/es).

¹⁷ "L'assetjament sexual en el lloc de treball". Secretaria Confederal de la Dona de CCOO. Informe presentat 2001.

situació es troben amb la disjuntiva que, si es queixen de seguida, són acusades d'exagerades, i si esperen un temps, l'acusació és d'haver consentit. En qualsevol dels casos hi ha una culpabilització de la víctima, que només s'acaba quan es resol la situació sense perjudicis més grans per qui l'ha patit.

Els casos d'assetjament sexual, en la pràctica no es denuncien, perquè la víctima prefereix passar inadvertida i acostuma a pensar que és problema només seu aconseguir que l'assetjador cessi en la seva obstinació. Està demostrat que aquest no és un problema individual i que únicament cessarà si s'adverteix l'assetjador des d'una instància superior i, si cal, se'l sanciona.

El 62% de les dones que es troben en aquesta situació intenten evitar el seu assetjador, fins i tot en algunes ocasions opten per abandonar la feina com l'única forma d'acabar amb l'assetjament. En molts casos també s'arriba a una baixa laboral per depressió, a causa de l'estrès produït pel fet d'haver de suportar la situació. Solament el 3% de les treballadores que han patit assetjament han posat una denúncia davant les autoritats judicials.

4.4. El mobbing o assetjament moral

L'assetjament moral és un problema significatiu que augmenta entre els treballadors i les treballadores a les empreses i té conseqüències importants ja que porta a l'estrès, a la depressió, manca d'autoestima, sentiment de culpabilitat, etc, que si es perllonguen es tradueixen en baixa laboral i/o acomiadament. L'assetjament pot implicar atacs verbals i físics, així com accions més subtils, com la denigració del treball d'un/ company/a o l'aïllament social.

Les víctimes solen ser persones vàlides, ètiques i honestes, i per això mateix vulnerables, i són atacades per individus amb poc escrúpols i força carències que intenten suplir fustigant i fixant l'atenció en una víctima expiatòria.

¹⁸ Informació extreta de *Guia metodològica per la inserció laboral de dones*

L'assetjament moral es pot manifestar amb el rebuig a tota comunicació, la manca de consignes o consignes contradictòries, la privació o saturació de treball, tasques sense sentit o missions per sota de la competència, degradació del lloc de treball, crítiques constants, vexacions, humiliacions, declaracions calumnioses, insults, amenaces...

4.5. Factors estructurals d'incidència relacionats amb el gènere

Ser mare sola. Haver de tenir cura en solitari de fills i filles significa una menor disponibilitat per a treballs a temps complet i a treballs qualificats que impliquin dedicacions professionals exhaustives. A més, la manca de recursos i serveis de suport- escoles bressol, cangurs, beques, etc.- situa aquestes dones en pitjors condicions d'inserció, abocant-les a ocupacions menys qualificades i mal remunerades, sovint en l'economia submergida, on serà relativament més fàcil compatibilitzar responsabilitats i temps. Però són trajectòries laborals marcades per la precarietat que porten fàcilment a situacions de pobresa i exclusió.

Responsabilitats de cura de persones dependents. Prop de la meitat de les dones inactives d'entre 25 i 54 anys, ho són per causes relacionades amb les seves responsabilitats familiars. L'estatus familiar també incideix de manera negativa en els salaris que perceben les dones. Segons les dades d'Eurostat, els homes casats reben de mitjana, un salari brut d'un 7% més elevat que els homes solters sense fills. En el cas de les dones, els percentatges s'inverteixen. El salari brut de les dones casades sense fills és, de mitjana, un 6% inferior que el de les dones solteres sense fills.

Els estereotips dels rols socials: la doble jornada. La pressió de les càrregues domèstiques actua com a element "dissuasiu" de l'ocupació per a moltes dones i també com una pressió per a orientar-se cap a tipologies de treball que malgrat ser molt més precàries –generalment economia submergida- ofereixen més condicions per conjugar treball remunerat i treball familiar i domèstic. Segons dades recollides per UGT (El empleo de las mujeres. Estrategia para el empleo desde una perspectiva de genero) el 43% de les dones ocupades assumeixen soles les tasques domèstiques davant 6% dels homes.

El treball de la dona com un suport de l'economia domèstica. La tradicional concepció patriarcal que atorga a les dones la responsabilitat de les tasques domèstiques i de cura de les persones dependents, té per contrapartida acceptar-les en el mercat de treball com "salaris de suport" de l'economia domèstica. Això afavoreix la precarietat contractual i salarial i facilita que siguin les primeres en suportar l'impacte de les crisis econòmiques amb la seva sortida del mercat laboral.

Imatge 26 Cartell feminista

5. DEFINICIÓ VIOLÈNCIA DE GÈNERE

La definició de violència de gènere segons les Nacions Unides és qualsevol acte de violència basat en la pertinença al sexe femení que causi o pugui causar un dany o sofriment físic, sexual o psicològic per a la dona, així com les amenaces d'aquests actes, la coacció o la privació arbitrària de la llibertat, tant si es produeix en la vida pública com en la privada.

La violència contra les dones té el seu origen en el repartiment desigual del poder entre homes i dones. No és un comportament natural; és una conducta que s'aprèn, ningú neix violent. Passa a tot arreu, en qualsevol edat i nivell social. Hi ha persones que la justifiquen erròniament; consideren que alguna cosa deu haver fet la víctima que en justifica la violència. L'amor no hi té res a veure, els maltractaments són un sentiment de possessió, no d'amor. La violència contra les dones és la violació dels drets humans més generalitzada al món.

Cal tenir clar que ningú té dret a maltractar una altra persona. L'únic responsable del maltractament és el que l'exerceix, mai la víctima. La dona maltractada ha de saber que, per moltes mostres de penediment i tendresa que se li demostrin i per molts esforços que ella faci, és difícil que ell canviï.

La violència de gènere es pot presentar en qualsevol d'aquests plans i/o en molts a la vegada; és a dir, pot implicar violència directa, violència estructural, violència cultural i violència simbòlica.

L'any 1979, la "Declaració sobre l'eliminació de la violència contra la dona" de les Nacions Unides ja definia la violència contra les dones com "tot acte de violència basat en la pertinença al sexe femení que tingui o pugui tenir com a resultat un dany o patiment físic, sexual o psicològic per a les dones, incloent-hi les amenaces d'aquells actes, la coacció o la privació arbitrària de llibertat, tant si es produeix en la vida pública com en la vida privada".

Tot i que la violència de gènere contra les dones no és un fenomen nou, ens els últims anys s'ha desenvolupat un procés de denúncia, discussions, i presa de consciència sobre aquest problema, passant de considerar-lo com una qüestió privada a entendre'l com un problema social, i en aquest procés hi ha tingut molt a veure el moviment feminista¹⁹.

Tradicionalment, la consideració envers les dones (i particularment aquella que passa dins el vincle de la parella) com a fenomen privat ha fet que s'entengués com un dret de l'home, com una cosa normal i inclús legítim. Més tard, va passar a ser considerada com una cosa inadequada però que formava part de la vida íntima i en la que, per tant, no s'hi havia d'intervenir. Tot això ha contribuït a que la resistència de les dones a denunciar-ho, tan per por com per vergonya a les possibles ajudes a rebre ha fet un problema ocult on les xifres oficials siguin només la punta de l'iceberg. La consideració de la violència contra les dones com a problema social ha facilitat la seva visualització tant en el que refereix en els casos individuals, com a nivell global.

---

¹⁹ Bosch y Ferrer 2000. Ferrer y Bosch 2006.

A més la consideració de la violència contra les dones com a problema social ha portat en ell mateix una nova forma de explicitar la seva explicació. Així, si des de el seu anàlisi com a problema individual s'entenia aquesta violència com a conseqüència d'alguna situació o circumstància particular, des de la seva consideració com a problema social passa a entendre's que té un últim origen en unes relacions socials basades en la desigualtat, en el contracte social entre homes i dones que implica la dominació de un gènere (el femení) per part de l'altre (el masculí), base de la estructura patriarcal. I, des de aquesta nova consideració són necessàries actuacions profundes a nivell social que impliquen un nou contracte social, amb noves mesures legislatives, per afrontar el problema i afrontar les seves conseqüències.

Per el que es refereix a la definició de la violència contra les dones, d'acord amb les recomanacions dels diferents organismes nacionals i internacionals que s'han ocupat del tema²⁰, aquest concepte es refereix a tota la forma de violència executada mitjançant la força física o l'amenaça de recórrer a ella, el qual denominador comú és ser executada contra les dones per la condició de ser tals.

En aquest marc, la "Declaració sobre la eliminació de la violència contra la dona"²¹ constitueix el primer instrument internacional de drets humans que aborda de forma explícita aquest problema. Segons aquesta declaració la violència contra les dones és:

"Tot acte de violència basat en la pertinència al sexe femení que tingui o pugui tenir com a resultat d'un dany físic, sexual o psicològic per la dona, així com amenaces de tals actes, la coacció o la provocació arbitrària de la llibertat, tant si es produeix en la vida pública com en la vida privada."

Aquesta declaració va marcar un gir històric per tres raons bàsiques. En primer lloc perquè va col·locar a la violència contra les dones en el marc dels Drets Humans, explicitant que les dones tenen dret a disfrutar dels drets i les llibertats fonamentals i que aquests siguin protegits, i que les diferents formes de violència contra les dones són violacions dels drets humans. En segon lloc, perquè es va ampliar el concepte de violència contra les dones, incloent tant la violència física, com la psicològica o sexual, com les amenaces de sofrir-la. D'aquesta manera, les diferents formes de violència contra les dones van quedar clarament incloses dins d'aquesta definició.

En tercer lloc, perquè es va ressaltar que es tracta d'una forma de violència basada en el gènere, de manera que el factor de risc per patir-la es precisament ser dona. És a dir, es tracta d'aquelles formes de violència que són executades per homes contra les dones per el fet de ser-ho.

Imatge 27 Mural contra la violència

²⁰ Declaració de L'Assemblea General de Nacions Unides sobre la eliminació de la violència contra la dona.

²¹ Resolució de la Assemblea General 48/104, ONU, 1994.

5.1. Els micromasclismes

El psicòleg Luis Bonino, l'any 1996, va proposar el concepte de micromasclisme per referir-se a aquelles conductes subtils i quotidianes que constitueixen estratègies de control i microviolències que atempten contra la autonomia personal de les dones i que solen ser invisibles o, inclús, estar perfectament legitimades per l'entorn social.

Aquests comportaments són “micro” –abusos i “micro” –violència i són efectius perquè l'ordre social dominador les ratifica, perquè s'exerceixen consecutivament fins a portar una disminució important de l'autonomia de les dones i perquè moltes vegades són tan subtils que passen involuntaris per qui els pateix i/o per qui els observa.

Per poder descriure'ls adequadament, l'autor va voler establir una tipologia dels micromasclismes classificant-los en tres categories:

1. Els micromasclismes directes. Inclouen aquells en els que l'home utilitza la força moral, física o econòmica, per intentar convèncer a les dones que la raó no està de la seva part. Compleixen el seu objectiu perquè provoquen un sentiment de derrota posterior al comprovar la pèrdua de les seves pròpies decisions. Tot això fa que les dones sentin desconfiança en elles mateixes i en els seus propis criteris. Dins els micromasclismes directes, Luis Bonino, descriu una sèrie de conceptes:

- **Intimidació:** Comportament aterrador (mirada, to de veu...) que s'exerceix quan l'home ja té la fama de persona abusiva o agressiva. Es donen indicis de que si no obeeix, alguna cosa dolenta passarà.
- **Presca sobtada del comandament:** Anul·lar o no tenir en compte les decisions de l'altre persona, incloent prendre decisions sense consultar, ocupar espais comuns o opinar sense que l'hi demanin.
- **Apel·lació de l'argument lògic:** Recórrer a la lògica i a la “raó” per imposar idees, conductes o eleccions desfavorables per l'altre persona.
- **Insistència abusiva:** Obtenir el que vol per esgotament de l'altre persona que al final, accepta a canvi de pau.
- **Control de diners:** Maniobres per manipular l'ús i les decisions sobre els diners, limitant l'accés de l'altre persona o donant per descomptat que tens més dret a allò.
- **Ús expansiu de l'espai físic:** Ocupar els espais comuns impedit que l'altre persona els utilitzi.

Imatge 28 Dona esclafada per el peu d'un home

2. Els micromasclismes de control ocult. Inclouen aquells en què l'home oculta el seu objectiu de domini. Algunes d'aquestes maniobres són tan subtils que passen especialment desapercebudes, i per això poden arribar a ser més efectives que les anteriors. Aquest tipus d'actuacions impedeixen el pensament i l'acció eficaç de la dona, portant-la a la direcció escollida per l'home i ho aprofiten per provocar confusió, culpa i dubtes que afavoreixen el descens de l'autoestima i l'autoconfiança. Luis Bonino, porta a terme uns altres conceptes:

- **Maternalització de la dona:** Induir la dona a donar prioritat al càrrec d'altres persones, intentant que ella no tingui en compte el seu propi desenvolupament personal o laboral.
- **Maniobres d'explotació emocional:** Generar a l'altre persona dubtes sobre si mateixa, sentiments negatius i dependència utilitzant dobles missatges, insinuacions, xantatge emocional, etc.
- **Terrorisme:** Comentaris de desqualificació repetitius, que deixen indefensa a l'altre caràcter per el seu caràcter abrupte.
- **Paternalisme:** Fer sentir a la dona com si fos la nena que necessita cures.
- **Creació de falta d'intimitat:** Incloent no reconèixer els necessitats de l'afecte de l'altre persona, la resistència de parlar d'un mateix, envair els espais d'intimitat de l'altre persona, etc.
- **Enganys:** Desfigurar la realitat al ocultar el que no interessa que l'altre persona sàpiga.
- **Auto indulgència sobre la pròpia conducta perjudicial:** Eludir la responsabilitat sobre les pròpies accions, negar-les o no donar-hi importància, justificar-se apel·lant les obligacions laborals.

3. Els micromasclismes de crisi. Solen utilitzar-se per restablir el repartiment previ i mantenir la desigualtat de poder en moments tant com l'augment del poder personal de la dona per canvis en la seva vida o per la pèrdua del poder de l'home per raons físiques o laborals. Luis Bonino, porta a terme uns altres conceptes diferents:

- **Pseudo suport a les feines de la casa:** Tracta d'anunciar el recolzament però sense fer-lo efectiu, S'evita així mostrar una oposició frontal però no es col·labora en el repartiment de la carga domèstica.
- **Desconnexió i distanciament:** S'utilitzen formes de resistència passiva, incloent la falta de recolzament o col·laboració, no tenir iniciativa i després criticar, amenaçar amb abandonar realment la relació.
- **Donar mèrits:** Maniobres consistents en fer regals, prometre comportar-se bé o fer canvis superficials, sobretot davant a amenaces de separació, sense qüestionar la situació de la base o les causes.
- **Donar llàstima:** Comportaments auto lesius com accidents, augment de addiccions, malalties, amenaces de suïcidi, que inclouen a l'altre persona a pensar que sense ella, ell podria acabar molt malament.

5.2. Què ens pot fer pensar que una dona està patint maltractaments?

Quan la parella, un familiar o la persona amb qui conviu:

- N'ignora sovint els sentiments.
- La critica contínuament, la insulta o li crida, se'n riu d'ella, dels seus valors i les seves creences.
- La humilia en privat o en públic.
- Es nega sortir amb ella o no la deixa sortir de casa.
- Controla els diners i els gasta com li ve de gust sense donar-ne explicacions.
- No li permet treballar.
- La amenaça a fer-li mal a ella o a la seva família, a treure-li els fills o filles si ella se separa.
- Fa servir armes o objectes de forma amenaçadora.

Quan la dona:

- Presenta sovint ferides i lesions que no vol explicar.
- Ha de donar explicacions a la seva parella de cada una de les seves passes i de cada una de les persones amb qui ha parlat.
- Diu que ha estat colpejada, maltractada, humiliada o assetjada.

El síndrome de la dona maltractada fa referència a un conjunt de característiques, que són:

- Autoestima baixa.
- Indefensió apresada.
- Sentiment que ningú la creurà.
- Por a l'agressor o a desencadenar l'agressió
- Manca de recursos personals, socials i familiars.
- Tolerància a la violència

Des d'un punt de vista psicopatològic s'observa una forta ansietat i sovint quadres de somatitzacions inespecífiques. També hi pot haver abús de substàncies o trastorns alimentaris, com ara anorèxia o bulímia.

Imatge 29 Home amb els ulls tancats representant que no veu res del que l'hi fa a la seva parella i dona amb la boca tancada representant que no explica res

5.3. Què pots fer per combatre-la?

Si coneixes una dona que està patint violència:

- Escolta-la, intenta no criticar el que diu, pensa o fa.
- Creu-la, tracta de comprendre-la.
- Dóna-li el teu suport, ajuda-la a entendre que, per moltes mostres de penediment i tendresa que li demostris, és difícil que ell canviï.
- No justifiquis de cap manera la violència ni l'agressor. Ningú té dret a maltractar una altra persona i no hi ha cap motiu que ho justifiqui.
- Digues-li que hi ha recursos públics destinats a donar-li suport i acompanya-la als serveis on la poden ajudar. No perdís el contacte amb ella; intenta que no es quedi aïllada. Els amics i familiars poden fer-hi molt.
- Truca a la policia si pateixes per la seva seguretat o per la seva vida.
- Si, per raons de la teva professió, càrrec o ofici, tinguessis notícia que s'està cometent un delicte, posa-ho en coneixement dels jutjats de violència o el Jutjat d'instrucció.

Si tu n'ets la víctima:

- Cal que t'informis dels teus drets. Una situació d'abús no és mai tolerable; si et maltracten, ets víctima d'un delicte. Actual!
- Has d'analitzar la situació i prendre consciència que les situacions que s'han eternitzat no se solucionen en un dia.
- Tu no tens la culpa ni n'ets responsable. No pretenguis controlar-ho tot tu sola. D'entrada t'has de recuperar com a persona; com a dona, has d'augmentar la teva autoestima i recuperar la teva dignitat.
- No tinguis vergonya, no ho callis: explica el problema a familiars i amics. Així et protegeixes a tu i als teus fills.
- Parla clar amb els teus fills: és important que sàpiguen protegir-se i demanar ajut.
- No toleris els maltractaments per por a perdre els teus béns materials. T'hi pots jugar la vida i la salut.
- Si has de marxar, perquè la situació és insostenible i perillosa, és important que no perdís la calma i tinguis els teus documents a punt.
- Emprendre la ruptura és un procés llarg i dolorós que requereix un gran esforç, però a la llarga és alliberador.

5.4. Conseqüències psicològiques d'una dona maltractada

El síndrome de la dona maltractada, definit per Walker i Dutton es defineix com una adaptació a la situació aversiva caracteritzada per l'increment de l'habilitat de la persona per afrontar els estímuls adversos i minimitzar el dolor, a més de presentar distorsions cognitives, com la minimització, negació o dissociació; pel canvi en la forma de veure a si mateixes, als altres i al món. També poden desenvolupar els símptomes del trastorn d'estrès posttraumàtic, sentiments depressius, de ràbia, baixa

autoestima, culpa i rancor; i solen presentar problemes somàtics, disfuncions sexuals, conductes addictives i dificultats en les seves relacions personals.

Enrique Echeburúa i Pau del Corral equiparen aquests efectes al trastorn d'estrès posttraumàtic, els símptomes i característiques, sens dubte, apareixen en algunes d'aquestes dones: re-experimentació del succés traumàtic, evitació de situacions associades al maltractament i augment de l'activació. Aquestes dones tenen dificultats per dormir amb malsons en què reviu el passat, estan contínuament alerta, hipervigilants, irritables i amb problemes de concentració.

A més, l'alt nivell d'ansietat genera problemes de salut i alteracions psicossomàtiques, i poden aparèixer problemes depressius importants.

Marie-France Hirigoyen diferencia entre dues fases en les conseqüències, les que es produeixen en la fase de domini i a llarg termini.

En la primera fase, la dona està confusa i desorientada, arribant a renunciar a la seva pròpia identitat i atribuint a l'agressor aspectes positius que l'ajuden a negar la realitat. Es troben esgotades per la falta de sentit que l'agressor imposa en la seva vida, sense poder comprendre el que succeeix, soles i aïllades del seu entorn familiar i social i en constant tensió davant qualsevol resposta agressiva de la seva parella.

Marie-France Hirigoyen parla de conseqüències a llarg termini referint-se a les etapes per les que passen les víctimes a partir del moment en què s'adonen del tipus de relació en què estan immerses. Durant aquesta fase, les dones passen un xoc inicial en què se senten ferides, estafades i avergonyides, a més de trobar-se apàtiques, cansades i sense interès per res.

5.5. Tractament

En moltes ocasions és necessària una intervenció prèvia, que la dona passi per un període de reflexió i potser diversos intents de sortir d'aquesta relació violenta, amb ajuda terapèutica o sense, fins que prengui la decisió definitiva. A partir de llavors, el suport psicològic es centrarà en diversos aspectes, valorant prèviament les necessitats i demandes individuals de cada pacient.

Haurem avaluar quines han estat les seqüeles concretes que ha deixat la situació viscuda a aquesta persona, i graduar per establir un ordre per al tractament.

Algunes de les intervencions més habituals i bàsiques per a la seva recuperació serien:

- Informació sobre la violència de gènere, causes i origen, mites, etc.
- Reducció de l'activació i l'ansietat en les formes en què es manifesti (insomni, agorafòbia, crisis de pànic, etc.).
- Foment de l'autonomia, tant a un nivell purament psicològic, a través d'un canvi d'idees distorsionades sobre si mateixa i el món, com a nivell social, econòmic, etc, orientant en la recerca d'ocupació, recuperant suports socials i familiars, ...

5.6. Prevencions

El principal camí per acabar amb la violència de gènere és la prevenció. Això inclou, per descomptat, un canvi global en la forma de veure les relacions entre dones i homes, un qüestionament dels rols socials i estereotips, del llenguatge, etc. Aquests canvis han de partir de les persones adultes amb l'objectiu que es transmetin eficaçment a nens i nenes.

A més, tu pots prevenir i evitar implicar-te en una relació que pot arribar a ser violenta:

En primer lloc, detectar manipulacions, aproximacions no sol·licitades, desconfiar de promeses que no tenen sentit en un moment de la relació, tenir clar que dir que "no" a alguna cosa no és negociable, allunyar quan aquesta persona que se t'acosta tractant de fer-te veure que teniu molt en comú o que li deus alguna cosa. Per tot això és molt important confiar en la teva intuïció, en les sensacions de desassossec que et produeixen. Quan coneixes a algú li avalués igualment, valora si aquesta persona encaixa amb tu; només és important que a partir d'ara incloguis també aquests punts si vols prevenir trobar-te en una relació violenta. Valora les seves idees sexistes, com van ser les seves relacions anteriors (si va trencar ell o no, com parla d'elles ...), etc.

A més, valora les teves pròpies idees respecte a l'amor i la parella, el paper de la dona en la mateixa, a què s'ha de renunciar per amor ..., etc.

Abans de res, coneixent-te a tu mateixa i tenint clars els teus valors. Si els valors de l'altra persona entren en conflicte amb els teus, has de saber reconèixer-lo i no acceptar en cap cas renunciar a allò que és important per a tu.

El concepte de prevenció prové del moviment d'higiene mental, al començament del segle XX, però pren rellevància a partir dels treballs de Gerald Caplan en l'àrea de salut mental comunitària. El 1964 Caplan és el primer que proposa una definició més sistemàtica de la prevenció, agrupant els esforços preventius en tres categories:

- La prevenció primària és una temptativa de reduir la taxa d'incidència d'un determinat problema en la població, atacant les causes identificades d'aquest problema abans que s'arribi a produir. L'objectiu és disminuir la probabilitat d'aparició del problema. Els esforços, per tant, s'han de dirigir tant a transformar l'entorn de risc com a reforçar l'habilitat de l'individu per afrontar-lo.
- La prevenció secundària és l'intent de reduir la taxa de prevalença, és a dir, el nombre de casos existents d'un determinant problema. Així, cal actuar en el sentit d'assegurar una identificació precoç del problema i una intervenció ràpida i eficaç.
- La prevenció terciària té per objectiu reduir els efectes o les seqüeles d'un determinat problema, tractant d'evitar les recaigudes. En aquesta línia, els esforços s'han de dirigir a l'elaboració de programes de recuperació i rehabilitació per a aquells que han estat afectats pel problema.

Imatge 30 Dona oprimida per un home

5.7. Polítiques d'igualtat de gènere

Les polítiques públiques d'igualtat de gènere tenen com a finalitat eradicar les desigualtats existents entre dones i homes en els diferents àmbits de la vida social, política i cultural.

Podem definir les polítiques d'igualtat com «el conjunt d'intencions i decisions, objectius i mesures adoptades pels poders públics entorn de la

promoció de la situació de la dona i de la igualtat de gènere entre dones i homes».

Aquestes actuacions signifiquen:

- Aprofundir en el desenvolupament dels principis de justícia i igualtat.
- Corregir el dèficit democràtic que significa l'exclusió en l'ús dels drets polítics, socials i civils de la meitat de la població.

Les polítiques públiques de gènere s'inicien amb la introducció de les demandes dels moviments feministes a les agendes polítiques i quan la desigualtat estructural de gènere es formula com un problema públic. Els poders públics assumeixen com una responsabilitat pròpia avançar en l'eradicació de les desigualtats de gènere que pateixen les dones.

A partir de la dècada dels anys seixanta i setanta del segle XX en la major part dels països occidentals, i a partir dels anys vuitanta a l'Estat espanyol, es comencen a crear organismes que tenen com a objectiu principal impulsar, formular i posar en pràctica mesures per arribar a la igualtat entre dones i homes. Aquest procés és va denominar feminisme institucional, amb el qual es crea un nou marc normatiu i legal per desenvolupar polítiques públiques que lluitin contra les discriminacions de les dones.

Des de l'enfocament de l'anàlisi de polítiques públiques, es considera que quan s'incorpora un problema en l'agenda pública hi intervenen sempre un conjunt d'actors, que des de les seves respectives posicions, interessos i capacitat d'influència participen en la construcció d'una situació com a problema públic. Per analitzar els actors que intervenen en la construcció del problema de la discriminació de les dones, cal tenir en compte els diferents nivells de governs i destacar la influència que exerceixen les organitzacions internacionals en les polítiques públiques de gènere que es desenvolupen als estats.

5.8. Tendències polítiques d'actuació

Les polítiques de gènere s'han desenvolupat a través de diferents estratègies, que es corresponen amb la mateixa evolució de la concepció política d'aquesta problemàtica.

Les principals estratègies polítiques d'intervenció han estat:

- **La igualtat d'oportunitats:** Té com a objectiu general l'accés de les dones al món públic. El principal component estructural de la igualtat d'oportunitats és el legislatiu. En un primer moment, el que calia fer era eliminar les barreres legals, econòmiques, socials, culturals i de poder per tal que les dones poguessin accedir als llocs públics.

La segona línia d'intervenció dintre d'aquesta estratègia es va sustentar en les polítiques educatives i culturals: es tracta que les dones prenguin consciència que tenen drets individuals i que els poden exercir en el mercat de treball, la vida política i la vida social.

- **L'acció positiva:** En resposta a les dificultats trobades amb les polítiques públiques anteriors, busquen corregir el desavantatge inicial de les dones. Aquestes polítiques assumeixen que hi ha una desigualtat de partida de les dones i actuen en l'àmbit públic introduint mesures que garanteixin la seva presència. D'aquesta manera, les accions positives es van introduir per evitar que, sobre la base de les diferències entre individus, l'aplicació estricta del principi d'un tracte igualitari resultés en discriminació cap a les dones.

- **La transversalitat de gènere (mainstreaming):** És l'última estratègia que ha impulsat la Unió Europea amb l'objectiu de complementar les dues estratègies anteriors i superar els límits detectats. Respon, a més, a les propostes llançades per Nacions Unides després de la IV Conferència Mundial de les Dones, celebrada a Pequín el 1995²².

Imatge 31 Dona amb seqüeles físiques

---

²²Aquesta conferència va ser molt important perquè per primera vegada s'arriba a la conclusió que cal introduir la igualtat entre dones i homes a totes les institucions, polítiques i accions dels Estats membres de les Nacions Unides. La Declaració de Beijing resultant d'aquesta Conferència va ser firmada per 189 països.

6. TIPUS DE VIOLÈNCIA / ÀMBITS

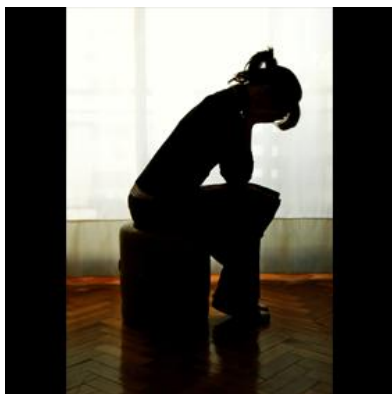
La violència té múltiples formes per expressar-se. La gravetat dels abusos varia en funció del grau de violència exercida sobre la dona. Normalment es combinen diferents tipus d'abús, ja que en el maltractament físic sempre hi ha maltractament psicològic.

Maltractament físic: s'exerceix mitjançant la força física en forma de cops, empentes, sacsejades, bufetades, puntades de peu i lesions provocades amb diversos objectes o armes, que poden donar com a resultat fractures, ferides, contusions, hematomes, o fins i tot la mort. Pot ser quotidiana o cíclica, en la qual es combinen moments de violència física amb períodes de tranquil·litat.

Maltractament sexual: es produeix quan la parella força la dona a mantenir relacions sexuals o l'obliga a realitzar conductes sexuals en contra de la seva voluntat (agressió, abús, tocaments, inducció a la prostitució...). Aquest tipus d'abús és difícil de demostrar tret que vagi acompanyat de lesions físiques.

Maltractament psicològic o emocional: actes o conductes de desvaloració, humiliació, atemoriment, por, (crits, insults – “ets tonta”, “ets una inútil”, “estàs grassa”, “puta”, “per estar amb tu s'hauria de pagar”- vexacions, càstigs o amenaces d'abandonament – “si te'n vas amb un altre et mataré”, “et trauré els nens”, “et mataré” – “abandó o manca de cura en situació de malaltia, coaccions, desqualificacions – “tu calla que no saps res”, no parlar-li, desautoritzar la dona davant els fills, dir-li que no fa res ben fet-, aïllament, humiliació en públic...), limitació de la seva llibertat de moviment i la disposició dels béns comuns, en la intimitat i públicament. L'abús emocional també es pot realitzar dirigint les amenaces o agressions cap als fills, familiars, amics, amigues, com una manera de ferir la dona. És complicat detectar aquest tipus d'abús, encara que s'evidencia a llarg termini en les seqüeles psicològiques. Porta sistemàticament a la depressió i, en alguns casos, al suïcidi.

Maltractament econòmic: té a veure, més que amb la manca de recursos econòmics, amb les seves prioritats d'ús. Així, l'home pot tenir diners per comprar un cotxe i no per al dentista dels nens o la dona, o per cobrir les necessitats bàsiques familiars. No dona suficients diners per a la manutenció de la casa, quan la dona no té ingressos propis, o controla i disposa dels diners de la dona si aquesta té els seus ingressos. Deixar la dona sense recursos econòmics és una manera de controlar la seva autonomia.

Imatge 32 Dona frustrada

7. QUÈ FER DAVANT UNA SITUACIÓ DE VIOLÈNCIA

Quan es porta a terme una situació de violència de gènere, hi ha especificats uns protocols que s'han de complir per tal de poder ajudar a la víctima.

Protocol d'actuació davant la violència de gènere de la policia local:

- Separar la dona de l'agressor, procedint a la detenció d'aquest si escau.
- Acompanyar, si és necessari, la persona agredida a un centre sanitari i/o avisar als serveis mèdics de guàrdia - Derivació i/o acompanyament a la Comissaria del Cos de Mossos d'Esquadra.
- Si la persona no vol o no pot tornar al domicili informar-la i acompanyar-la si cal al domicili que la persona indiqui, establiment hostaler o Centre de la Fundació AGI després de gestió prèvia dels Serveis Socials municipals.
- Instar la persona a posar-se en contacte amb els Serveis Socials i informar sempre aquests de la situació.

Protocol d'actuació davant la violència de gènere cos de mossos d'esquadra:

- Prendre declaració a la víctima i instruir l'atestat
- Oferir la sol·licitud d'ordre de protecció - En el cas de lesions, acompanyament al centre mèdic més proper per adjuntar l'informe mèdic a l'atestat i, si les lesions visuals poden desaparèixer abans del reconeixement forense, amb consentiment previ, reportatge fotogràfic de les lesions.
- Assistència psicològica durant la declaració i la tramesa de l'informe corresponent al Servei Psicològic municipal
- Oferir advocat/advocada especialista en violència domèstica per acompanyar la declaració i/o representació en el procés judicial
- Acompanyament per ordre judicial de les parts si hi ha abandó del domicili familiar
- Informar la víctima dels seus drets
- Oferir a la persona agressora acollir-se a programes d'accions contra la violència domèstica
- Per urgències fora d'horaris en què els Serveis Socials estiguin operatius, sol·licitar a la Policia Local el trasllat de la víctima fins el lloc d'acollida
- Proporcionar informació dels serveis i derivar cap aquests si cal
- Informar els Serveis Social de la situació, amb consentiment previ - Seguiment i control telefònic periòdic a la víctima i sobre les novetats del Jutjat referents a l'ordre de protecció
- Seguiment del compliment de l'ordre d'allunyament de l'agressor - Relació amb la Fiscalia i les entitats judicials
- Realitzar campanyes i conferències de prevenció i eradicació.

Protocol d'actuació davant la violència de gènere dels serveis socials:

- Atenció immediata quan se sol·liciti la intervenció del servei en casos de violència de gènere, es farà una anàlisi i valoració de la situació per tal de conèixer en quines condicions està vivint la víctima i detectar les necessitats més urgents a atendre per tal de garantir-ne la seva cobertura.
- Configurar el diagnòstic social per poder desenvolupar el Pla de treball i gestionar els recursos més adients per tal de cercar totes les alternatives possibles i superar la situació de maltractament patida.
- Informar, orientar i assessorar la víctima respecte els recursos disponibles segons la situació exposada.
- Coordinació amb els diferents serveis que puguin intervenir per tal de garantir una atenció integral. Fer les derivacions oportunes, segons les necessitats d'aquell moment, als serveis socials especialitzats necessaris en aquest moment per tal d'afavorir una evolució resolutiva del cas: Mossos d'esquadra, Policia Local, ABS, EAIA, Jutjat, Servei Psicològic, Assessorament jurídic, SOJ, Orientació laboral, OTG, Associació de dones, etc.
- Tràmit i gestió de les prestacions socials disponibles en el Sistema Català de Serveis Socials, i derivació a altres serveis i institucions (OTG, INSS, etc.).
- Donar suport en tots els processos que es derivin del tractament del cas.
- Elaborar un Pla de manteniment al domicili o bé de sortida segons la decisió de la víctima.
- Oferir allotjament provisional en cas de necessitat, mitjançant el recurs més adient i tenint en compte les mesures de protecció.
- Seguiment de l'evolució del pla de treball pactat fins el tancament del cas.

Protocol d'actuació davant la violència de gènere del servei psicològic municipal:

- Atenció i intervenció terapèutica, sol·licitada directament per la persona o derivada dels serveis coordinats
- Oferir tractament a la víctima, individual o en grup
- Oferir tractament a l'agressor individual
- Oferir intervencions de mediació

Imatge 33 Dona parant la situació

Protocol d'actuació davant la violència de gènere del jutjat:

- El simple coneixement per part de la Policia Local, Ministeri Fiscal o Autoritat Judicial de qualsevol fet penal de violència domèstica rellevant té valor de denúncia.
- Com a delictes públics, en la violència domèstica, no cal denúncia de la víctima ni es pot paralitzar el procediment un cop s'ha denunciat
- Un cop es tramita la denúncia al Jutjat la metgessa /el metge forense de guàrdia realitzarà una valoració pericial de les lesions físiques o psicològiques de la dona.
- Les mesures preventives de protecció que constitueixen delictes en cas d'incompliment són: mesures d'allunyament, de prohibició de comunicació, la retirada preventiva d'armes de l'agressor...
- Les mesures per sentència, si és ferma, no es poden canviar ni deixar sense efecte. Poden ser penes d'allunyament (mínim d'un any superior a la pena de presó), penes de treballs en benefici a la comunitat i la privació del dret a la tinença d'armes. La suspensió de la pena pot quedar condicionada al compliment de determinats deures establerts pel jutge o per la jutgessa, però serà obligatori que l'agressor se sotmeti a un tractament psicològic
- L'ordre de protecció o, si escau, l'ordre d'allunyament es dictarà mitjançant la interlocutòria, que podrà comprendre tant les mesures penals com civils, consistents en l'atribució del domicili familiar, guarda i custòdia dels i de les menors, pensió alimentària, règim de visites... Les mesures civils tenen efectes durant un mes, termini dins del qual hauran d'interposar, qualsevol de les parts, a la jurisdicció civil ordinària, la corresponent demanda de custòdia, separació o divorci; en aquestes demandes sí que es podrà sol·licitar modificació de les mesures provisionals imposades amb caràcter d'urgència en la interlocutòria dictada pel Jutjat de Violència sobre la Dona. Les mesures penals estaran vigents durant tot el procés d'instrucció, això vol dir, fins que el Jutjat penal dicti sentència.

8. CICLE DE LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE

Conèixer l'anomenat cicle de la violència familiar i l'estructura que el forma és imprescindible per saber quan som al davant d'una situació de violència marital, quan podem considerar una dona com a maltractada, identificar la fase en la qual es troba i la cronicitat del cas. L'impacte que té aquest cicle sobre la dona és un element de gran importància per poder detectar com està afectant a la dona és un element de gran importància per poder detectar com està afectant la dona en el seu procés personal i la seva influència en la relació d'ajut que establim.

El cicle de la violència familiar es caracteritza per una estructura que es concreta en tres fases: fase d'acumulació de tensió, fase d'esclat de violència i fase de "lluna de mel". Aquesta és una estructura que pot esdevenir crònica i que s'intensifica amb el temps.

Fase d'acumulació de tensió:

Es caracteritza per la tensió que pateix l'agressor, que pot estar provocada per elements externs a la relació o situacions personals d'estrès o de frustració respecte a la seva relació, o d'experiències viscudes en les respectives famílies d'origen quant a les formes de resoldre els conflictes. La dona intenta controlar aquesta situació fent tot el possible perquè l'home no descarregui la seva tensió de forma violenta contra ella, creient que així pot evitar la violència del marit, sense saber que l'agressió no depèn d'ella, sinó d'ell.

Fase d'esclat de la violència:

Es produeix una gressió violenta focalitzada cap a la persona que l'agressor percep com a més indefensa, amb menys poder: la dona; però també poden ser agredits els fills i les filles, persones grans amb qui es convisqui, els animals domèstics; l'agressor també pot llançar objectes o bé trencar una part del mobiliari. Qui en surt especialment danyat és la dona, ja que habitualment és contra qui es dirigeix l'agressor de manera indirecta.

Fase de "lluna de mel":

És el moment en què es produeix el penediment, moltes vegades instantani, per part de l'agressor. És una situació de manipulació emocional que té uns efectes diferents sobre la dona i sobre l'home. Sobre la dona actua com un element de reforç en el manteniment de la situació, ja que l'home li fa creure que realment ell canviarà i alhora la involucra en l'acte abusiu, fent que ella se senti també culpable de l'incident. Això és possible perquè s'ha donat abans un procés de devaluació de l'autoestima de la dona, mitjançant abusos psicològics que de vegades són difícils d'identificar però que vulnereu greument la confiança de la dona vers els seus sentiments i emocions. D'altra banda, l'home queda reforçat en la seva conducta, atès que ell mateix no vol

identificar-la com a violenta, i el perdó, o la por a la dona, li permeten no qüestionar-se les seves accions.

El segon factor de la dinàmica de la violència conjugal, la intensitat creixent, fa referència a l'escalada progressiva en el maltractament: en un primer moment, molt més subtil, atemptant bàsicament contra l'autoestima de la víctima; posteriorment, i un cop debilitada psicològicament, atacant-la físicament.

Imatge 34 El cicle de la violència

Imatge 35 Home pegant una dona

9. EL CONCEPTE D'AMOR I EL MODEL D'AMOR ROMÀNTIC

9.1. Origen de l'amor i el model d'amor romàntic

L'amor és una construcció cultural i cada període històric ha desenvolupat una concepció diferent de l'amor i dels vincles que deuen existir o no entre el matrimoni, l'amor i el sexe. Així, en l'antiga Grècia afectives, estaven fortament relacionades amb la esfera sexual i clarament separades del matrimoni on únicament la dona tenia que ser fidel al seu marit i on el sexe tenia la finalitat de procrear; durant l'Imperi Romà, el plaer eròtic estava també separat del matrimoni i lligat a conquestes ocasionals; a la alta Edat Mitjana l'amor, el matrimoni i el plaer sexual eren vistos com tres entitats independents que eren satisfetes en relacions diferents; entre els segles XVI i XVIII continuava existint de forma simultània el matrimoni de convivència i l'amor romàntic no sexual; des de els inicis del segle XIX sorgeix la connexió entre els conceptes d'amor romàntic, matrimoni i sexualitat que arriba fins als nostres dies. Al llarg de les últimes dècades en la cultura occidental aquesta relació s'ha anat estrenyent cada vegada més, arribant a considerar-se que l'amor romàntic és la raó fonamental per mantenir relacions matrimonials i que "estar enamorat/ada" es la base fonamental per formar una parella, de manera que l'amor romàntic s'ha fet popular i normatiu, el matrimoni apareix com a elecció personal i l'amor romàntic i la satisfacció sexual deuen aconseguir-se al matrimoni.

Abundant una mica més en el seu origen, sol considerar-se que l'amor romàntic sorgeix entre els segles XII i XIII amb la tradició de l'amor cortès entre els trobadors.

Aquesta nova concepció va formar part a la Provença, estenent-se ràpidament per tot Europa Occidental. Les grans protagonistes eren les dames de la Cort. Com suggereix Hielen Power (1979), el culte a la dama era la contrapartida al culte a la Verge Maria. No obstant, existeixen suficients estudis que deixen clar que l'amor cortès no va ser inventat per les dones, ni tan sols per a elles. Com ens recordava George Duby (1990), es tractava d'un joc entre homes amb marcats trets misògins. La dona era considerada simplement com un una excusa, una falsa protagonista.

Aquests prototips presents en les novel·les de cavalleries medievals han arribat casi intactes fins als nostres dies en forma de contes, cançons, e inclús llibres o pel·lícules on les seves heroïnes tenen com a objectiu prioritari aconseguir l'amor, dedicant una gran quantitat d'esforços i energies.

Tornant a l'actualitat, cal senyalar que, òbviament, el fet de que a la societat occidental moderna una de les institucions socials bàsiques, com és la família, es fonamenta en el matrimoni i aquesta, a la seva vegada, en l'amor romàntic, no és en absolut aliè a l'interès despertat per aquesta qüestió en diferents àmbits científics i, entre ells, en la psicologia social.

Imatge 36 Dona amb el símbol femení

9.2. Concepte d'amor romàntic i d'amor

Per el que es refereix a la seva conceptualització tal i com assenyala José Luis Sangrador (1933), una de les grans qüestions entorn al tema de l'amor té a veure amb respondre a la pregunta de si les regles que determinen l'activitat humana i les conductes socials són aplicables també i sempre en el cas de l'amor. Tot i que en ocasions certes persones semblen contradir-ho, aquest autor considera que la resposta és afirmativa i que les aparents contradiccions es resolen si tenim en compte que l'amor pot entendre's com una actitud²³, com una emoció²⁴ o com una conducta²⁵. Aquesta diferenciació entroncarien amb la diferenciació entre l'amor com Eros o passional o com amor altruista.

Pel que fa als factors que determinen el seu inici i el seu fi, tal i com continua assenyalant José Luis Sangrador, depenent si l'accent es posa en el subjecte que sent l'amor, en l'objecte cap el que es dirigeix l'amor o en la situació en la que sorgeix, es conduiran diferents explicacions i models teòrics que aquest autor revisa amb detall. Cal remarcar aquí que entre les teories explicatives de l'amor han tingut una particular importància dos vessants de signe clarament contrari, les explicacions sociobiològiques que inciten en la funcionalitat biològica del comportament amorós per la persistència de l'espècie i les explicacions que posen accent en les condicionants culturals de l'amor com a construcció social.

Per el que es refereix a la vida de les persones, s'ha suggerit que hi ha notables diferències amb el comportament amorós al llarg del cicle vital de manera que en la infància les relacions interpersonals solen ser ansioses i egocèntriques, i van tornar-se més segures i constructives a mida que s'aconsegueix la preadolescència. Per la seva part, Clyde Hendrick i Susan S. Hendrick, descriuen aquesta evolució suggerint que durant l'adolescència l'estil amorós predominants és l'estil amor possessiu, que va transformant-se en amor lúdic a mida que els adolescents maduren, i evoluciona cap l'amor passional a mida que avança la joventut, per transformar-se en amor amistós quan passen els anys.

Per el que es refereix a l'evolució d'una relació amorosa en si, diverses investigacions han demostrat la existència d'una disminució progressiva de la passió amorosa inicial que, donarien lloc a un cicle amb la fase inicial de l'amor passional, que va fortament associada al desig sexual, seguida per una fase amor de companys.

Aquest anàlisi de l'evolució temporal de l'amor enllaça amb la revisió de les diferents tipologies de l'amor, i especialment, com una de les conceptualitzacions psicosocials sobre el tema que més èxit ha tingut, la denominada "teoria triangular de l'amor" que va proposar Robert J. Sternberg.

En el seu treball, aquest autor va proposar un esbós de la teoria general sobre l'amor que pretenia abastar tant la seva estructura com la seva dinàmica i on va intentar que tinguessin cabuda els diferents tipus d'amor. Concretament, va suggerir que l'amor té

---

²³ Amor com actitud positiva o atracció cap a l'altre persona, que inclou una predisposició a pensar, sentir i comportar-se d'una certa manera cap a l'altre persona.

²⁴ Amor com a sentiment o passió que inclou, a més, unes certes reaccions fisiològiques.

²⁵ Cuidar a l'altre persona, estar amb ella, atendre les seves necessitats...

tres components bàsics: La intimitat o sentiment de proximitat, comunicació i vinculació o afecte existent en una relació que implica la capacitat per compartir emocions, sentiments i idees de manera que la persona se sent compresa i que es desenvolupa de manera gradual a mida que avança la relació i pot continuar augmentant; la passió seria la força motriu de l'aventura amorosa i de l'atracció física i emocional, consisteix en un estat d'excitació mental i física que inclou el desig sexual intens cap a la parella i sol ser molt intensa a l'inici de la relació i créixer també de manera intensa encara que tendeixi a decreixer a mida que la relació avança; i el compromís seria la decisió que s'agafa d'estimar a algú i l'esforç que es fa per mantenir aquell amor i complir amb els acords de parella i que sol augmentar de manera lenta en els inicis d'una relació i establir-se posteriorment. Aquests tres components ocuparien els vèrtexs d'un hipotètic triangle de manera que l'àrea indicaria la quantitat de amor que sent una persona i la seva forma geomètrica expressaria el nivell de importància de cada un dels seus elements en aquella relació amorosa.

Posteriorment, aquest autor, suggereix que la combinació d'aquests tres elements generarien diverses classes d'amor: la simpatia, on existeix intimitat, però no amor ni compromís; l'enamorament, on existeix passió; amor romàntic, que inclou intimitat i passió però on no hi ha compromís per el que es difícil el manteniment de la relació en el temps; amor de companys/es, que inclou intimitat més compromís però sense passió; amor boig, que inclou passió més compromís però sense intimitat o coneixement entre els membres de la parella com passa en les relacions cinematogràfiques; amor complet, que inclou intimitat, més passió més compromís i que constituiria la situació ideal, segons aquest model.

En un treball realitzat a Espanya amb una mostra de 114 parelles joves, Gonzalo Serrano i Mercedes Carreño van avaluar la capacitat descriptora, predictora i diagnòstica de la teoria de l'amor de Sternberg, comparant els triangles amorosos dels dos membres de la parella a diferents nivells. Els resultats obtinguts van indicar que per a les relacions establertes no hi havia diferències entre els dos membres de la parella quan al valor dels nivells d'intimitat, passió i compromís, sent la intimitat el component més important per ambdós. No obstant a això, si hi havia algunes diferències quan a el que desitjarien i el que consideraven una relació ideal. I, quan l'efecte del temps, mentre el compromís es manté constant, els altres dos components es modificaven amb el temps.

En relació aquesta qüestió de l'efecte del temps, Carlos Yela proposa un estudi per analitzar empíricament l'evolució d'aquests tres components de l'amor al llarg del temps. Si bé aquest treball tenia algunes limitacions, els resultats obtinguts oferien recolzament a la hipòtesis formulada per aquest autor d'un model de amor basat en la proposta de Sternberg, encara amb algunes matisacions. Concretament, en base a aquest treball, se suggereix la existència de tres fases en les relacions amoroses:

Una primera fase correspondria als primers mesos de la relació (sis mesos en l'estudi empíric realitzat) i se la denominaria fase de l'enamorament. En aquesta fase es produiria un augment vertiginós de tots els components amorosos, en especial de la passió eròtica i de la intimitat, sent el compromís el component de menor importància.

Una segona fase intermèdia que es denominaria amor passional i que abastaria desde la finalització de la fase anterior fins els quatre anys de relació aproximadament. En ella la passió eròtica atraparà el seu punt màxim mentre la passió romàntica seguiria augmentant. També adquireixen importància el compromís i la intimitat, que segueixen augmentant.

Finalment, la tercera fase arriba a partir més o menys dels quatre anys de la relació, es denominaria amor de companys i en ella la passió eròtica i la passió romàntica descendeixen gradualment, mentre el compromís i la intimitat arriben al seu nivell màxim de intensitat i protagonisme.

Quan als aspectes culturals, d'acord amb el plantejament d'altres autors²⁶, les cultures més individualistes tenen valors que subratllen l'autonomia i les decisions individuals, es valoren els atributs i sentiments interns i individuals i les relacions íntimes s'estableixen cara a cara i de manera més o menys simètrica, el que afavoreix el component passional romàntic de l'amor i que aquest es converteixi en requisit per la elecció de la parella i el matrimoni; en canvi, en les societats col·lectivistes solen donar-se majors diferències d'estatus, les decisions són més normatives i en elles participa més la família, les relacions íntimes s'organitzen mitjan la intervenció de la família estesa, valorant-se més els aspectes pragmàtics i amistosos de l'amor.

Imatge 37 Dona maltractada plorant

---

²⁶ Dion

10. ELS MITES ROMÀNTICS

Un mite no és més que una creença, encara que es troba formulada de tal manera que apareix com una veritat i és expressada de forma absoluta i poc flexible. Aquest tipus de creences solen posseir una gran càrrega emotiva, concentren molts sentiments, i solen contribuir a crear i mantenir la ideologia del grup, i per això solen ser resistents al canvi i al raonament.

Doncs bé, en el cas de l'amor, a l'igual que en molts altres temes de interès o rellevància social, no només cal considerar les explicacions o realitats científiques, sinó també els mites al respecte.

En aquest sentit, tal i com assenyala Carlos Yela²⁷, podem considerar que els mites romàntics són el conjunt de creences socialment compartides sobre la "suposada verdadera naturalesa de l'amor", i, a l'igual que succeeix en altres àmbits, també els mites romàntics solen ser ficticis, absurds, enganyosos irracionals i impossibles de complir.

Aquest autor realitza una revisió dels principals mites romàntics, els seus orígens i les seves possibles conseqüències negatives que es resumeixen a continuació.

10.1. Mite de la "mitja taronja"

Creença de que escollim a la parella que teníem predestinada de alguna manera i que ha set la única elecció possible. Aquest mite té origen en la Grècia Clàssica²⁸ i s'intensifica amb l'amor cortès i el romanticisme. L'acceptació d'aquest mite podria portar a un nivell d'exigència excessivament elevat en la relació de parella, com el consegüent risc de decepció, o una tolerància excessiva en el marc d'aquesta relació, al considerar que sent una parella ideal se l'hi ha de permetre més o esforçar-se més per a que les coses vagin bé.

10.2. Mite de l'emparellament

Creença de que la parella es algo natural i universal i que la monogàmia amorosa està present en totes les èpoques i totes les cultures. Aquest mite introduït per Cristiandat. L'acceptació d'aquesta creença donarà lloc a conflictes interns en totes aquelles persones que es desvien d'alguna manera d'aquesta creença normativa.

10.3. Mite de l'exclusivitat

Creença en què és impossible estar enamorat/ada de dues persones a la vegada. L'acceptació d'aquesta creença pot suposar conflictes interns per a la persona, a més de evidents conflictes relacionals.

---

²⁷ 2003

²⁸ Amb el relat de Aristòfanes sobre les ànimes bessones.

10.4. Mite de la fidelitat

Creença de que tots els desitjos passionals, romàntics i eròtics s'han de sacrificar exclusivament en una única persona, la pròpia parella, si és la que s'estima de veritat. D'acord amb la perspectiva sociobiològica, les relacions fora de la parella són un universal humà, per el que resultarà problemàtic portar a terme aquesta creença a la pràctica i no fer-ho causarà sancions socials s'agafi l'alternativa que s'agafi.

10.5. Mite de la gelosia

Creença de que la gelosia és un signe d'amor, e inclòs el requisit indispensable d'un verdader amor. Aquest mite és també introduït per la Cristiandat i constitueix un garant de l'exclusivitat i la fidelitat, anteriorment comentades. Aquest mite sol utilitzar-se habitualment per justificar comportaments egoistes, injustos, repressius i, en ocasions, violents.

10.6. Mite de l'equivalència

Creença en que "l'amor" (sentiment) i "l'enamorament" (estat més o menys durador) són equivalents i, per tant, si una persona deixa d'estar apassionadament enamorada és que ja no estima a la seva parella i, per això, el millor és abandonar la relació. Les investigacions sobre el tema han demostrat que els processos psicològics característics de les fases d'enamorament intens van modificant-se amb el temps, donant lloc a processos d'un altre tipus. Acceptar aquest mite suposa no reconèixer, ni acceptar, la diferència entre una qüestió i una altra i no reconèixer aquesta transformació, el que pot portar-la a viure de manera traumàtica.

10.7. Mite de la omnipotència

Creença de que "l'amor ho pot tot" i per tant si hi ha verdader amor no deuen influir els obstacles externs o interns sobre la parella, i es suficient amb l'amor per solucionar tots els problemes. L'acceptació d'aquest mite pot generar dificultats en tan quan pot ser utilitzat com una excusa per no modificar determinats comportaments o actituds o pot portar a una valoració negativa dels conflictes de la parella dificultant el seu enfrontament.

10.8. Mite del lliure albir

Creença de que els nostres sentiments amorosos són absolutament íntims i no estan influïts per factors soci-biològic-culturals aliens a la nostra voluntat i consciència. Aquest mite s'expandeix durant el Renaixement, el Barroc i posteriorment durant el Romanticisme. Acceptar aquest mite suposa no reconèixer les pressions biològiques, socials i culturals a les que les persones estem o podem estar sotmeses, el qual pot portar a conseqüències negatives.

10.9 Mite del matrimoni

Creença de que l'amor romàntic-passional ha de conduir a la unió estable de la parella i construir-se en la única base de la convivència de la parella. Tal i com hem comentat anteriorment, a finals del s.XIX s'inicia un corrent que vincula per primera vegada a la història els conceptes de amor romàntic, matrimoni i sexualitat i a partir del qual l'amor romàntic es fa normatiu, el matrimoni deixa de ser concertat i passa a ser per amor i no només en l'amor romàntic sinó també la satisfacció sexual deuran donar-se al matrimoni. Això suposa una contraposició a lo que havia ocorregut en èpoques anteriors. Aquest mite estableix una relació entre dos elements, un que pretén ser durador com és el matrimoni, i un estat emocional transitori com és la passió, el que no només resulta difícil sinó que pot portar fàcilment a la decepció.

10.10. Mite de la passió eterna

Creença de que l'amor romàntic i passional dels primers mesos d'una relació pot i ha de perdurar tres anys de convivència. Aquest mite sorgeix també molt lligat a aquest nou corrent ja que si l'amor, la passió i el matrimoni van units i es pretén que el matrimoni sigui durador, la passió i l'amor han de ser-ho també. Els estudis realitzats sobre el tema coincideixen assenyalar que la passió amorosa té "data de caducitat" amb la que aquesta creença és falsa i abans o després quedarà en manifest en qualsevol relació de parella per el que l'acceptació d'aquest mite té conseqüències negatives tant sobre l'estabilitat emocional de la persona com sobre l'estabilitat emocional de la parella.

Imatge 38 Un home i una dona barallant-se

11. LA GELOSIA

Tal i com va quedar en manifest en l'apartat anterior, la gelosia constitueix un dels mites lligats amb l'amor romàntic.

El contingut de algunes altres de les creences i mites de l'amor romàntic aportarien clars indicis per comprendre la connexió entre el romanticisme i la gelosia. Així, entre les creences romàntiques estan, com ja s'ha comentat, l'exclusivitat, només es pot estimar una persona a la vegada, la mitificació del sexe o la predestinació. Allò suposaria que el sexe fora de la parella implicaria amor cap el/la rival i, per extensió, faria el possible que la nostra parella continués estimant-nos, i portaria a la conclusió de que hem fallat/ ens ha fallat, amb les subsegüents conseqüències sobre l'autoestima.

La gelosia és una experiència emocional complexa negativa, composta per almenys tres emocions bàsiques: la ira, la tristesa i la por, que sorgeix davant la percepció de que una relació valuosa o significativa està amenaçada i pot portar a perdre's o a deteriorar-se com a conseqüència de l'aparició d'una tercera persona, amb independència de que la amenaça sigui real o imaginada, i que pot tenir manifestacions conductuals o fisiològiques diverses, depenent de les diferències individuals, socials, culturals, etc.

De fet, quan s'analitza el coneixement social sobre la gelosia s'observa que subjectes inexperts inclouen en la seva representació de la gelosia reaccions emocionals (ira, sorpresa, tristesa), conductuals (fugida, discussió, agressió física, diàleg aclaridor, autocontrol), cognitives (reflexió sobre la situació, dificultat per controlar els propis pensaments) i també, encara que en menor mesura, fisiològiques (immobilitat, paràlisis, palpitations), encara que el sexe dels individus i la gravetat de la situació semblen influir sobre aquest coneixement.

En relació a les diferències en la manifestació de la gelosia, s'ha suggerit, per exemple, que algunes de les expressions conductuals de la gelosia estarien relacionades amb la emoció dominant de cada cas, de manera que si l'emoció predominant fos la ira, la gelosia es manifestaria de manera explosiva amb accions agressives, ofenses verbals, o conductes violentes dirigides a la persona amb la que es manté la relació o cap a la "tercera persona"; en canvi, si l'emoció predominant fos la tristesa serien freqüents accions com el plor, el retraïment o el consum d'alcohol o drogues; i, finalment, si predominés la por, serien freqüents accions que tendeixen a restablir la relació, grans gestos.

Així, per exemple, Jesús Canto resumeix els resultats de diverses investigacions sobre el tema segons els quals, davant el descobriment de que la seva parella està tenint una relació amb una altra persona, els homes tendrien a mostrar sentiments de còlera i a abandonar la relació, mentre les dones tendrien a mostrar sentiments de depressió, culpant-se a elles mateixes i tractant de recuperar la seva parella; per una altra part, els homes es preocuparien davant una infidelitat sexual, mentre que les dones mostrarien més preocupació davant una infidelitat emocional.

Encara que la experiència de la gelosia més característica és la que passa en les relacions de parella i amor romàntic, aquesta pot sorgir en altres moltes situacions incloent les relacions d'amistat, les familiars i qualsevol altre situació en la que es percebi aquesta amenaça.

En el cas de les relacions de parella es freqüent diferenciar entre gelosia emocional, l'amenaça procedeix del fet de que la parella s'enamora d'una altra persona, i la gelosia sexual, l'amenaça procedeix del fet de que la parella ha tingut, té o desitja tenir relacions sexuals amb una altra persona.

Per altre part, i reprenent propostes d'altres treballs, Chóliz i Gómez, recullen la diferència entre diferents tipus de gelosia, incloent el que denominen gelosia consumada, gelosia sospitosa i gelosia patològica. La gelosia consumada apareix quan l'amenaça és una realitat i la relació ja està deteriorada i l'emoció predominant dependrà de l'objecte sobre el que es focalitzi l'atenció de la persona gelosa. La gelosia sospitosa es produeix quan l'amenaça és incerta, es caracteritzen per una reacció de temor, ansietat i incertesa per el futur de la relació i solen venir acompanyats de sospita, falta de concentració, preocupació,... La gelosia patològica és un trastorn en el que la persona manté aquella creença irracional en que la seva parella és o l'hi serà infidel i presenta respostes emocionals, cognitives i conductuals.

Tal i cim s'expressa en un altre lloc²⁹ en la nostra opinió el mite popular que relaciona la gelosia i l'amor constitueix un greu problema en l'àmbit de la violència contra les dones en la parella al remetre al terreny dels sentiments algo que no és més que una forma de poder i de denominació i que es converteix en una estratègia de control més de les diverses que utilitzen els maltractadors.

Imatge 39 Dibuix representant la gelosia

---

²⁹ Bosch i Ferrer, 2002

12. DE L'AMOR ROMÀNTIC A LA VIOLÈNCIA CONTRA LES DONES EN LA PARELLA

Tal i com s'ha assenyalat al llarg dels apartats anteriors, en la nostra societat, l'amor s'ha convertit en la base de una de les institucions socials bàsiques com és la família. Aquest amor romàntic ofereix a les persones un model de conducta que quan falla produeix frustració i desengany i és un dels factors que contribueixen a favorir i a mantenir la violència contra les dones en la parella.

I això és així perquè, com assenyalen Rosaura Gonzalez i Juana D. Santana, qui assumeixen aquest model d'amor romàntic i els mites que s'hi deriven tenen més probabilitats de ser víctimes de violència i permetre-la cosa que consideren que l'amor és el que dóna sentit a les seves vides i que trencar la parella, renunciar a l'amor és el fracàs absolut de la vida: que com l'*amor tot ho pot* han de ser capaços d'aplanar qualsevol dificultat que sorgeixi en la relació. El que els porta a perseverar aquella relació violenta; que la violència i l'amor són compatibles³⁰el que és empleat per víctimes i agressors per justificar la gelosia, l'afany de possessió i comportaments de control executats per el seu maltractador com una mostra d'amor, arribant, inclús a suggerir-se que l'amor sense gelosia no és amor, i traslladant la responsabilitat del maltracte a la víctima per no ajustar-se a aquests comportaments. En definitiva, tal i com assenyalen aquestes mateixes autores, un romanticisme desmesurat pot convertir-se en un perill.

El model de família basat en models patriarcals de relació pot propiciar en les dones la sobrevaloració del matrimoni i de la realització personal a través de l'afecte, i en els homes el desviament de l'agressivitat del públic al privat. Això facilitaria tant en els homes com en les dones l'aprenentatge de models violents de relació i relacions asimètriques de dominació i presa de decisions que incrementarien el grau de violència cap a les dones.

Diverses investigacions han assenyalat la presència de creences irracionals sobre la relació de parella i l'ús de la violència entre les maltractades, i els maltractadors, han estudiat els models d'amor que susciten més acord. Han determinat la gran vigència dels mites sobre l'amor romàntic entre la població general del nostre entorn o han demostrat que la violència pot ser entesa com un acte d'amor.

Imatge 40 Dona maltractada

---

³⁰ O, inclús que certs comportaments violents són una prova d'amor.

13. SISTEMES IMPLICATS

D'acord amb el que ja s'ha avançat anteriorment, els nens i les nenes, la gent jove, les persones adultes i la gent gran seran la població diana en què incidiran de forma diferent una sèrie de sistemes, en els quals agrupem un seguit d'agents que interaccionen directament o indirectament amb la problemàtica de la violència de gènere.

Així mateix, i per la mateixa naturalesa de cada sistema, cadascun d'ells està més relacionat amb un tipus de prevenció o un altre i, per tant, incidirà també de manera diferent en una part de la població o una altra.

Partim, doncs, de tres eixos:

- La població diana, establerta d'acord amb el cicle evolutiu: infants, joves, persones adultes i gent gran.
- Tipus de prevenció: primària secundària i terciària.
- Sistemes actuants.

Les connexions que podem fer entre els elements dels diferents eixos, així com entre ells, són múltiples, però sempre relacionades amb els objectius que s'estableixin a escala municipal, ja que l'ajuntament opera com a coordinador de tota aquesta iniciativa.

Els sistemes establerts els podem emmarcar de forma teòrica en el sistema ecològic promulgat per Jorge Corsi, el qual ens pot ajudar a determinar els objectius que hem de fixar en cadascun dels sistemes i a entendre com actuen o interactuen amb el problema i amb la resta de sistemes.

13.1. Sistema familiar

En el model de Jorge Corsi els valors apresos en el sistema familiar estan inclosos en el macrosistema, atès que els pares i mares o el conjunt familiar són els agents principals en la socialització de les criatures i, en conseqüència, una peça clau en la transmissió de rols i estereotips.

El sistema familiar interactua amb la prevenció primària en la transmissió de rols, però també influeix en la prevenció secundària i terciària: en el moment de l'agressió o el maltractament, el suport i l'ajuda que la víctima pot rebre de la seva família pot ser clau per el trencament del cercle de la violència i per a una recuperació més ràpida de la seva vida (prevenció terciària). No obstant això, l'experiència ens diu que en la majoria de casos la víctima no pot rebre aquest suport per part de la seva família la que fa culpable la dona de la situació que viu, atès que la socialització que s'ha percebut lliga amb la imatge de la dona com a persona dèbil i sotmesa a l'autoritat de l'home.

13.2. Sistema educatiu

En aquest sistema trobem totes les institucions que formalment o informalment estan relacionades amb el món educatiu: l'escola, la universitat, les institucions dedicades a la formació de persones adultes o al reciclatge de professionals, etc.

A l'igual que la família, tots aquests agents també són transmissors de valors i estereotips que acabaran incidint en els rols que desenvolupen cadascun els membres d'una família.

Tot i així, el sistema educatiu està inclòs en un nivell diferent al familiar; segons el model ecològic estaria situat en el nivell microsistèmic, ja que estem parlant d'una sèrie d'institucions que formen un entorn social molt proper a l'individu i que mediatitzen un conjunt de valors culturals, a través tant de l'ensenyament reglat com a l'aprenentatge de l'anomenat currículum ocult.

Després del sistema familiar; l'educatiu és el sistema que incideix de forma més directa en la prevenció primària, considerada per alguns autors i autores com l'autèntica prevenció. La resta hi incideix d'una forma més indirecta; de tota manera, cal tenir-los en compte en la valoració de la complexitat del problema i en l'intent d'evitar situacions conflictives.

13.3. Sistema social

Els serveis bàsics d'Atenció Social Primària; els o les assistents socials, els o les treballadores familiars i els serveis específics d'atenció a les dones, són molt importants en la detecció de grups de risc en predisposició de partir aquest tipus de problemàtica.

D'altra banda, i a l'igual que en el sistema sanitari, un cop produïda l'agressió o el maltractament l'atenció és bàsica. El coneixement dels recursos i el protocol d'actuació és clau per no caure en una victimització secundària i sí en una correcta derivació en el cas que sigui necessari.

No podem oblidar però, la prevenció terciària, en la qual les tasques perquè una víctima de maltractaments o agressions pugui dur una vida normalitzada i plenament integrada a la societat són molt importants per a una recuperació completa, tot preveient alhora la tornada al mateix cicle de violència o a un de nou.

13.4. Sistema sanitari

El sistema sanitari repercuteix també en les tres formes de prevenció: d'una banda, està present en la informació i la detecció i, per tant, està en contacte amb la prevenció primària; de l'altra, també actua en l'atenció a la víctima en el moment del maltractament o agressió; i finalment està en contacte amb la prevenció terciària, mitjançant el seguiment que es pot fer del pacient a través d'altres visites que no tenen a veure amb el maltractament, sinó que constitueixen visites rutinàries de control de salut o bé consultes específiques per problemes puntuals.

Els CAP, els hospitals, les clíniques (siguin privades o públiques) són centres on hi ha metges de totes les especialitats: medicina general, pediatria, psicologia, geriatria, cirurgia, obstetrícia...; i també infermeres o auxiliars dedicades a l'atenció, a les cures... Els uns i els altres componen el personal que cal fer que prengui consciència, per tal que formi part de tota la xarxa que integren els agents participants en el programa preventiu.

El sistema sanitari cal que tingui un paper dinàmic en el programa de prevenció, ja que viu el problema d'una forma molt directa, amb una reacció que ha de ser decidida i encertada en cadascun dels casos.

13.5. Sistema judicial

En un problema com la violència de gènere, la regulació que hi ha en aquest sentit és molt important: la pena de l'agressor, la seguretat de la víctima... Tot i així, el municipi té pocs instruments per tal de poder incidir en el terreny legislatiu. No té competència en aquest camp malgrat que és el nivell administratiu que viu més de prop les conseqüències de la violència.

L'únic que es pot fer a escala municipal és posar tots els recursos possibles amb l'objecte de fer més pròxims i més àgils els sistemes i els processos que no depenen d'ells i que tampoc poden modificar. L'assessorament i el suport a la víctima a l'hora d'iniciar un procés judicial, tant si és com a conseqüència d'una denúncia per danys soferts com en l'inici dels tràmits per a la separació en són alguns exemples. L'ajut en la tramitació de la "paperassa", la informació en tot el procés, així com en les seves conseqüències permeten que la dona se senti segura, que augmenti la seva confiança i que es pugui planificar un futur totalment diferent del viscut.

En l'àmbit judicial el municipi no pot incidir en la prevenció primària per qüestions competencials, però sí que és important comptar amb el sistema judicial en els àmbits de prevenció secundària i terciària.

13.6. Sistema policial

La prevenció en el sistema policial s'exerceix bàsicament des del mateix tractament i atenció a la víctima després de l'agressió o el maltractament. Malgrat això, tampoc es descarten situacions de detecció derivades del mateix seguiment d'un determinat historial. L'acollida a la víctima, la forma de tractar la problemàtica, la manera d'efectuar la denúncia, la persona que l'atén i fins i tot els mateixos comentaris que se li facin són importants.

Els cossos i forces de seguretat, en els quals incloem la Policia Local, la Policia Nacional, els Mossos d'Esquadra i la Guàrdia Civil, són una altra de les peces clau en el tractament d'una víctima de violència domèstica. La part de la interposició de la denúncia és un moment molt delicat per a la dona: d'una banda, ha d'explicar detalladament els fets i, de l'altra, ha d'acusar la seva parella i assumir-ne les conseqüències

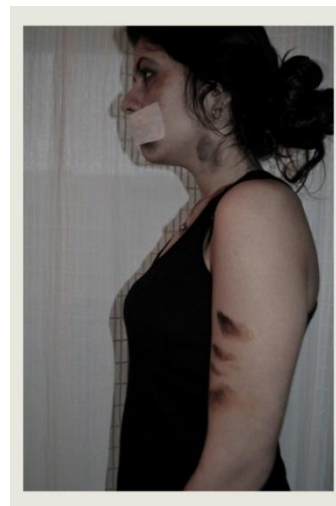
14. PRIMERS SÍMPTOMES (INDICADORS) D'UNA DONA MALTRACTADA

Quan una persona pateix violència de gènere per part de la seva parella es presenten uns indicadors que demostren que aquella persona està patint violència tan físicament com psicològicament o sexualment. Es poden dividir en:

En el maltracte físic es basa en una acció no accidentada per part de l'home, que provoca o pot produir dany físic o malaltia en la dona, o que la col·loqui en greu risc de patir-la. Dins d'aquesta es manifesten bufetades, empentes, cops, pessics, pallisses, entre d'altres. Per tan es duen a terme uns indicadors els quals són hematomes, fractures, cremades de cigarrets, lesions per cordes al coll, tallis, mossegades humanes, ferides, esgarrapades, problemes físics o necessitats mèdiques no ateses, perforació en l'oïda, etc.

En canvi el maltracte psicològic, tracta de hostilitat verbal o no verbal reiterada que produeix humiliació, por, temor i que perjudica l'estabilitat de la dona amb greus seqüeles per a la seva salut mental i/o autoestima. En aquest tipus de maltracte es manifesten amenaces, vexacions, exigències d'obediència, coacció verbal, insults, aïllament, privació de la llibertat, desqualificació, destrucció o dany d'objectes als quals es té certa inclinació o afecte, desautorització, control dels diners, manipulació afectiva, amenaces repetides de divorci, etc. Per el que fa als indicadors podem trobar Sensació d'ofec, mareig, inestabilitat, palpitations, taquicàrdia, tremolor, sudoracions, nàusees, por a morir, por a tornar-se boja o perdre el control, poc apetit o voracitat, insomni, pèrdua d'energia o fatiga, disminució de l'autoestima, falta de concentració, dificultat per prendre decisions, escasses relacions socials, sentiments de culpa, manifestacions somàtiques i intents de suïcidi.

Finalment, el maltracte sexual que es basa en una imposició d'una relació sexual no consentida, es manifesta agressió, abús, inducció a la prostitució o realització de pràctiques sexuals no desitjades. Els indicadors que es troben són hematomes i ferides, sagnat anal i/o genital, fissures anals, dolor en genitals, contusions en muntanya de Venus, vulva i mames o bé traumatismes en la vulva.

Imatge 41 Dona amb marques físiques de violència

15. PERFIL DEL MALTRACTADOR I DONA MALTRACTADA

Les estadístiques afirmen que actualment més del 10% de les dones catalanes són maltractades dintre de l'àmbit domèstic i que anualment prop de 100 moren arreu de l'estat espanyol. La situació és encara més greu si observem dues consideracions: moltes dones mortes havien denunciat els maltractaments viscuts més de un cop i, d'altra banda, el seu homicidi es produeix després de la separació legal de l'agressor.

L'estudi realitzat l'any 1992 per l'ICD³¹ mostra com un 23,3% de les persones enquestades coneixien dones víctimes de maltractaments físics i/o psíquics. Aquesta realitat social més una divulgació dels fets i de les dones victimitzades pels mitjans de comunicació social han fet una "situació privada" i silenciada, la denuncia se situa al voltant del 10%, tingués es transformés en una relació social injusta centrada en una família patriarcal on la dona adopta un rol de submissió i dependència de l'home.

La societat i els professionals accepten que el fenomen de la violència domèstica es complex i ampli, compost per factors socials, culturals, psicològics, ideològics, econòmics, etc... que reforcen i mantenen una forma de poder/submissió de la dona respecte de l'home. Aquesta complexitat exigeix també mètodes d'abordatge molt amplis i flexibles des de la formació comunitària a mesures policials de prevenció i protecció per a les víctimes.

15.1. Fonaments institucionals

El "Protocol Interdepartamental d'Atenció a la Dona Maltractada en l'Àmbit de la Llar" elaborat per la Comissió d'anàlisi dels actes de violència contra les dones constitueix no només un atemptat contra els drets humans de les dones, sinó també un obstacle per al seu desenvolupament personal i una dificultat per a la seva participació en tots els àmbits de la societat.

S'estableixen dos objectius bàsics:

1. Garantir l'assistència a les dones víctimes de maltractaments a través d'un seguit de serveis i recursos socials que permetin el seu allunyament de la situació de violència i la seva posterior reincorporació a la societat.
2. Reforçar les accions de caire sensibilitzador i educatiu per tal de crear un rebuig social generalitzat envers la violència contra les dones i per tal de transmetre models de relació entre homes i dones basats en la igualtat.

Si observem cadascun de les funcions dels diferents sistemes veiem la utilitat de la present investigació en:

- Informació no formal: Les entitats que conformen aquest sistema rebran informació on se 'els hi explicarà detalladament quina informació han de donar, com han d'atendre a la víctima i on han d'adreçar-la.
- Informació formal: activar el procediment d'actuació que correspongui en funció del tipus de cas que la persona que atengui a la víctima hagi intuït què és.

---

³¹ Institut Català de les Dones.

- Denúncia: avaluar el cas i determinar quin procediment d'actuació caldria seguir per tractar la víctima.
- Atenció social: Donar informació general sobre maltractaments a la dona que ho sol·liciti, informant sobre quines opcions té la víctima i, en cas que sigui necessari, adreçar-la a altres sistemes.
- Judicial: El sistema judicial és l'encarregat de dur a terme tots els tràmits i actuacions que tenen a veure amb el procés judicial per a l'enjudiciament de les conductes antijurídiques.
- Protecció: La seva funció és posar en marxa les mesures de protecció adequades per evitar que l'agressor agraeixi la víctima.

15.2. La violència domèstica

El propi concepte es alhora polèmic i complex, entenent com a tal tota violència produïda dins l'àmbit familiar, especialment aquella generada pel marit contra la dona. Els seus components són amplis i complexes, incloent: maltractaments actius i passius, agressions físiques cap a altres membres de la unitat familiar, agressions sexuals, coaccions socials, econòmiques, laborals i emocionals. La víctima es torna vulnerable i agafa por cap el seu agressor i això provoca l'aparició d'un estat d'indefensió i dependència total que pot conduir a la seva mort de forma activa – homicidi-, o passiva –suïcidi-.

Segons la perspectiva feminista la violència domèstica es basa en una estructura social de control i poder de l'home sobre la dona. És més, altres models sociològics afirmen que tots els homes són capaços d'agredir en algun moment de les seves relacions íntimes, entenent la agressió com quelcom normal, el "síndrome de la compulsivitat masculina" on l'agressió resulta de l'ansietat per demostrar la pròpia masculinitat.

Dintre d'aquest context, el maltractament emergeix com a desig i la necessitat de l'home d'utilitzar el poder i el control coercitiu amb la parella. D'aquesta manera, l'home que assoleix la posició dominant esperada culturalment fa servir més l'abús verbal, físic i sexual per aconseguir el control en absència d'altres fonts culturals i materials de poder i dominància.

15.3. Els perfils psicològics criminals

Els perfils criminals es poden definir com aquell procés que utilitzant la informació procedent de l'escena del crim i d'aquella altra procedent d'agressors convictes permet inferir les característiques d'un determinat grup d'agressors (Holmes i De Burger, 1988).

L'antecedent narratiu més clar del procés deductiu és Sherlock Holmes, malgrat tot els perfils criminals com a metodologia psicològica d'investigació criminal es situa els anys 70 de la present dècada. En aquesta data es va posar en marxa la "Behavioral Science Unit (BSU)" del FBI³² D'Estats Units. En seus inicis els investigadors policials van recorre a experts del camp de la psicologia i de la psiquiatria per resoldre els actes criminals violents. Del seu desenvolupament posterior, l'escena del crim es va

³² Federal Bureau of Investigation.

convertir en l'element fonamental d'anàlisi i sobre el qual es van crear diversos sistemes metodològics d'anàlisi deductiu.

15.3.1. Principis bàsics

Per a l'elaboració d'un perfil psicològic criminal necessitem la informació més ampla completa, tant respecte del crim comes, com de la base de dades amb la qual el comparem. Al llarg del procés els medis informàtics d'intel·ligència artificial resulten bàsics. La recollida més sistemàtica d'informació elaborada a la data actual ha estat el programa VICAP elaborat pel FBI la dècada dels 70.

Tres són els objectius bàsics en la investigació psicològica dels perfils criminals:

- **Facilitar el sistema judicial penal una avaluació psicològica de l'agressor i de la seva conducta.** Aquesta informació inclou: raça, rang d'edat, treball, religió, status marital, educació, etc. També ha d'incloure els trets característics de la escena del crim i una predicció dels futurs atacs, així com el lloc on es produiran.
- **Facilitar el sistema judicial penal una avaluació psicològica de les pertinències trobades en possessió de l'agressor.** Aquest objectiu és molt important, així quan la policia disposa d'evidències físiques, informació de testimonis, i d'altres tipus de proves dels sospitosos, la acusació resulta més senzilla. Per exemple: els autors poden tenir el seu poder: souvenirs, fotografies, pornografia, etc.
- **Facilitar informació a la policia i als jutges respecte a les entrevistes i els interrogatoris.** A partir de la personalitat dels criminals s'estructuren els interrogatoris que posteriorment es desenvoluparan amb els sospitosos.

Quan es produeix un fet criminal estrany una pregunta acudeix ràpidament al nostre pensament: quin tipus de persona pot haver comès aquest acte criminal? Però en realitat la pregunta hauria d'haver estat: Què va conduir a una persona a fer quelcom similar?. Aquesta és la funció bàsica del perfil criminal i per respondre a la mateixa pregunta hi ha un seguit de principis.

Qualsevol perfil psicològic es basa en tres principis fonamentals: l'escena del crim reflexa la personalitat de l'autor; l'agressor no pot canviar la seva personalitat, però si aprendre i el mètode operatiu continua similar.

15.3.2. L'escena del crim

El FBI en diversos estudis des de mitjans de la dècada dels 80 va anant modificant la divisió de l'escena del crim en dues grans categories:

Escena organitzada. L'acció criminal ha estat plantejada de forma prèvia per l'agressor. La víctima sol ser una desconeguda per a l'agressor i és tractada com una "persona". La conversa que manté amb ella és controlada i té com a objectiu central la intimidació. Sol·licita la submissió de la víctima tot utilitzant l'acció violenta de forma moderada. Abans de la mort de la víctima és possible que desenvolupi altres actes agressius. Tendeix a ocultar el cos de la víctima per evitar ser descobert, i amb la

mateixa finalitat deixarà poques evidències físiques. Finalment sol utilitzar mitjans de transport i de desplaçament per amagar el cos de la víctima.

Escena desorganitzada. L'acte criminal normalment és espontani doncs l'autor no té les habilitats suficients com per planificar-lo. Tant la víctima com el lloc on succeeixen els fets són coneguts per l'agressor. Mostra una tendència a despersonalitzar a la víctima, és a dir, tractar-la com un "objecte", mostra una conversa mínima amb ella. L'espai on es produeixen els fets apareix desordenat i caòtic. La violència exercitada resulta inesperada, i amb un control mínim o nul per part de l'agressor. El cos és deixat habitualment a la vista dels investigadors. Les armes i les evidències físiques són ignorades per l'autor, i per tant apareixen en un número elevat. El cos de la víctima no és bellugat o desplaçat del lloc dels fets.

En conseqüència, els homicidis domèstics es poden produir en qualsevol de les dues escenes, però si tenim en compte, la relació emocional prèviament existent entre la víctima i el seu agressor, la segona és la més esperable.

15.3.3. Tipus d'homicides

Tot seguint la classificació derivada de l'escena del crim els homicides han estat classificats en dos grans grups:

Homicides organitzats. Són persones amb un comportament antisocial, d'un nivell intel·lectual mig o alt, amb uns estudis de grau medi o universitari, amb capacitats per desenvolupar relacions socials on es mostra encantador i sense problemes, encara que de nivell superficial i de una classe social mitja. La seva infància i adolescència està caracteritzada per una disciplina paterna inestable, sol ser el major dels germans amb una història de consum de drogues. Té un autoconcepte positiu, quasi egomaniac, amb una baixa tolerància a les crítiques i adoptant sempre una imatge de masculinitat.

Homicides desorganitzats. Persona asocial, amb una forta tendència a ser rebutjat socialment, de nivell intel·lectual mig-baix, que deixa l'escola l'abans possible, és el més petit dels germans, amb pobres habilitats socials i amb una forta incompetència social, fruit de tots els factors anteriors viu com un subjecte aïllat i solitari. La seva infància està caracteritzada per l'abús físic o emocional, educat amb una forta disciplina dintre d'una família, on el pare sovint estava fora i amb un treball inestable, amb pocs contactes infantils.

15.3.4. Perfil de l'agressió

Dutton (1995) va descriure tres perfils de maltractador o agressor: el psicopàtic, l'hipercontrolat i el cíclic. Els dos primers manifesten una violència controlada, mentre que el tercer presenta una escalada de violència³³. Per tant, dels dos primers s'esperaria trobar una escena del crim endreçada i de l'agressor cíclic una escena desendreçada.

L'agressor intenta debilitar els llaços socials de la víctima per tal d'incrementar la seva vulnerabilitat, deixant-la en ridícul davant dels seus amics i remarcant els aspectes

---

³³ Definida com un augment gradual d'aquesta en el temps.

negatius de la reunions amb aquests. Dutton afegeix que el maltractador cíclic necessita humiliar a la dona per suprimir la seva vergonya i humiliació, mentre que l'hipercontrolat té un patró de conducta i unes motivacions més properes a les descrites per Walker, utilitza atacs verbals durant l'agressió i la supressió del recolzament emocional per tal d'aconseguir la submissió de la víctima.

La víctima sol desenvolupar un rol més actiu del que es creu en la gènesi del delictes. Alguns autors consideren que l'acció agressiva es pot dividir en dos grans grups: la instrumental, realitzada especialment amb persones desconegudes, i l'emocional on la víctima sol ser una persona coneguda i propera a l'agressor. Aquesta segona, segons altres autors, es planteja com una lluita pel poder i el domini, així algunes persones amb disposicions violentes temen ser insignificants als ulls del món i creuen tenir poc control sobre el que succeeix al seu voltant.

Els tres perfils bàsics del maltractador:

- **Maltractador psicopàtic.** Es caracteritzen per un patró de desconsideració extrema cap a les normes socials, per aquesta raó molts tindran antecedents delictius. Ens trobem, doncs, davant un home que exercirà la violència no només amb la seva parella sinó també amb altres persones. No senten remordiments per les seves conductes perquè pareixen de la capacitat d'imaginar la por o el patiment que experimenta una altra persona davant el maltractament. Les seves reaccions emocionals són superficials, doncs no són conscients d'haver violat les normes de conducta. Posseeixen projectes poc realistes pel futur i presenten una gran resistència a analitzar els problemes del passat, cosa que impossibilita aprendre dels errors comesos.
- **Agressors hipercontrolats.** Semblen distanciats dels seus sentiments, presenten un perfil d'evitació i agressió passiva, fins que la ira apareix com a resultat de l'acumulació progressiva de frustració per diversos esdeveniments externs. Són maltractadors caracteritzats per exigir una gran observació dels rols sexuals tradicionals, impedir que la seva dona conti amb recursos propis i un gran maltractament emocional, caracteritzat per atacs verbals i supressió de recolzament emocional, amb l'objectiu de obtenir la submissió de la parella. Hi ha dos tipus: l'actiu, un fanàtic del control, que estén la seva necessitat de dominància extrema als demés i el passiu, que es limita a distanciar-se emocionalment i física de la seva dona.
- **Agressor cíclic.** Tenen una incapacitat per descriure els seus sentiments i un gran temor a la intimitat i a l'abandó, per això busquen doncs a les que poder dominar, sobretot en quan a la distància emocional en la relació. Per aquesta raó només són violents amb les seves dones, i aquestes no poden parar l'agressió per mitjà de cap conducta, sinó que aquesta cessarà quan les grans quantitats d'ira i gels que ha acumulat s'hagin descarregat. També es caracteritza per un ús pervers del maltractament verbal i per passar per estats d'ànim cíclics.

En relació al nivell de sensibilitat davant el rebuig de la víctima un cop acabat l'episodi de violència domèstica, creiem que aquest varia en funció del tipus d'agressor dins on s'emmarqui el subjecte en concret. Un agressor psicopàtic presentarà un nivell de sensibilitat baix, per no dir nul, doncs dins les seves característiques principals trobem

la falta d'empatia, és a dir, la incapacitat de posar-se en lloc de l'altre i ser conscient dels seus sentiments i emocions i actuar en conseqüència. A l'altre extrem tindríem a l'agressor cíclic, doncs un cop finalitzat l'acte violent i d'haver descarregat tota la tensió i la ira acumulades, es penedeix del que ha fet, sobretot per por a que l'abandoni la seva parella. És típic que plori, demani perdó, prometi canviar, sigui un bon marit i pare.

Per altra banda, el maltractador no tindrà un autoconcepte de persona agressiva, perquè una característica bàsica de l'agressor domèstic és la falta d'acceptació dels actes comesos o la distorsió d'aquests per a no sentir-se culpable. L'agressor es menteix a si mateix per poder-se seguir mirant al mirall cada dia després d'haver pogut pegar a la seva parella, doncs a ningú li agrada ser una mala persona.

L'abús de begudes alcohòliques o l'existència d'un trastorn mental en l'agressor o la víctima, s'han destacat com a possibles variables causals de la violència domèstic. Tot i així, l'alcohol no es pot considerar una causa per si mateixa de la violència domèstica si no com un potent desinhibidor de conductes que ja formen part del patró de personalitat de l'agressor.

Pel que fa als desigs de l'agressor té envers la família, es considera que els agressors són persones amb unes idees rígides sobre el paper de l'home i la dona dins la societat, en general, i dins la família, en particular. En aquest aspecte es centren les teories de rols sexuals aplicades per les teories feministes al fenomen de la violència domèstica. Aquestes afirmen que els valors i les pautes associats als rols sexuals dins aquesta societat són els generadors de la violència domèstica, doncs ensenyen a través dels processos de socialització que la dona sigui submissa, servil cap al seu marit i responsable de la felicitat del seu matrimoni. Mentre, a l'home se li transmet la idea que és bo ser agressiu i dominant i que la violència pot ser una bona estratègia per resoldre problemes.

En la base de la teoria feminista trobem l'explicació que la violència dirigida contra la dona en l'àmbit familiar és un reflex de la desigualtat de poder entre home i dona en la societat. Ens trobem davant una organització patriarcal, sexista de la societat, on l'home domina i controla la dona. La dona té un estatus subordinat tant en l'ordre polític com en els ordres econòmic, social i familiar.

L'acceptació d'aquest ordre s'aconsegueix a través del procés de socialització dintre dels rols sexuals tradicionals: ja que des de la infància s'ensenyava als nens a convertir els seus sentiments desagradables en ira i agressivitat, aquests aprenen que és bo ser agressiu i dominant i que la violència és una estratègia acceptable de solucionar problemes, que el seu rol natural com adult serà el dominant i cap de família, el que proporcionarà el seu sustento.

De les nenes s'espera que no mostrin els seus sentiments d'enuig, i si submisses, deuen educar i tenir cura dels demés, doncs la satisfacció de les seves necessitats són menys importants que satisfer les dels demés. Els seus rols eventuals d'esposa i mare seran els rols més importants de la seva vida, i és la seva responsabilitat mantenir el seu matrimoni com sigui, que és el seu treball servir i tenir cura de la resta de la seva família, i la seva principal identitat serà definida en relació a la de l'home amb el que s'hagi casat.

Una característica comú en homes maltractadors és la creença de tenir el dret de controlar a les seves dones, de manera que la violència funciona com un mecanisme d'aquest control.

Finalment, cal destacar els motius que l'agressor argüeix per agredir a la seva parella. Per una banda, tenim el tema econòmic que pot ser una gran àrea problemàtica, doncs l'home pot utilitzar els diners com un mecanisme més per controlar la seva dona. És a dir, la dominació masculina també es pot exercir a través de la dependència econòmica de la dona, controlant el marit l'econòmica familiar i donant-li a la esposa els diners com i quan vingui. És destacable respecte aquest tema d'estudi empíric de Pahl (1895), on es va observar que més de les tres quartes parts de les dones mencionaven els diners com una àrea problemàtica. O, també, l'estudi d'Evason (1982) en el que es comparava a dones que havien i no havien estat víctimes de violència domèstic. En el cas de les primeres, el control sobre les finances el solia exercir el marit, mentre que els marits de les segones, optaven per compartir dit control.

Imatge 42 Dona plorant amb sang a les mans

16. ELS FILLS I FILLES DAVANT LA SITUACIÓ DE VIOLÈNCIA DE GÈNERE

L'impacte de la violència masclista en els nens i nenes és una preocupació recent. Aquesta emergeix de la comprovació que molts professionals han fet, en el sentit que no és sols la violència dirigida a les nenes i nens que els afecta, com és el cas, per exemple, dels maltractaments físics, psicològics i els abusos sexuals, sinó que el simple fet de viure en un context de violència o ser testimoni de les agressions d'un home a una dona en l'àmbit familiar, té conseqüències greus per a la salut mental dels nens i nenes i pot alterar greument el seu desenvolupament. D'altra banda, si considerem que la violència masclista se sustenta en una ideologia encara dominant en la cultura, en la qual s'imposa i es transmet a través de missatges no verbals i discursos, la supremacia d'allò masculí sobre allò femení, hi ha el risc que els nens i nenes afectats puguin sofrir un estat de confusió mental. Això els pot conduir a normalitzar el que estan observant o sofrint, i hi ha el risc d'integrar els models violents de relació, en el cas dels fills, i de submissió i dependència, en el cas de les filles.

A la Conferència de Sevilla sobre la violència domèstica celebrada el 24 de novembre de 1998 es va senyalar que aquesta violència exercida sobre les dones, també acostuma a estendre's als fills, que pateixen agressions dels pares, provocant uns efectes psicològics negatius en el seu desenvolupament, no només en les relacions amb els nens de la seva edat, també en el seu futur. Així és força freqüent que els nens criats en un ambient de violència siguin posteriorment agressors, representa un comportament del 81% dels maltractadors.

En aquesta línia, l'associació Exil ha escrit en un document intern per a l'Institut Català de les Dones (Exil, 2009):

“El fet de ser terroritzat amb les conductes violentes i amenaçadores contra la mare, viure en un ambient perillós, temorós i hostil, així com estar exposat a models negatius de relacions familiars, fa que els nens es converteixen en víctimes d'un maltractament psicològic significatiu, amb conseqüències importants en el devenir del seu desenvolupament i en la conformació de les seves relacions afectives posteriors. L'experiència o l'evidència clínica i les diverses investigacions sobre el tema així ho sustenten, per tant, s'ha de considerar, sempre quan la dona agredida és la mare dels fills, que el perpetrador de violència no sols està abusant de la dona o violentant-la, sinó també afecta els fills que testifiquen tal violència.”

Hi ha poques dades registrades sobre els infants que conviuen en famílies amb violència masclista. Per fer-nos una idea de la prevalença, s'utilitzen aproximacions inferides a partir d'altres dades, com succeeix amb les dades de la Ires que presentem més endavant.

També ens podem aproximar a la realitat d'aquest fenomen a Catalunya tenint en compte les dades obtingudes pel telèfon contra la violència masclista, 900 900 120, i les dades extretes de la primera Enquesta de violència masclista a Catalunya, que va dur a terme el Departament d'Interior. A continuació detallem aquestes dades:

Les dades de l'Enquesta de violència masclista a Catalunya de 2010 (EVMC) permeten saber si les dones víctimes de violència masclista (VM) per part de les seves parelles actuals o per alguna ex parella tenen fills o filles al seu càrrec o no, però no si aquests són també víctimes d'aquest tipus de violència.

Una dada que recull l'EVMC i que pot ser interessant, d'acord amb la finalitat d'aquest informe, és si els fills o filles de les víctimes d'aquest tipus de violència saben (segons el criteri de la mare, és clar) si la sofreixen i si les han ajudat.

Atès que les dades entre dones que han patit violència masclista per part de la seva parella actual i les que n'han patit³⁴ per part de la seva ex parella són molt similars, reflectim només les taules que fan referència a les primeres.

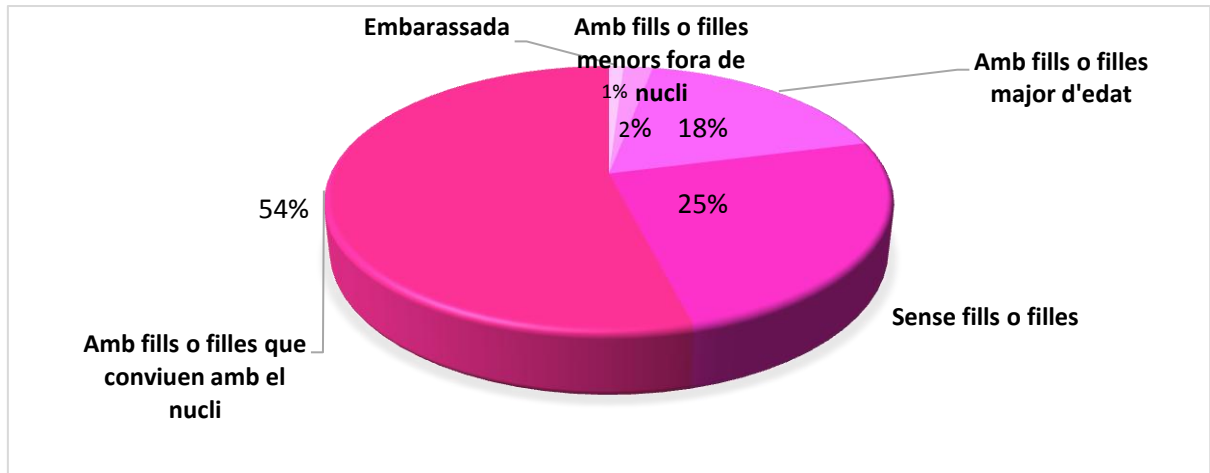
Dones que l'any 2009 han estat víctimes per part de la seva parella actual:

Saben els seus fills/es que ha patit les agressions?		
Freqüència	%	
1 Sí	196	45,8
2 No	220	51,4
99 NC	12	2,8
Total	428	100

Freqüència	Aixecament (milers)		%
1 No té fills	57	10	12,6
2 Té fills a càrrec	236	43	52,2
3 Només té fills que no estan al seu càrrec	159	29	35,2
Total	452	83	100

Ha rebut ajuda dels seus fills/filles?		
Freqüència	%	
1 Homes	13	11,5
2 Dones	16	14,2
3 Homes i dones	13	11,5
4 Ningú/No	71	62,8
Total	113	100

³⁴En l'enquesta es distingeix entre dones que s'han sentit maltractades per VM i dones que han estat víctimes de VM. Les dades utilitzades en aquest informe són aquestes últimes.

35

Imatge 43 Nen aconsellant a la seva mare

³⁵ Informació extreta de “Programa de mesures per a la intervenció amb filles i fills de dones en situació de violència masclista”.

17. SERVEI VicDones

El VicDones, SIAD Osona (Servei d'informació i atenció a les dones) de l'Ajuntament de Vic és un servei de proximitat dirigit a totes les dones de la ciutat i de la comarca amb l'objectiu d'informar, orientar i assessorar, a través d'una atenció personalitzada i/o grupal, sobre totes aquelles inquietuds, dubtes o necessitats que les dones puguin tenir.

A més, també vol millorar el benestar i la qualitat de vida en tots els àmbits on les dones participen ja sigui l'àmbit laboral, social, personal o familiar.

El SIAD ofereix informació i assessorament en qüestions laborals i socials que afecten les dones i també suport psicològic o jurídic en situacions de violència. El SIAD vol esdevenir "pal de paller" de tots els serveis relacionats amb les dones i que disposa de professionals especialitzats en cada àmbit. Amb la unió del SIAD amb el servei de Vic d'atenció a les dones, "ara treballarem de la mateixa manera a tota la comarca", ha afegit.

La coordinadora del servei, Glòria Cunill, ha explicat que el SIAD té dos eixos principals de treball. D'una banda, es dedica a proporcionar informació i atenció a les dones i, de l'altra, a treballar per unes polítiques d'igualtat dona-home.

El SIAD ofereix un primer contacte i acollida on les dones reben informació i en funció de la demanda, es deriven al servei més adequat. Es dirigeix a totes les dones en general però en especial a aquelles que han patit qualsevol tipus de violència per oferir suport psicològic i, a més, disposa d'un servei especialitzat en maltractaments.

D'altra banda, les polítiques d'igualtat que s'estan duent a terme es materialitzen, entre d'altres, en xerrades i conferències sobre identitat i gènere, prevenció de relacions abusives, llenguatge no sexista o en dinamitzar grups de dones novingudes - s'està treballant, per exemple, per fer arribar la informació al col·lectiu de dones magribines - i en recollir noves demandes.

Té un equip format per una coordinadora, Glòria Cunill; dues psicòlogues, Marisa Amici i Assumpta Muns; dues advocades, Núria Escalé i Anna Vilarrasa; Núria Muñoz i a la secretaria, Cheryl Reyes.

Imatge 44 Símbol del VicDones

18. CASES D'ACOLLIDA

Habitatge d'emergència per solucionar a una situació de crisi quan no hi ha altres opcions de residència. Normalment són edificis compartits, cada família té la seva habitació i la resta d'espais compartits.

Es basa en una estada a curt termini, no són més de sis mesos o se'n van a un habitatge permanent. És un entremig de domicili transicional, hi ha una mica més de llibertat, són pisos que l'organització els subvenciona i paga la llum i mobles. No han de pagar lloguer sino un tan per cent molt reduït. Aquestes cases d'acollida el que fa es donar ajuda a que es puguin independitzar i puguin assumir l'immoble mes endavant. Accepten homes i qualsevol persona que s'identifiqui com a dona (transsexuals).

A les cases d'acollida hi ha un equip multi disciplinat: psicòlegs, educadors socials, psico infantils... els educadors hi són les vint-i-quatre hores. Cada vegada s'estan independitzant més i es donen altres recursos com el telèfon. Durant l'estada a les cases d'acollida es treballen varies coses, hi ha persones que tenen termes legals, termes d'immigració. Es treballen temes psicològics, grups de recolzament, activitats amb els nens, referències a les escoles, etc. Els nens van a l'escola. L'objectiu final es poder-se independitzar. Hi ha situacions diferents, moltes tornen amb l'agressor.

Altres alternatives es posar-los amb hotels. Mentre s'esperen per una casa d'acollida. Té un procés llarg. Existeixen altres programes com l'hotel i així es poden moure del seu habitatge. Es poden posar en contacte amb la treballadora social.

A EEUU truques a veure si hi ha lloc per poder entrar. Funciona per estats i cada estat es pot organitzar de la seva manera. Si hi ha molta gent gairebé cada ciutat té cases d'acollida. A Portland n'hi ha tres. A Seattle n'hi ha també tres i al voltant tres més. Es fa un pla, es marquen molt els objectius.

Les cases d'acollida fan la mateixa funció a ambdós països.

A Catalunya hi ha quatre cases d'acollida i es troben a Girona, Barcelona, Lleida i Tarragona.

Imatge 45 Inauguració d'una casa d'acollida

19. COM ACTUEN ELS MITJANS DE COMUNICACIÓ DAVANT AQUESTA VIOLÈNCIA

Els propis medis de comunicació observen moltes vegades, determinades relacions de parella conclouen de forma tràgica amb la mort de la dona sense poder determinar l'existència dels maltractaments previs en la seva relació. Diversos motius s'han posat sobre la taula, des del coneixement exacta de la realitat, el manteniment d'una imatge social positiva per part de l'entorn de l'agressor, etc. En qualsevol cas resulta difícil de comprendre els motius finals de l'homicida i si aquesta agressió podria haver estat prevista o no.

Els anomenats *mass media* són un component molt rellevant en el nivell exosistèmic del model ecològic de Jorge Corsi, bàsicament per la influència que tenen en la generació d'actituds i legitimitació de determinades conductes.

El sistema informatiu és una peça clau en la prevenció primària i la seva conscienciació del problema suposa un pas endavant cap a una transmissió de rols no sexistes i el foment de la igualtat entre l'home i la dona. La publicitat, els programes retransmesos, els articles publicats... tota aquesta informació té una difusió molt estesa, en la qual es transmeten tant missatges que són molt específics com altres que són més subtils i ocults.

La morbositat, el fet de conèixer la vida íntima de la persona, els secrets més amagats... formen part de les notícies que tenen més sortida actualment, i per això és molt important el tractament que es faci de la notícia del maltractament, l'agressió o l'homicidi. No convé tractar-la de forma aïllada, ni donar-li cap punt de morbositat incidint en com es va produir el dany, amb quin objecte es va fer, ni com va quedar la víctima després d'això. Cal tractar la notícia de forma reflexiva, ajudant al públic en general a conèixer la problemàtica, donant els instruments per detectar-la i oferint recursos d'auxili en cas que trobem o sapiguem que algú està en una situació similar.

El tractament de la notícia el podríem englobar com a prevenció secundària, mentre que el seguiment de la víctima un cop passada la fase de tensió podríem considerar-lo com a prevenció terciària. Per què no es parla de les dones maltractades una vegada han restablert la seva vida? Per què no acabem sabent res més d'aquella dona que van apallissar el mes passat? Per què cada cas es tracta d'una forma tan individual que al final ja no es dóna gens d'importància a la dona que probablement mataran el proper mes?

Totes aquestes qüestions i moltes altres són les que tenen a veure amb la problemàtica que ens ocupa; per tant, comptar amb els mitjans de comunicació per a la nostra guia de prevenció ens ajudarà a tenir una peça més de tot el trencaclosques de la violència de gènere.

20. LLIBRE DIARIO DE UNA MUJER MALTRATADA

El llibre narra la història de la Nadia, una noia jove que coneix a Claudio, un brasiler molt atractiu. Decideixen viure una història d'amor tot i que no acabarà com ella s'espera. Ella tot i haver crescut en una família exemplar, contrasta amb el tipus de vida que tindrà que suportar en conèixer un home que l'humilia, la sotmet i l'agredeix durant més d'un any. Es mostren infinitats de capítols en els quals es maltracta psicològicament i físicament a aquesta jove embarassada. Finalment, després d'escoltar a moltes persones decideix acabar amb aquesta relació que li ha tocat viure i surt endavant iniciant-ne una altra. Tot i que ell sempre acaba tornant i ella l'acaba perdonant perquè l'estima i pensa que l'amor és el més important.

En aquest llibre es narra l'intercanvi de dues cultures molt diferents, la catalana i la brasilera, la relació de la qual desemboca en una tragèdia basada en un model patriarcal i familiar, caracteritzat per el despotisme masclista u la submissió femenina. S'inicia amb una idíl·lica història d'amor que donarà lloc a una llarga i tensa relació plena de capítols on la seva essència serà la violència de gènere.

Sonia Fuentes Herreros és una dona diplomada en Educació Primària a la Universitat de Vic. Ha realitzat diferents cursos a través del Departament d'Educació, entre els quals destaca el curs d'animació a la lectura: narració i dramatització (Novembre, 2006). Treballa en l'àmbit educatiu i en centres d'educació física des de l'any 1996. Col·labora amb l'Institut Català de la Dona.

Imatge 46 Portada del llibre

21. ASPECTE JURÍDIC DAVANT AQUESTES SITUACIONS

Estat espanyol

1. Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere, on es parla de la síndrome de la dona maltractada i es reconeix que aquestes situacions afecten també menors que es troben en el seu entorn familiar, però no se'ls reconeix com a víctimes.

Tot i que la Llei esmenta les filles i fills de les dones víctimes de la violència de gènere, el seu desplegament no ha tingut en compte les seves necessitats ni la resposta que mereixen com a víctimes d'aquest tipus de violència. (Conveni de la Haia de 19 d'octubre de 1996, relatiu a la competència, la llei aplicable, el reconeixement, l'execució de decisions i la cooperació en matèria de responsabilitat parental i de mesures de protecció d'infants, i l' Instrument de ratificació, de 2 de desembre de 2010, en vigor des de l'1 de gener de 2011, BOE núm. 291).

1. Llei 27/2003, de 31 de juliol, reguladora de l'Ordre de protecció de les víctimes de la violència domèstica.
2. Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat dels menors, i el seu Reglament de desplegament aprovat pel Reial decret 1774/2004, de 30 de juliol.
3. Llei 1/1996, de 15 de gener, de protecció jurídica del menor.
4. Llei 42/2003, de 21 de novembre, de modificació del Codi civil i la Llei d'enjudiciament civil en matèria de relacions familiars dels néts amb els avis.
5. Decret 357/2011, de 21 de juny, dels serveis tècnics de punt de trobada.

Catalunya

1. Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista, que incorpora com a subjectes de drets tant les dones com les seves filles i fills dependents. Quan la Llei parla de dones s'entén que inclouen les adolescents i les nenes (article 2).

Aquesta Llei preveu, per tant, la dimensió en la intervenció amb filles i fills en tot l'articulat, especialment en el títol II, De la prevenció, la detecció i l'eradicació de la violència masclista, i en el títol III, Dels drets de les dones en situació de violència masclista a la prevenció, l'atenció, l'assistència, la protecció, la recuperació i la reparació integral.

En l'article 85, la Llei legitima el Protocol marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista (PMVM) com a eina fonamental per a l'abordatge de la violència masclista. I aquest PMVM, aprovat per la Comissió Inter departamental per a la Igualtat d'Oportunitats per a les Dones, l'abril de 2008, ha d'incorporar l'atenció als infants dependents de les dones en situació de violència masclista en el seu model d'abordatge (la Secretaria d'infància s'incorpora al grup de treball Coordinació, encarregat del desenvolupament d'aquest protocol, l'any 2009).

1. Llei 25/2010, del 29 de juliol, del llibre segon del Codi civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família.
2. Llei 15/2009, del 22 de juliol, de mediació en l'àmbit del dret privat.
3. Llei 14/2010, del 27 de maig, de drets i oportunitats en la infància i l'adolescència. Les disposicions del títol IV, específicament, regulen els maltractaments, i les disposicions del títol V estan dedicades a la protecció dels infants i els adolescents en situació de risc o desemparament.
4. Pacte per a la infància a Catalunya, signat el 19 de juliol de 2013.

Internacional

1. Convenció sobre els drets de l'infant de les Nacions Unides, de 20 de novembre de 1989: l'article 9 proclama el dret del nen o nena que estigui separat d'un progenitor o d'ambdós a mantenir relacions personals i contacte directe amb aquests de manera regular, tret si és contrari a l'interès superior del menor.
2. Recomanació del Consell d'Europa núm. R (98) del Comitè de Ministres dels Estats Membres sobre la Mediació Familiar, de 21 de gener de 1998, que assenyalava que s'ha d'assegurar la protecció dels interessos dels infants i el seu benestar, especialment durant els processos de custòdia i dret de visites.
3. Carta europea dels punts de trobada per al manteniment de les relacions entre filles i fills i els progenitors (2004). La intervenció d'aquests serveis troba el seu límit en l'interès superior de la persona menor i en el respecte a la seva seguretat física, psíquica i moral.
4. Resolució 1714 del Consell d'Europa de 2010: reconeix que ser testimoni de la violència contra la seva mare és una forma d'abús psicològic amb conseqüències potencialment greus per a les criatures.
5. Directiva 2012/29/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 25 d'octubre: es destaca l'article 52, que estableix que s'ha de disposar de mesures que protegeixin la seguretat i la dignitat de les víctimes i els seus familiars de la victimització secundària o reiterada i de la intimidació o les represàlies, i de mesures cautelars o ordres de protecció o allunyament.

21.1 Llei del dret de les dones a eradicar la violència masclista

[...PREÀMBUL

1. Les dones han estat essencials en la construcció i la defensa dels drets i les llibertats al llarg de la història. Malgrat això, gran part de les nostres societats no han reconegut el paper històric de les dones i no n'han garantit els drets.

La llei del dret de les dones a eradicar la violència masclista parteix de la premissa que els drets de les dones són drets humans. La violència masclista és una greu vulneració d'aquests drets i un impediment perquè les dones puguin assolir la plena ciutadania, l'autonomia i la llibertat.

La finalitat d'aquesta llei és establir els mecanismes per contribuir a l'eradicació de la violència masclista que pateixen les dones i reconèixer i avançar en garanties respecte al dret bàsic de les dones a viure sense cap manifestació d'aquesta violència.

La lluita contra la violència masclista és part del procés de les dones per a fer efectius llurs drets i construir un entorn que en permeti el lliure desenvolupament. Aquest trajecte té una llarga història al nostre país, gràcies a la qual les dones, malgrat les situacions adverses, han desenvolupat uns espais propis d'autonomia.

Aquesta llei parteix, en primer lloc, del reconeixement de les mateixes experiències de les dones que han passat per diverses situacions de violència, a qui considera agents actives en el procés de transformació individual i col·lectiva de la nostra societat pel que fa al coneixement i a la superació d'aquest conflicte.

Aquesta llei parteix també del reconeixement del paper històric i pioner dels moviments feministes. El valor i la riquesa del saber i de les eines d'anàlisi i d'intervenció desenvolupades pels feminismes són fonamentals per a comprendre l'origen de la violència masclista i poder eliminar-la. Així mateix, el moviment de dones de Catalunya ha tingut un paper essencial en el desenvolupament dels drets i en la creació d'espais de llibertat per a les dones del nostre país.

Per tant, les aportacions fetes per les dones que han patit violència i pels grups de dones que han treballat i treballen contra les violències i les pràctiques feministes en defensa dels drets de les dones han estat considerades d'una gran importància en l'elaboració d'aquesta llei, perquè la reclamació del dret de les dones a viure sense violència masclista és el resultat dels esforços de milers de dones que han denunciat les diverses manifestacions d'aquesta violència i han fet possible, així, incorporar finalment aquest dret a la nostra estructura jurídica.

Cal reconèixer, alhora, la importància històrica i el caràcter innovador i exemplar de les actuacions polítiques dels ens locals en l'abordatge del fenomen, des de la responsabilitat pública. Els ens locals i supralocals han estat pioners en el desplegament de mesures i serveis d'informació, atenció o suport a les dones en situacions de violència, han construït espais de coordinació amb el món associatiu i han establert protocols d'actuació conjunta que han inspirat bona part dels continguts d'aquest text legal.

Aquesta llei recull totes aquestes experiències i té la voluntat d'esdevenir un instrument actiu i efectiu per a garantir els drets de les dones i per a posar les eines jurídiques per a excloure de la nostra societat la violència masclista. La llei no és un punt final, sinó un punt de partida, una part del procés que s'haurà de completar amb les pràctiques de tots els àmbits implicats.

Les violències exercides contra les dones han estat anomenades amb diferents termes: violència sexista, violència patriarcal, violència viril o violència de gènere, entre altres. En tots els casos la terminologia indica que es tracta d'un fenomen amb característiques diferents d'altres formes de violència. És una violència que pateixen les dones pel sol fet de ser-ho, en el marc d'unes relacions de poder desiguals entre dones i homes. Aquesta llei reconeix el caràcter específic i diferenciat d'aquesta violència i també la necessitat d'aprofundir en els drets de les dones per a incloure les necessitats que tenen en l'espai social.

La llei utilitza l'expressió violència masclista perquè el masclisme és el concepte que de forma més general defineix les conductes de domini, control i abús de poder dels homes sobre les dones i que, alhora, ha imposat un model de masculinitat que encara és valorat per una part de la societat com a superior. La violència contra les dones és l'expressió més greu i devastadora d'aquesta cultura, que no només destrueix vides, sinó que impedeix el desenvolupament dels drets, la igualtat d'oportunitats i les llibertats de les dones. Per això el dret no pot tractar aquest problema social des d'una perspectiva falsament neutral, sinó que els instruments legals han de reconèixer aquesta realitat per a eliminar la desigualtat social que genera. Per a aconseguir la igualtat material i no provocar una doble discriminació, s'ha de partir de les desigualtats socials existents.

Aquesta llei neix en el context d'una transformació de les polítiques públiques que té l'objectiu d'emmarcar normativament la transversalitat de la perspectiva de gènere en tots els àmbits i que contribuirà a fer possible l'exercici d'una democràcia plena. Es tracta, en definitiva, d'enfocar el fenomen de la violència masclista com un problema vinculat al reconeixement social i jurídic de les dones.

La violència masclista es concreta en una diversitat d'abusos que pateixen les dones. A partir d'aquí es distingeixen diferents formes de violència: física, psicològica, sexual i econòmica., que tenen lloc en àmbits concrets, en el marc d'unes relacions afectives i sexuals, en els àmbits de la parella, familiar, laboral i sociocomunitari. La present llei tracta de les manifestacions concretes d'aquesta violència, ja assenyalades pels moviments de dones i que han estat recollides per la normativa internacional, europea i estatal.

2. La normativa internacional, europea, estatal, nacional i local ha desenvolupat un ampli conjunt de drets i mesures per a eradicar les violències contra les dones.

Cal citar, entre altres, la Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona (CEDAW), del 1979, i el Protocol facultatiu corresponent, del 1999. La Convenció reconeix expressament la necessitat de canviar les actituds, mitjançant l'educació dels homes i les dones, perquè acceptin la igualtat de drets i

superin les pràctiques i els prejudicis basats en els rols estereotipats. El Protocol estableix el dret de les dones a demanar la reparació per la violació de llurs drets.

La Conferència de Drets Humans, de Viena, del 1993, va proclamar que els drets humans de les dones i de les nenes són part integral dels drets humans universals, i va subratllar la importància de les tasques destinades a eliminar la violència contra les dones en la vida pública i privada.

La Declaració de Beijing, del 1995, sorgida de la IV Conferència Mundial sobre les Dones, és el document més complet produït per una conferència de les Nacions Unides amb relació als drets de les dones, ja que incorpora els resultats assolits en les conferències i els tractats anteriors, entre altres, la CEDAW i la Declaració de Viena. Es va acordar la Declaració sobre l'eliminació de la violència contra les dones, en què per primera vegada es reconeix que les causes de la violència són estructurals, i va definir el que és «violència de gènere» (article 113): «l'expressió .violència contra les dones. significa qualsevol acte de violència basat en el gènere que té com a resultat, o és probable que tingui com a resultat, uns danys o patiments físics, sexuals o psicològics per a les dones, incloent-hi les amenaces dels esmentats actes, la coacció o la privació arbitrària de la llibertat, tant en la vida pública com en la privada». En la Revisió de la Plataforma d'acció de Beijing, feta a Nova York el juny del 2000, es donà un nou impuls als compromisos acordats per a aconseguir la potenciació del paper de la dona i la igualtat de gèneres.

La Resolució de la Comissió de Drets Humans de les Nacions Unides del 1997 condemna tots els actes de violència sexista contra la dona, exigeix que s'elimini la violència masclista en la família i en la comunitat i exhorta els governs a actuar per a prevenir, investigar i castigar els actes de violència i proporcionar a les dones unes reparacions justes i una assistència especialitzada.

La Resolució de la Comissió de Drets Humans de les Nacions Unides 2001/49 condemna tots els actes de violència masclista contra la dona, i especialment la violència contra les dones en situacions de conflicte armat.

En l'àmbit europeu, cal citar, entre altres, la Resolució del Parlament Europeu del setembre de 1997, coneguda com a «Tolerància zero davant la violència contra les dones», desenvolupada l'any 1999, i la Decisió marc del Consell d'Europa del 15 de març de 2001, sobre l'Estatut de la víctima en el procés penal, que assenyalava la importància d'evitar els processos de victimització secundària i la necessitat de serveis especialitzats i d'organitzacions de suport a la víctima.

La Directiva 2006/54/CE del Parlament Europeu i del Consell, del 5 de juliol de 2006, relativa a l'aplicació del principi d'igualtat d'oportunitats i igualtat de tracte entre homes i dones en afers de treball i ocupació (refosa), destaca la rellevància d'adoptar mesures per a combatre tota classe de discriminació per raó de sexe en els àmbits regulats per aquesta Directiva, i, en particular, adoptar mesures eficaces per a prevenir l'assetjament i l'assetjament sexual en el lloc de treball.

Durant els darrers anys, a l'Estat s'han produït avenços legislatius en matèria de lluita contra la violència masclista: la Llei orgànica 11/2003, del 29 de setembre, de mesures concretes en matèria de seguretat ciutadana, violència domèstica i integració social

dels estrangers; la Llei orgànica 15/2003, del 25 de novembre, per la qual es modifica la Llei orgànica 10/1995, del 23 de novembre, del Codi penal, o la Llei 27/2003, del 31 de juliol, reguladora de l'Ordre de protecció de les víctimes de la violència domèstica. Aquesta darrera llei ha comportat una nova fita en les mesures adoptades des dels poders públics en regular mesures cautelars especialíssimes sense cap precedent en l'ordenament jurídic penal espanyol. La Llei orgànica 1/2004, del 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere, constitueix la primera llei integral europea que recull una resposta global a les violències contra les dones en les relacions de parella, amb inclusió d'aspectes preventius, educatius, socials, laborals, assistencials, sanitaris i penals. A més, cal destacar les lleis aprovades per diverses comunitats autònomes, dins els respectius àmbits competencials, per tal d'intervenir en l'àmbit de la violència contra les dones.

D'altra banda, els plans específics contra la violència masclista apareixen a finals dels anys noranta, primer en l'àmbit estatal i després en l'àmbit autonòmic i el local. També han aparegut altres instruments normatius, com els protocols i els acords interinstitucionals. Així, el 1998 es va aprovar el primer Pla de l'Estat d'acció contra la violència domèstica (1998-2000), el qual articulava mesures en sis grans àrees, i posteriorment el II Pla integral contra la violència domèstica (2001-2004), l'aportació principal del qual és l'establiment de mesures penals i processals que van donar lloc a canvis en la legislació penal.

A Catalunya, la Llei 11/1989, del 10 de juliol, modificada per la Llei 11/2005, del 7 de juliol, crea l'Institut Català de les Dones, per mitjà del qual s'han desenvolupat diversos plans per a la igualtat d'oportunitats per a les dones i de prevenció de la violència masclista, i el Pla integral de prevenció de la violència de gènere i d'atenció a les dones que la pateixen (2002-2004), el primer d'aquestes característiques en l'àmbit territorial de Catalunya. En aquest sentit, cal fer esment de l'experiència que va significar el primer protocol interdepartamental d'atenció a la dona maltractada en l'àmbit de la llar (1998), que, amb mancances de definició conceptual i d'eficàcia, va ésser un intent d'establir unes pautes per a facilitar la intervenció en l'àmbit de la violència contra les dones, la qual cosa ha permès un treball posterior que no ha hagut de partir de zero.

El sisè eix del Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya (2005-2007), que desenvolupa el Programa per a l'abordatge integral de les violències contra les dones, efectua un reconeixement dels drets de les dones com a ciutadanes, remarca el sistema patriarcal que sosté i legitima les violències i estableix mesures coordinades entre diferents departaments i administracions.

A nivell local, alguns municipis de Catalunya han elaborat plans o programes específics contra la violència masclista. D'altra banda, ajuntaments i consells comarcals han signat acords amb entitats i institucions per tal d'assolir circuits eficients d'actuació contra la violència masclista.

L'Estatut de Catalunya dona un tractament molt sensible a les dones i aborda d'una manera específica els drets de les dones davant la violència masclista. Així, l'article 19 determina, com a drets de les dones, el lliure desenvolupament de la personalitat i la capacitat personal, i viure amb dignitat, seguretat i autonomia, lliures d'explotació,

maltractaments i tot tipus de discriminació, i més endavant, l'article 41.3 estableix com un dels principis rectors de les polítiques públiques el deure de garantir que s'afrontin de manera integral totes les formes de violència contra les dones i els actes de caràcter sexista i discriminatori, i, així mateix, estableix el deure de fomentar el reconeixement del paper de les dones en els àmbits cultural, històric, social i econòmic i el de promoure la participació dels grups i les associacions de dones en l'elaboració i l'avaluació de les esmentades polítiques. A més, l'article 153 aborda les polítiques de gènere disposant que correspon a la Generalitat la competència exclusiva de la regulació de les mesures i els instruments per a la sensibilització sobre la violència de gènere i per a detectar-la i prevenir-la, i també la regulació de serveis i recursos propis destinats a aconseguir una protecció integral de les dones que han patit o pateixen aquest tipus de violència. Tot això, juntament amb la competència de la Generalitat de Catalunya en matèria de conservació, modificació i desenvolupament del dret civil català, normes processals i de procediment administratiu que es deriven de les particularitats del dret substantiu de Catalunya o de les especialitats de l'organització de la Generalitat, porta a la necessitat d'aprovar la present disposició legal.

Pel que fa al dret civil de Catalunya, el Govern de la Generalitat, per mitjà de l'Observatori de Dret Privat de Catalunya, com a òrgan responsable de fer el seguiment del desenvolupament de l'ordenament juridicocivil, per tal de procedir a la modificació del Codi de família, procedirà a la incorporació de les modificacions necessàries per a garantir els objectius d'aquesta llei. En aquest marc, el 30 de gener de 2007 va ser aprovat el Projecte de llei del llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions, que aporta una regulació nova en el dret de successions en el sentit d'incorporar els supòsits de violència domèstica com a causes d'indignitat per a succeir a la parella.

3.La llei s'estructura en quatre títols, onze disposicions addicionals, sis disposicions transitòries, una disposició derogatòria i cinc disposicions finals.

El títol I recull les disposicions generals de la llei, en què es defineixen les qüestions bàsiques sobre la violència masclista; l'objecte, les finalitats i l'àmbit d'aplicació de la llei, i el concepte, les formes d'exercici i els àmbits de manifestació de la violència masclista, tant en l'espai públic com en el privat. Això respon a la idea que les formes de violència masclista són múltiples, des d'una violència directa, vexatòria, com ho són els maltractaments, que poden incloure l'agressió física, psicològica i sexual, fins a la violència econòmica i l'explotació de les dones, entre altres. Aquest títol assenta els principis que han d'orientar les intervencions dels poders públics per a eradicar aquesta violència i que han regit l'elaboració de l'articulat, que són, entre altres, la integritat, la transversalitat i el compromís de tots els poders públics implicats amb la finalitat de donar una resposta ferma i contundent i garantir un tractament adequat i efectiu del dret de les dones a no ésser discriminades i a viure amb autonomia i llibertat, trencant la visió purament assistencialista.

Cal escometre la violència masclista com una vulneració dels drets humans, tenint en compte la naturalesa multi causal i multidimensional, per la qual cosa la resposta ha d'ésser global i obligar-hi tots els sistemes. Al mateix temps, la integritat i la

transversalitat de les mesures exigeixen que cada organisme implicat defineixi accions específiques des de l'àmbit respectiu d'intervenció, sempre d'acord amb el model d'intervenció esmentat. En aquesta línia, la Llei estableix que totes les actuacions que es duguin a terme per a garantir els drets i les mesures que regula tinguin en compte les particularitats territorials, culturals, religioses, personals, socioeconòmiques i sexuals de la diversitat de les dones a les quals van destinades, amb el benentès que cap particularitat no justifica la vulneració dels drets fonamentals de les dones. Així mateix, la complexitat de les estratègies necessàries en la lluita contra la violència masclista requereix establir mecanismes de col·laboració i cooperació entre les distintes administracions públiques implicades, i també fomentar la participació i la col·laboració de les entitats i les organitzacions socials, en especial els consells i les associacions de dones.

El títol II regula la prevenció, la detecció i l'eradicació de la violència masclista. El capítol 1 configura la recerca com a eina bàsica d'actuació, que obliga el Govern de la Generalitat a garantir la suficiència de mitjans per a assegurar que es dugui a terme en tots els àmbits relacionats amb la violència masclista. La promoció d'aquesta recerca ha d'ésser liderada i impulsada transversalment per l'Institut Català de les Dones. Pel que fa a la sensibilització social, el capítol 2 determina les actuacions que cal impulsar periòdicament per tal d'optimitzar el conjunt de mesures i recursos que estableix la Llei; el capítol 3 recull l'obligació dels poders públics de desenvolupar les accions necessàries per a detectar i identificar les situacions de risc, i també per a intervenir per mitjà dels protocols específics d'actuació. En aquest àmbit de la detecció, la Llei obliga totes les persones professionals, especialment les de la salut, dels serveis socials i de l'educació, a intervenir quan tinguin coneixement d'una situació de risc o d'una evidència fonamentada de violència masclista, d'acord amb els protocols específics i en coordinació amb els serveis de la Xarxa d'Atenció i Recuperació Integral. El capítol 4 regula l'actuació de les polítiques públiques en l'àmbit educatiu incorporant-hi la coeducació com a element fonamental en la prevenció de la violència masclista. L'objectiu fonamental de l'educació és proporcionar una formació integral que faci disminuir el sexisme i l'androcentrisme i que faci visibles i estengui a tota la població escolar els sabers femenins que han estat marginats del currículum i de la vida escolar quotidiana. El capítol 5 defineix la formació i la capacitació obligatòries de totes les persones professionals que intervenen directament i indirectament en processos de violència, i obliga les administracions públiques de Catalunya a dissenyar programes de formació amb aquesta finalitat. El capítol 6 conté les mesures específiques destinades als mitjans de comunicació, que en el camp de la publicitat han de seguir l'obligació de respectar la dignitat de les dones i la prohibició de generar i difondre continguts que justifiquin o banalitzin la violència masclista o incitin a practicar-la, tant si s'exhibeixen en mitjans públics com en privats. Aquestes mesures es fan extensibles a la publicitat institucional i dinàmica a Catalunya. Finalment, el capítol 7 incorpora mesures en l'àmbit social per a combatre l'assetjament sexual i l'assetjament per raó de sexe en el treball.

El títol III regula tots els drets de les dones a la prevenció, l'atenció, l'assistència, la protecció, la recuperació i la reparació integral, que esdevenen el nucli central dels drets de les dones en situacions de violència masclista. El capítol 1 determina el dret a la protecció efectiva, que el vincula als cossos de policia autonòmica i local, els quals

han de vigilar i controlar el compliment exacte de les mesures acordades pels òrgans judicials. En l'àmbit sanitari, el capítol 2 reconeix el dret a l'atenció i l'assistència sanitàries especialitzades per mitjà de la xarxa d'utilització pública, i també l'aplicació d'un protocol d'atenció i assistència en els diferents nivells i serveis, que ha de contenir un protocol específic per a les dones que han patit una agressió sexual. El capítol 3 recull els drets d'atenció i de reparació en diferents àmbits, d'habitatge, d'ocupació i formació ocupacional, d'assistència jurídica i de prestacions econòmiques. Cal ressaltar els mecanismes previstos per a possibilitar l'accés als drets de reparació establerts en aquest capítol. Diversos estudis han demostrat que moltes dones que pateixen aquesta violència no poden exercir plenament llurs drets sense passar per l'acreditació penal de la violència. Per aquesta raó, el text amplia el ventall de possibilitats d'identificació de la violència masclista.

Quant als drets de reparació, el dret d'accés a un habitatge es concreta en l'accés prioritari als habitatges de promoció pública. Una altra mesura important és el dret a l'ocupació i a la formació ocupacional, i en aquest sentit la Llei regula un seguit de mesures, com ara l'establiment de subvencions per a la contractació d'aquest col·lectiu de dones. En l'àmbit econòmic, s'han inclòs en aquest capítol diversos ajuts, perquè es considera que són imprescindibles per a les dones amb un desavantatge social i econòmic més elevat, per bé que no s'han de concebre com un element aïllat, sinó com un instrument més per a desenvolupar els drets de les dones. Les prestacions econòmiques han d'ésser suficients per a restablir una vida digna de les dones i han de tenir la durada necessària per a afavorir-ne la recuperació i la inserció en el món laboral i restituir-los el lloc que els pertoca en la societat. Els processos de recuperació que inclouen les filles i els fills de les dones són llargs i costosos. La recuperació va més enllà de la separació de l'agressor, de la inserció laboral i de la restitució de l'autoestima. La recuperació és el procés personal i social que fa una dona, inclosa la reparació, per mitjà del qual es produeix el restabliment dels àmbits danyats per la situació viscuda, en totes les àrees, per tal de restablir totes les capacitats i les potencialitats que aquesta violència li ha sostret.

La Llei també recull el dret a accedir a l'assistència jurídica, a percebre la renda mínima d'inserció i els ajuts escolars tenint en compte exclusivament els ingressos i les rendes individuals de cada dona, amb els límits establerts per la legislació aplicable.

Un altre aspecte important d'aquesta llei és la constitució d'un fons de garantia de pensions i prestacions per a cobrir l'impagament de pensions alimentàries i compensatòries, introduït per l'article 44 de la Llei 18/2003, del 4 de juliol, de suport a les famílies. Aquest fons, que ha d'operar amb caràcter de bestreta, s'ha d'activar quan hi hagi la constatació judicial d'incompliment del deure de satisfer les pensions, la qual cosa comporti una situació de precarietat econòmica.

Cal destacar el capítol 4 d'aquest títol III, que obliga el Govern de la Generalitat a desenvolupar models d'intervenció integral a tot el territori de Catalunya, per mitjà d'una xarxa de serveis de qualitat en tots els àmbits, que sigui capaç de donar respostes adequades, àgils, properes i coordinades a les necessitats de les dones que estan en situacions de violència masclista. Aquest capítol, doncs, regula la Xarxa d'Atenció i Recuperació Integral per a les dones en situacions de violència masclista, i estableix els recursos i els serveis que l'han d'integrar i les persones a les quals es

destinen, en funció de l'especificitat de la violència masclista. Tots els recursos i els serveis públics recollits en l'article 54.2 tenen caràcter gratuït. Finalment, es concreta la creació i la gestió dels serveis de la Xarxa en funció de les respectives competències de les administracions públiques de Catalunya.

El capítol 5 recull les accions dels poders públics en situacions específiques. D'aquesta manera la Llei pretén eliminar les barreres que dificulten l'accés als serveis i les prestacions a les dones que es troben en aquestes situacions. S'assenyalen, doncs, mesures específiques per a les dones en diverses situacions o àmbits: immigració, prostitució, món rural, vellesa, transsexualitat, discapacitat, virus d'immunodeficiència humana, ètnia gitana i centres d'execució penal. Una menció específica mereix l'obligació del Govern de la Generalitat de promoure la mediació comunitària en les famílies quan hi hagi risc de mutilacions genitals. En aquest supòsit ha de comptar amb mecanismes sanitaris d'intervenció quirúrgica per a poder afrontar la demanda de les dones que vulguin revertir els efectes de la mutilació practicada, i també mecanismes de suport psicològic, familiar i comunitari.

El títol IV, sota la rúbrica «De les competències, l'organització i la intervenció integral contra la violència masclista», delimita en el capítol 1 les disposicions generals sobre el règim competencial i la coordinació i la col·laboració interadministratives, i en el capítol 2 concreta les competències de l'administració autonòmica i l'administració local. Alhora, la Llei determina que l'Institut Català de les Dones, a més de complir totes les funcions que té atribuïdes per la legislació vigent, és l'instrument vertebrador per a afrontar la violència masclista. Aquest institut ha de liderar, per tant, les polítiques del Govern contra la violència masclista; les ha de dissenyar i les ha d'impulsar amb la resta de departaments implicats i, en síntesi, ha de vetllar per l'adequació dels plans i els programes que es duguin a terme, coordinant i garantint el treball transversal en tots els àmbits. En aquest sentit, es crea el Centre d'Estudis, Recerca i Capacitació sobre Violència Masclista, com un òrgan dependent de l'Institut Català de les Dones, que es configura com una eina permanent d'estudis i de recerca sobre la violència masclista i de formació i capacitació de professionals. Es crea també la Comissió Nacional per a una Intervenció Coordinada contra la Violència Masclista, com un òrgan específic de coordinació institucional, d'impuls, de seguiment, de control i d'avaluació de les actuacions en l'abordatge de la violència masclista.

En consonància amb l'article 41.3 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya, que estableix, com a principi rector de l'activitat dels poders públics de Catalunya, la necessitat de garantir que s'afrontin de manera integral totes les formes de violència contra les dones, el capítol 3 de la Llei estableix que l'Institut Català de les Dones elabori els programes d'intervenció integral contra la violència masclista com a instruments de planificació que recullen el conjunt d'objectius i mesures que el Govern ha d'implantar en l'eradicació d'aquesta violència i que s'han d'incloure en el marc general de les polítiques de dones. La violència masclista està profundament arrelada en les estructures socials, per aquest motiu cal partir de la consideració del caràcter estructural i de la naturalesa multidimensional d'aquesta violència. Aquests programes han d'ésser aprovats pel Govern amb una vigència de quatre anys. Les administracions locals i les entitats de dones han de participar en l'elaboració, el seguiment i l'avaluació dels programes. En aquest sentit, els protocols per a una intervenció coordinada contra la violència masclista esdevenen mecanismes de suport

i coordinació de les institucions i dels diversos agents implicats en aquesta matèria. Finalment, es recullen les especificitats pel que fa a la participació i el foment dels ens locals i els consells i les associacions de dones.

Les disposicions addicionals recullen les diverses modificacions de preceptes de lleis vigents necessàries per a acomodar-los a les exigències i les disposicions de la present llei, i també la revisió dels currículums educatius en el marc de l'acció coeducadora, establerta per la llei. Juntament amb aquestes modificacions de l'ordenament, s'inclouen també regulacions específiques relatives a la responsabilitat de l'Administració de la Generalitat de garantir els recursos necessaris per a donar el compliment adequat a l'ordenació i la provisió de les accions i dels serveis que estableix aquesta llei, i dotar un fons econòmic específic anual a favor dels ens locals.

Les disposicions transitòries estableixen que s'ha d'avaluar l'impacte social de la llei, i també la potestat del Govern de la Generalitat d'actualitzar els serveis de la Xarxa.

Les disposicions finals habiliten per al desenvolupament reglamentari dels preceptes de la llei i estableixen que el Govern ha de desenvolupar i regular el Fons de garantia de pensions i prestacions per a cobrir l'impagament de pensions alimentàries i compensatòries, i que ha d'efectuar les previsions pressupostàries necessàries per a atendre les prestacions econòmiques i les prestacions de serveis reconeguts, i, finalment, l'entrada en vigor de la llei...]³⁶

---

³⁶ La llei sencera es pot trobar a l'annex

22. COMPARACIÓ VIOLÈNCIA ESPANYA, CATALUNYA I EEUU

La violència de gènere la trobem reflectida en diferents països, com a tals, a cadascun tenen unes diferències establertes. Pel que fa la violència en si, a tot arreu és igual ja que tracta d'una persona que pega de manera física o psicològica a l'altra. En canvi, en l'àmbit judicial es troben unes diferències clares.

A Catalunya, a l'hora de castigar a l'agressor, els jutjats en tema de presó, poden posar un ordre d'allunyament a favor de la dona i més endavant una privació de llibertat. La justícia a Catalunya no és tan blanc o negre, el problema que tenim amb els que treballen en el tema legal és que tenen unes lleis, però tenen una realitat, que a vegades s'ajusta amb el que diu les lleis. A vegades és ineficaç i això fa que moltes vegades desconfiïm inclús del propi sistema judicial, però no quan a llei, sinó com a funcionalment relatiu.

Troblem la llei espanyola i la llei catalana, la llei espanyola és la que parla de violència de gènere, però estem en l'àmbit espanyol, per tant el sistema judicial és espanyol, per tant actua sobre la llei espanyola. En l'àmbit català, si que hi ha mesures, que són prou bones. Tot i que n'hi ha d'haver millors. Però a nivell català hi ha indemnitzacions econòmiques, sistemes de protecció social de cara a cases d'acollida, però sempre demanes molt més. Els advocats i les advocades com a nivell legal s'han de regir en la llei espanyola, perquè el sistema espanyol, actua sobre la llei espanyola. Però quan estan parlant d'una agressió, la llei catalana l'empara. Però els jutjats no estan preparats per actuar sobre la llei catalana. El que passa és que a nivell de jutge si que tenen la llei catalana que és bona, però tan de bo es pogués aplicar. Pel que fa a les ajudes hi ha més ajudes a Catalunya que en l'àmbit espanyol. Ara s'ha aprovat un reglament, que és el que determina que dona ajudes a la dona, que és el que s'està treballant el Vic Dones. De dir, hi ha un reglament que aprova una indemnització, per les dones que han rebut violència de gènere. A l'Estat espanyol no n'hi ha tantes. A Catalunya hi havia també, un fons econòmic, per els pares que no pagaven pensions, que no té res a veure amb violència, però ara si, en l'àmbit català però, en l'àmbit espanyol no hi ha indemnitzacions. Hi ha per exemple, si tu ets víctima de violència de gènere, hi ha la RAI. Però no com a indemnització, en canvi la llei catalana hi ha una partida en tema dels ajuts per si ets víctima.

Per altra banda als Estats Units, el càstig màxim seria la pena de mort. La majoria de casos que veien eren casos que es consideraven delictes menors i tot i que la pena de presó podia ser d'un any, no es veia gairebé mai cap home que anés a la presó. El que feien era detenir-lo, el posaven a la presó durant dos dies a l'espera de la resposta del jutge, pagaven una fiança, sortia a l'espera de tot el procediment judicial, llavors a vegades hi havia judici i a vegades no. Però jo havia vist casos d'agressions físiques bastant extremes i continuades i la pena era durant un període no pot cometre delictes si després ja està. Si durant aquest període no es portés bé, després el podrien enviar a la presó uns dies. Aquí als EEUU fallaven molt, perquè no hi ha conseqüències per el maltractament físic. El psicològic ni es té en compte. En canvi, les penes són molt dures per el que fa els delictes materials.

Als Estats Units, les lleis poden variar una mica segons l'Estat però en general la definició legal de violència domèstica inclou un dany físic, lesions corporals, assalt, assetjament, assalt sexual o infringir temor de dany físic imminent, lesions corporals o assalt entre els membres de la família o de la llar. La definició general de la Violència Domèstica seria un patró de conductes abusives i coercitives, incloent-hi atacs físics, sexuals i psicològics, així com la coerció econòmica, que els adults i els adolescents utilitzen per controlar les seves parelles íntimes. Tal com es pot veure, la diferència més significatives és que en el sistema jurídic, és més un dany físic o amenaces significatives que poden portar a un dany físic. Al contrari, en general, entenem que la violència domèstica inclou abús emocional o econòmic. Per exemple, moltes persones que pateixen o han patit abús, no necessàriament han viscut assalts físics o sexuals. Un exemple més visual per definir que és la violència domèstica i que utilitzem molt amb víctimes o supervivents és la Roda de Poder i Control. Desenvolupat pels Programes d'Intervenció d'abús domèstic (DAIP) i coneguda com a Model Duluth, és el resultat d'entrevistes realitzades a supervivents de violència en l'àmbit de la parella i als agressors. A les víctimes se'ls preguntava les formes en què se sentien controlades i als agressors sobre les estratègies o tàctiques per exercir el control. El resultat és aquesta Roda de Poder i Control, on trobem totes les formes d'abús i control que un agressor exerceix sobre la seva víctima.

Imatge 47 Símbol contra la violència de gènere

23. L'HOME EN LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE

Les xifres sobre violència domèstica evidencien que les dones acostumen a ser-ne les víctimes. Una plaga social històrica que es tradueix en tràgiques conseqüències: des de començament d'any, a Catalunya han mort set dones a mans de les seves parelles i, durant el primer trimestre d'aquest 2014, es van presentar més de 2.800 denúncies.

La realitat, però, és complexa i el cert és que la violència és present a la llar, on els homes també en poden ser víctimes. Les estadístiques no són, ni de bon tros, comparables, però els experts destaquen que es tracta d'un fenomen poc estudiat. Alguns informes recents als Estats Units i al Regne Unit comencen a aprofundir-hi. És el cas de l'enquesta nacional sobre violència en l'àmbit de la parella publicada l'any 2011 pel Centre Nacional de Control i Prevenció de Maltractaments dels Estats Units, en què, entre altres aspectes, s'assegura que un de cada quatre homes ha patit algun tipus de violència de la parella. Quan es pregunta per violència psicològica, les xifres superen el 40%. "Tot i que la violència contra la dona té més ressò per la gravetat de les conseqüències, no podem perdre de vista que també existeix la violència bidireccional o mútua dins la parella i casos en què la víctima és només l'home", explica Patricia Hernández, professora de criminologia de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC) i secretària de la Societat Catalana de Victimologia.

Una opinió que comparteix Antonio Andrés Pueyo, doctor en psicologia i catedràtic del departament de personalitat, avaluació i tractament psicològic de la Universitat de Barcelona, que afegeix que a la societat li ha costat reconèixer que la violència dins la parella "no és un tema privat". "Ha estat un canvi social molt important. Analitzar la violència contra la dona ha obert les portes de les cases, i hem vist la violència dels fills contra els pares, dels pares amb els fills, etc.", diu. Segons l'últim informe del Consell General del Poder Judicial, que inclou dades sobre les víctimes masculines, l'any 2011 van morir a l'Estat 62 dones i set homes a mans de la parella. Els experts destaquen que els assassinats no expliquen tota la violència domèstica, sinó que només són la punta de l'iceberg. "És important tenir present que el concepte de violència és molt ampli: pot incloure des d'agressions greus fins a empentes, bufetades, llançament d'objectes, insults, xantatges o amenaces i comportaments gelosos i controladors".

Imatge 48 Home maltractat

24. GUIÓ DEL CURTMETRATGE

La noia es prepara per sortir de festa, està al menjador maquillant-se. De sobte apareix el noi.

Noi: Es pot saber on vas tan arreglada?

Noia: He quedat

Noi: Amb qui?

Noia: Amb les meves amigues, anirem a la festa d'en Marc que avui fa divuit anys.

Noi: En algun moment m'has demanat permís per poder sortir?

Noia: No haig de demanar permís a ningú per poder sortir.

(El noi s'enfada, l'agafa del braç i la tira a terra, la noia no aixeca el cap i es tapa la cara amb les mans).

Noi: (cridant) si et dic que no sortiràs, és que no sortiràs. (Es relaxa) Ara fes-me el sopar, vaig a beure una cervesa al bar de baix, quan pugui i no hi hagi el sopar, prepara't.

El noi marxa i la noia agafa el mòbil i truca a les seva amiga.

Noia: Hola Mireia. Sí estic bé. No, no podré sortir al final. Res, no et preocupis és que no em trobo massa bé. demà? Demà no crec que pugui sortir tampoc. No, no vinguis, estic bé. T'ho prometo. Ens veiem aviat. Un petó guapa.

La noia plora desconsolada i fa les maletes per marxar.

Noia: No puc aguantar-ho més.

(El noi arriba i entra a l'habitació).

Noi: I aquesta maleta?

Noia: Me'n vaig durant uns dies, no estic bé.

Noi: No et mouràs d'aquí.

Noia: Si que marxaré, no puc més.

Noi: I on penses anar? No veus que no serveixes per a res, ningú et vol. Ets una desgraciada que no sap on caure morta, a més a una tonta com tu ningú t'estimarà com ho faig jo. Així que deixa la maleta i ves a fer el sopar estúpida.

Noia: No penso quedar-me aquí, aniré a casa la Mireia, ella sí que m'entén.

Noi: Et prohibeixo que vagis amb aquesta puta, és una mala influència per a tu.

Noia: No.

El noi l'agafa dels cabells i la tira A terra, un altre cop, aquest cop ella no s'aixeca

Noi: El teu lloc és aquí, amb mi, sense mi no series res desgraciada. Si no em vols fer el sopar ja me'l faig jo però no et mouràs d'aquí fins que aprenguis el que és bo. Pobre de tu que em facis tornar a enfadar.

El noi marxa i la noia s'aixeca del terra i agafa el mòbil.

Noia: Policia? Sí, necessito la vostra ajuda, pateixo violència domèstica...

Noi: Si critica la teva forma de vestir i parlar, explica-ho.

Noia: Si et compara amb altres noies, explica-ho.

Noi: Si no li agrada que truquis als teus amics, explica-ho.

Noia: Si s'enfada quan no l'avisas que surts, explica-ho.

Noi: Si t'espantes quan s'enfada, explica-ho.

Noia: Si s'enfada per coses sense importància, explica-ho.

Noi: Si pretén anul·lar les teves decisions, explica-ho.

Noia: Si se'n riu de tu davant dels teus amics, explica-ho.

Noi: Si t'acusa de coquetejar quan et veu amb altres nois, explica-ho.

Noia: Si t'acusa de lligar quan et veu amb altres nois, explica-ho.

Noi: Si t'espanta dir-li que no estàs d'acord amb ell, explica-ho.

Noia: Si sents que facis el que facis mai ets bona per ell, explica-ho.

Noi i Noia: Entre un home i una dona, maltracte 0. Explica-ho.

Imatge 49 Actors del curtmetratge

25. ENTREVISTES

25.1. VicDones

Glòria Cunill

Glòria Cunill és la coordinadora del servei VicDones de Vic. Es troba a l'edifici del sucre de Vic. És un servei que atén a dones maltractades.

1. Quina és la vostra principal funció en aquest centre?

Aquí el que faig és una mica la part de coordinació de servei, hi ha la part de polítiques i la part de servei, jo faig la coordinació de la part de servei, llavors faig les acollides. Quan ve una dona primer l'atenc jo, per saber quina és la seva problemàtica, què és el que pot necessitar, explicar-li recursos en funció del que ella necessiti i derivar-la tant a serveis propis dels nostres com a psicòloga o a l'advocada o serveis externs. Perquè hi ha coses que des d'aquí potser no li podem donar resposta però igual a un altre lloc sí. Tu saps que per rebre atenció psicològica, sempre han de passar per acollida. Per tant, és una mica la meua funció. Perquè elles com que no poden fer tractament, doncs es puguin dedicar només a la part psicològica i tota l'altre part de coneixement de recursos, supervisió de coses, totes aquestes coses, doncs jo faig aquest acompanyament. I elles es poden dedicar a la part psicològica. Només tractar aquells temes de desigualtats, maltractes, etc.

2. De què va sorgir crear aquest servei?

Fa uns anys, des de l'institut català de les dones es va crear el CIR (Centre d'informació i recursos per a dones) i es va començar a veure aquesta necessitat i llavors l'institut català de les dones va apostar als ajuntaments, els hi va donar diners, i aquí es van començar, cada un, dintre d'unes premisses que teníem, a organitzar-se com a centres per a donar suport a les dones. Vam començar bàsicament en centres de recursos, i havia alguna tècnica d'igualtat, començava a enviar accions per visualitzar el paper de les dones. Va ser una mica així i després l'ajuntament de Vic va apostar per això. Després de mica en mica es van anar formant els serveis d'informació i atenció, tot ha anat en funció de la llei i com que la llei determina que hi ha d'haver serveis s'han anat creant. Però va ser un impuls de la generalitat.

3. A quantes dones podeu rebre a l'any?

Ara n'estem rebent unes 300, podríem alguna més, Però per donar un bon servei penso que està bé. Quantes podríem? No t'ho sabria dir. No totes les dones que passen vol dir que passen per les psicòlogues, pot ser que vinguin a buscar qualsevol altre tipus d'informació.

4. Des del teu càrrec, si una dona ha estat víctima d'una violència de gènere, quines són les principals prevencions per aquestes situacions?

Si ja ho ha estat la prevenció és poca, és a dir, una dona quan ha estat víctima, jo quan atenc una dona que és víctima el que fem és parlar una mica doncs de quina és la situació, quan es dona, de si ella reconeix o no la seva condició de

víctima de violència, parlem de tota la temàtica, de posicionar-la en la situació que està i fer-li veure que si o que no. Llavors el que faig és informar-la de com pot evitar aquestes situacions, de quin paper pot mantenir mentre estem treballant de que ella en algun moment pugui deixar a la seva parella. O sigui, un cop elles ja han viscut la situació de violència, la única prevenció és perquè no es torni a repetir en tot cas o per minimitzar els efectes. El que hem de fer és preparar la fugida de casa, començar a dir-li que es comenci a preparar els papers, que agafi documentació dels fills per si han de marxar d'urgència... Començar a preparar una mica de forma subtil. I sobretot per a moltes dones el fet de marxar és impensable, llavors és tot aquell treball, tot aquell acompanyament en reconèixer, llavors explicar-l's'hi, perquè una dona com més informada està més valenta se sent a l'hora de prendre una decisió. Llavors si els hi expliques que hi ha el servei de l'ATREMPO, saps aquests dispositius d'alarma que es prem un botó, tenen un GPS i estan coordinats amb els mossos. Doncs és una de les tasques que jo també faig. Una dona quan necessita aquesta protecció jo els hi faig el tràmit i llavors els hi faig el seguiment, això depèn de Creu Roja, però hi ha d'haver algú que ho demani, faig un informe, s'omplen uns papers, s'envia a Madrid, Madrid t'ho concedeix i quan està concedit passa a Creu Roja de Vic i li donen, però la dona per tenir això també ha d'estar vinculada a algun servei. A més a més, els hi explico tot allò que poden fer sense coaccionar-la que ho faci, l'informo per saber que podria fer.

5. Creieu que aquestes mesures són suficients per protegir les dones d'avui en dia?

No, s'han de fer moltes activitats de prevenció i a més a més començant per les escoles. Començant en que l'educació no sigui sexista, trencar tabús, mites... amb això no n'hi ha prou. Hi ha d'haver un canvi radical a la societat. Radical o s'ha de començar a treballar des de la base. Per trencar amb tot això.

6. Considereu que vivim en una societat masclista?

Sí, ja es veu amb els anuncis, amb els comentaris que fan els homes, les dones també ho som perquè riem d'aquests comentaris masclistes que fan els homes. Vull dir sí, però això ho tenim après i cal canviar coses i encara en queden moltes per canviar.

7. Penseu que els adolescents estan conscienciats de la situació masclista de la societat?

Hi ha de tot, però molts no. Perquè quan hem anat a fer activitats i xerrades als instituts veus que la part teòrica la tenen bastant clara i tothom té molt clar que et fan el discurs però després quan comences a treballar l'activitat i fas preguntes i això veus que encara hi ha accions i pensaments molt masclistes. Hi ha coses que encara els adolescents no se'n adonen, però que també és lògic ja que és el que han viscut i el que la societat ens presenta cada moment. La dona com a objecte. Tenim feina a fer. Però és com tot, hi ha gent que està sensibilitzada i conscienciada i hi ha molta gent que no. Tan adolescents, com joves, tenim feina. És més, jo et diria que alguns cops el que anem a fer és un retrocés.

8. Us trobeu amb adolescents víctimes de la violència masclista?

Si, i cada vegada més. En principi quan són menors d'edat necessitem un document, és a dir, necessitem el consentiment patern o matern per poder fer algun treball amb la menor, que quan venen li donem informació. Però si veus que tot allò que t'explica té un risc, s'ha de notificarà automàticament. Llavors hi ha unes víctimes que estan en el si de la llar, que poden ser adolescents. Però les dues situacions han de tenir un consentiment per fer un treball.

9. Quina és la mitjana d'edat de les dones que ateneu per violència de gènere?

Et diria que és de 25 a 40. Atenem dones grans i menors. Però és l'edat més majoritària.

10. Creieu que la joventut és cada vegada més masclista?

No t'ho sabria dir, perquè tampoc fa tants anys com per fer una comparativa, però que ho és sí. Però no només en joves, insisteixo. La societat en general, encara tenim feina a fer tot el treball.

11. Us venen més dones catalanes o més immigrants? Perquè creieu que és degut això?

De tot, un dels tabús que anem trencant és això, que es dona més violència en la immigració, no té perquè. Quan fem les memòries ho veiem, que hi ha moltes dones autòctones que hem atès. I no és més elevat el tan per cent. Potser els hi costa més venir per l'idioma. Hi ha moltes causes que poden fer que no arribin. Però que a l'hora de fer les memòries, no hi ha més dones de fora que autòctones. Veiem en aquestes dades que realment el percentatge no varia.

12. Penseu que ha millorat la situació de les dones en els últims anys?

Si estem parlant de violència, han millorat els recursos que tenen les dones si volen sortir d'aquest món de la violència. Perquè fa un temps no hi havien aquests dispositius, que s'han fet moltes coses i els recursos s'han ampliat. N'ha més però no són suficients. O sigui, abans la violència s'amagava perquè les dones no tenien sortida, a més a més, era una cosa domèstica. Ara és una cosa social. Les dones ho poden dir i hi ha més recursos, més campanyes, més serveis on s'atenen aquestes situacions.

13. Avui dia, hi ha suficients campanyes per conscienciar la societat?

Suficients no ho sé. Però n'hi ha, se'n fan. Suficients segur que no perquè sinó hi hauria hagut més canvi. Però també és allò, que es fan moltes campanyes i la gent com que no està sensibilitzada no fa res. Depèn de quines temàtiques costa d'arribar a tothom.

14. Creieu que pot arribar el dia en què homes i dones tinguin els mateixos drets ja socials com laborals?

No ho sé, tenen molta feina a fer. Ja només en els laborals ja anem molt enrere. Encara que sembli que les lleis et permetin fer el mateix, no és cert. Perquè les dones tenim molta responsabilitat.

15. Què la va portar a dedicar-se a això?

Primer la temàtica m'agrada, sóc pedagoga i educadora social. És un tema que ja sempre m'havia despertat i cridat l'atenció. I la vida em portar aquí. Perquè jo vaig començar fent programes d'inserció sociolaborals per a dones, vaig començar a treballar amb dones, grups de dones, acompanyant-les als llocs. Després és quan va començar a haver-hi aquesta injecció econòmica per muntar els serveis, i després vaig començar a muntar aquest servei i a canviar les lleis. Però evidentment m'agrada i entre totes hem de fer front comú per sortir d'aquesta situació de desigualtat.

25.2. Educadora social dels Estats Units

Amanda Ruiviejo

Amanda Ruiviejo va treballar als serveis socials dels EEUU i a Hondures. Va estar treballant amb dones maltractades durant molt de temps.

1. Quan parlem de violència de gènere, podem diferenciar una definició social i una definició legal, que són les lleis, quina definició treballa? Per què?

A EEUU treballàvem amb les dues definicions perquè les lleis varien de país a país. Allà a EEUU moltes vegades ens trobàvem que quan havíem de parlar amb les persones afectades per la violència s'enfocaven molt en una definició o s'enfocaven molt amb l'altra, però les dues van lligades, potser legalment aquella dona que és víctima de violència de gènere, no té recursos legals, perquè per exemple a EEUU la violència emocional aquí es contempla, però allà no. Allà evidentment la violència emocional o la violència psicològica, és abús i és violència. Però, a no ser que hi hagués una amenaça directa de fer mal físicament, legalment ho hi havia proteccions. Per això és una mica complicat perquè potser venia una dona que amb la seva parella l'humiliava, la insultava, la controlava, li posava moltes normes, etc. Era com un desgast emocional i psicològic d'aquella dona però no hi havia cap amenaça de l'estil, "et trencaré el cap", "et donaré una pallissa", si no hi ha una amenaça exacta i concreta de violència física, no hi havia proteccions legals. Que vol dir que ni es podia posar una denúncia, ni es podia buscar una ordre d'allunyament, i la dona quedava una mica desprotegida. Aquí no, aquí per el que tinc entès a Espanya, la llei és molt més complexa. Però nosaltres treballàvem amb les dues definicions. El que passa és que havíem d'aclarir molt a la dona si està succeint això, definitivament és violència . però lamentablement no podem demostrar lo suficient com per anar a buscar una ordre d'allunyament.

2. Quin va ser el principal motiu que la va aportar a dedicar-se això?

A mi em sembla quan hi penso a vegades amb això, que a mi des de molt petita ja m'interessava el tema de les desigualtats entre l'home i la dona. I ja me'n recordo des de molt petita llegir llibres, contes, fins i tot on veia comportaments que no els trobava justos. I el tema de la violència de gènere, quan jo tenia la teva edat es començava a parlar una mica per els mitjans de comunicació, bastant novadosa, era com el "boom", a mitjans i finals dels anys 90. Sempre havia existit, però era quan es començava a sortir a la llum, llavors a l'any 2000, vaig anar a EEUU, una mica per casualitat per situacions personals i com que encara no dominava gaire l'anglès, m'estaven tramitant el visat, tampoc no podia treballar, estava una mica així a casa i pensava: "m'agradaria fer algun voluntariat", i com que sempre m'ha atret el tema de les dones vaig començar a fer un voluntariat en una casa d'acollida. I d'aquí ja em va despertar un interès absolut i total perquè vaig veure que se'm donava bé, que m'agradava molt, i és quan vaig estudiar un màster que es fa aquí a la UAB, de violència , llavors es deia violència domèstica.

3. Quina mitjana de dones atén en un any?

No recordo el total de dones que ajudàvem allà a EEUU en un any, perquè era una organització bastant gran. Allà cada comtat, la divisió territorial és per comtats, cada comtat tenia la seva pròpia organització contra la violència de gènere. Un comtat seria com una comarca. Llavors, la nostra organització teníem 40 persones treballant, tot dones i un home, i teníem diferents serveis. Un dels serveis era la casa d'acollida i teníem espai per a 40 dones i canalla. Un altre servei era l'assessorament jurídic que era quan una dona venia i demanava ajuda, l'informàvem i l'acompanyàvem. Si estava disposada a posar una denúncia, o una orde d'allunyament, que no calia posar denúncia, per certes ordes d'allunyament, l'acompanyàvem als jutjats. Llavors hi havia un altre servei que treballàvem la canalla, era més terapèutic. Després hi havia els grups d'autoajuda repartits per tot el comtat. Cada una de nosaltres tenia assignat un grup, llavors anàvem a aquella secció del comtat i fèiem el nostre grup de suport totalment anònim, on les dones venien, parlaven, explicaven, i es donaven suport les unes a les altres. Hi havia un servei de visites supervisades, si un jutge o una jutgessa, determinava que un pare era violent, determinava que si el pare hagués sigut violent amb la canalla no podria tenir custòdia o no podria tenir visites, havien de ser supervisades. La manera que es feia dins del nostre centre era, la mare portava el nen o la nena, i estàvem en una sala com aquesta, però com si fos la sala d'una casa. Hi havia una televisió, hi havia jocs... Després el pare venia, passava per seguretat, per un detector de metalls, i hi havia un guàrdia de seguretat i feia la visita en el seu fill o filla. Sempre hi havia un treballador a una treballadora de l'organització present i es feia com una supervisió d'aquesta trobada, per assegurar-nos que el pare no manipulava el nen, no li feia preguntes sobre la mare. El que jo me'n encarregava, jo coordinava un servei que era especialitat per treballar en la comunitat llatina. On jo treballava era a Cleveland, a l'estat d'Ohio i allà hi ha bastanta població llatina. El que es trobaven es que venien aquelles dones molt necessitades perquè la situació de les dones immigrants és molt més dramàtica, he vist casos bastant extrems. No tenen cap tipus de suport, a vegades no parlen la llengua, no tenen la família, no saben on acudir, no coneixen els seu entorn... Hi havia dones que em trucaven que no sabien ni on eren. El meu programa treballava exclusivament amb aquestes dones. Fèiem tots els serveis de l'organització amb espanyol i tenint en compte les necessitats legals i socials de la població immigrant. També teníem una línia telefònica les 24 hores, aquesta línia d'ajuda es contestava des de la casa d'acollida.

4. Creu que a EEUU l'educació consciència més als joves sobre la violència?

Per a mi és molt difícil comparar un país amb un altre. Si allà es consciència més o menys que a aquí... El que puc descriure és com es fa allà, i de fet un dels programes que m'he oblidat de mencionar és un programa dedicat exclusivament als joves. Fèiem molt treball i continuen fent, parlo en passat perquè jo ja no hi treballo, molt treball amb les escoles, van a fer tallers, van a fer xerrades... Nosaltres vam tenir de la sort de tenir una companya de feina que va estar molt involucrada amb el tema dels joves perquè ella, es diu

Johana Orozco, dic aquest nom perquè si busques per internet, trobaràs tota la seva història. La Johana quan tenia 16 anys, va començar a sortir amb un noi de Puerto Rico que es diu Juan Ruiz, de Cleveland. Aquest noi va començar a ser més controlador, més gelós, més possessiu i ja havia començat a empenyala, algun dia li havia fet alguna bufetada, a ser agressiu físicament. Ella va decidir tallar la relació, un cop ella va tallar la relació, en Juan, una nit va pujar i es va enfilear a la finestra de la seva habitació, va entrar i la va violar amenaçant-la amb un ganivet i quan va acabar va dir-li: "Si expliques el que ha passat a algú, et mataré". Ella es va quedar allà al llit, morta de por i va decidir que no ho diria a ningú perquè l'hi tenia molta por. L'endemà ella va anar a l'escola i les seves amigues la van veure molt afectada. Després de molt insistir ho va explicar a les amigues. Les amigues l'hi van dir que tenia que parlar amb la mestra i la directora. Finalment la van convèncer i la directora va trucar a la policia. Van detenir a aquest noi, com que era menor d'edat i no tenia antecedents, el jutge va decidir que mentre esperaven el judici que estigués lliure amb un monitor al turmell perquè no pogués sortir de casa. Però hi va haver un error tecnològic, però va sortir de casa seva, va anar a casa de la Johana, i la va trobar que ella sortia de casa i la va disparar a la cara. Un quart de la cara l'hi va rebentar, com que vivien al mateix carrer de l'hospital, l'hi van poder salvar la vida de miracle. Des d'aquell moment va estar un any hospitalitzada per fer-li tota la reconstrucció de la cara, l'hi ha quedat bastantes marques. Aquesta noia un cop es va recuperar va decidir que es volia dedicar a això. A parlar amb els joves sobre això. Consciència molt als joves, de que a l'hora de tallar una relació d'aquestes, és molt important que busquis ajuda. Perquè fer-ho tu sola és molt perillós. Quan es talla amb una persona que necessita el control sobre tu és quan aquesta persona intentarà portar a terme mesures dràstiques per recuperar el control i és molt important estar acompanyada i assessorada. I allà amb els joves es fa molta feina. També s'estaven creant nous programes quan jo vaig marxar, a nivell legal s'estaven creant unes proteccions específiques per els joves.

5. A EEUU quina és la mitjana de dones maltractades?

A EEUU les estadístiques diuen que una de cada tres dones és maltractada físicament o ha sigut maltractada almenys un cop a la seva vida per el seu company, marit, etc.

6. On creu que hi ha més llibertat cap a la dona, a EEUU o a Espanya?

És una pregunta molt àmplia i complexa. No t'ho sabia dir, en certes àrees considero que hi ha més llibertat aquí i en certes àrees a EEUU. Per exemple, a EEUU no hi ha baixa de maternitat pagada, si et quedes embarassada i has de deixar de treballar, tens un període de temps que et mantenen la feina però no et donen res. I a mi això em sembla escandalós. Aquí en canvi, si que tens una baixa de maternitat que evidentment comparat amb altres països europeus no és res, però hi ha molts casos com el que comentàvem abans, on hi ha moltes dones embarassades acomiadades i molts actes il·legals com tota la dona en el món laboral. A moltes entrevistes de feina, jo allà entrevistava molt per al programa per contractar personal i me'n recordo que a mi em van ensenyar com havia d'entrevistar perquè hi ha preguntes que són il·legals. No

es pot demanar sobre orígens ètnics o racials. Perquè allà que tenen la immigració molt elevada, ho tenen més avançat. Una altra pregunta que no es pot fer és l'edat, perquè tu podries discriminar per motius d'edat. Tu mires un currículum i veus les seves habilitats i estudis, sense la edat. Tampoc es pot demanar l'estat civil de la dona, ni si té pensat tenir fills, tot això són preguntes privades i totalment il·legals. Aquí també, però a aquí es fan contínuament, i em sembla que hi ha molt pocs recursos per protegir la dona davant d'aquesta situació. Hi ha molta discriminació en aquest sentit. Una altra cosa que em va cridar l'atenció és que aquí hi ha molts polítics a nivell nacional que fan uns comentaris tan sexistes cap a altres companyes polítiques o cap a la dona i no hi ha conseqüències. A EEUU són molt més políticament correctes amb aquest sentit. No vol dir que no ho pensin però se'n estan de fer comentaris així perquè sinó immediatament han de deixar el càrrec.

7. Quins són els principals símptomes en què pot detectar que una dona ha estat maltractada?

Una dona pot ser que estigui en una situació de maltracte quan ha canviat el seu estil de vida. Des de que està amb aquesta nova parella, abans potser sortia més, ara no surt tan, ara està molt pendent del mòbil o està molt pendent de la seva parella, si veiem canvis d'humor, deixa de fer activitats que abans li agradava, deixa de veure gent amb qui abans es relacionava, si veiem morats i cops, etc. Al començament ho tapa molt. Un símptoma d'aquest sol no ho indica, però si veiem que es va acumulant hauríem d'estar a alerta que potser pateix violència.

8. Un cop detectat que una dona ha estat víctima d'una violència de gènere, quines són les principals prevencions per aquestes situacions?

El primer sempre és determinar el perill amb què està aquella dona, si està en una situació de risc o no. I per determinar el perill a vegades no és tan fàcil com fer una pregunta directa sinó que abans ens hem de guanyar una mica la confiança d'aquella dona, perquè són coses molt íntimes i privades. Pot estar avergonyida per permetre el que està passant i no s'obrirà molt fàcilment. Un cop detectem que la seva vida no corre perill, llavors ens podem relaxar una mica i ajudar-la a que vegi exactament el que està passant. Normalment són dones que venen molt confoses perquè reben influència dels seus familiars i tenen diverses opinions. La nostra feina és això, ajudar-la a que identifiqui, que posi nom a tot el que li està passant a tots els sentiments que té, i a partir d'aquí veure què vol. De vegades les professionals en aquest camp li diuen el que ha de fer i aquesta no pot ser mai la aproximació. La dona és la mestressa de la seva vida i ella ha de decidir com vol viure-la. Doncs nosaltres l'ajudem, escoltar és clau. Perquè aquesta dona a la que explica una mica ja li diuen que ha de fer. Li ordenem els pensaments. Molt a poc a poc establim un pla, segons el que ella vol. Les professionals hem d'anar molt en compte de no pressionar la dona. Anem al ritme d'ella, molt suport emocional i ser molt respectuosa.

9. En algun cas, ha tractat amb algun home maltractat?

Si que he tractat amb algun home maltractat. Hi veia diferències bastant clares entre el maltracte cap aquesta homes i el maltracte cap a les dones. El maltracte cap els homes que van venir a buscar ajuda als nostres serveis, no era un maltracte de control, de submissió o que potser l'home espera de la dona amb els altres casos. Era un maltracte on deien: "la meua dona està boja a la que se li gira, trenca els plats o m'insulta o em pega". Eren dones que tenien un problema del control de la seva ira i del seu temperament. N'hi havia algunes que tenien aquest problemes i d'altres tenien aquest problema afegit de un desordre mental. També havia vist un grup bastant minoritari que era una violència que s'assemblava a la violència de l'home cap a la dona. No hi havia un procés de destrucció psicològica d'aquest home com he vist en altres casos i la violència física no era tan extrema. I l'altre part eren maltractadors, el que passa que s'avançaven perquè eren casos on ja hi havia antecedents amb altres ex parelles. Per exemple, venia un home i ens explicava que la seva dona el pegava, de tal manera que ell era la víctima. Però després quan buscàvem entre els informes ens adonàvem que ell ja havia sigut maltractador abans. Per tan, abans era el maltractador i ara és la víctima. Llavors l'altre companya parlava amb la dona actual i se'n adonava que la dona actual també era una víctima.

10. Quina és el màxim càstig que se l'hi pot fer a un home agressor?

El càstig màxim a EEUU seria la pena de mort. La majoria de casos que vèiem nosaltres eren casos que es consideraven delictes menors i tot i que la pena de presó podia ser d'un any, no vèiem gairebé mai cap home que anés a la presó. El que feien era detenir-lo, el posaven a la presó durant dos dies a l'espera de la resposta del jutge, pagaven una fiança, sortia a l'espera de tot el procediment judicial, llavors a vegades hi havia judici i a vegades no. Però jo havia vist casos d'agressions físiques bastant extremes i continuades i la pena era durant un període no pot cometre delicte si després ja està. Si durant aquest període no es portés bé, després el podrien enviar a la presó uns dies. Aquí als EEUU fallaven molt, perquè no hi ha conseqüències per el maltractament físic. El psicològic ni es té en compte. En canvi, les penes són molt dures per el que fa els delictes materials. Robar una caixa de preservatius al supermercat cauen més dies a la presó que no pas maltractar a la teua dona.

11. Rep a molts adolescents víctimes de la violència?

Si, moltes vegades quan anàvem a les escoles a fer tallers ja els hi dèiem que ens quedàrem una estona després del taller per si volien venir a parlar. De vegades venien a parlar, però el que acostumaven a fer era agafar el paper i després ens trucaven. Moltes mares també trucaven.

12. Des del seu àmbit, troba que hi ha una col·laboració per part dels pares?

No treballàvem tant amb els pares. La majoria de casos eren adolescents que venien i que no volien que diguéssim res als pares. Nosaltres havíem de mantenir la confidencialitat però si aquella persona era menor d'edat i estava sent abusada legalment teníem obligació de denunciar-ho. Si els pares ho sabien si que hi havia col·laboració.

13. En la teva opinió d'experta, com es podria millorar aquesta situació?

Continuant les tasques de conscienciació i endurant les penes cap als maltractadors, que reflexin la serietat del que fan. Si no hi ha conseqüències, per què canviar? Per mi això sempre ha sigut clau. Perquè aquestes dones pateixen les seqüeles físiques durant tota la vida. Recordo una dona mexicana encantadora que amb el temps li feia molt mal la mà i sempre que feia mal temps li feia molt mal la mà d'una coça que li va donar el seu marit i li va trencar. Encara que s'hagi divorciat i hagi refet la vida, sempre tindrà el recordatori i aquest home no li va passar res. I ja per no parlar de les seqüeles emocionals. El síndrome de l'estrès posttraumàtic, els malsons, etc. I més finançament cap a les ajudes amb les dones.

14. Penses que els homes agressors ho són més per ells mateixos, o més aïat per les addiccions com l'alcohol o les drogues?

Ho són per a ells. Tenen aquest sistema de creences on determinen que ells tenen una posició de superioritat. Tenen certs drets a controlar la parella i a dominar-la, sotmetre-la, a vegades són persones insegures que necessiten aquest control cap a l'altra persona. Tot això és una conducta apresada. Vivim en una societat bastant masclista encara i anem ensenyant això que l'home té una posició privilegiada a la família. Evidentment si sumem una mentalitat així amb l'ús de l'alcohol i les drogues estem multiplicant el problema.

15. Fa assessorament individual?

Si que en fem. Perquè l'assessorament amb grup és quan ja has treballat amb aquella dona individualment i és una cosa que ella se sent còmode fent, compartint la seva història amb altres dones. Però el treball individual és bàsic. Anar-te preocupant per l'estat d'aquella dona. Trucades de tan en tan, si és segur trucar, perquè a vegades no és segur. Ajuda molt a aquesta dona saber que hi ha una persona que es preocupa per a ella, que no estarà mai sola.

16. Creu que la seva tasca ajuda a les dones per poder-se valer per elles soles?

Aquesta és el nostre màxim objectiu. Tot el treball que fem va encaminat aquí, que ella pensi que és la vida que vol i que porta. Sap que és imperfecta i no passa res. Ell no pot insultar-la perquè s'ha equivocat amb alguna cosa, ell no té cap dret a pegar-la perquè s'han cremat les lleties. Som persones humanes i cometem errors. No ha de ser la dona perfecta perquè la respecti com a ésser humà. Hi ha uns drets bàsics que ella té i tothom té. El procés de recuperació d'aquella dona, és recuperar la seva autoestima, identitat i que es pugui valdre per si mateixa. Que porti el control de la seva vida.

17. Amb quins altres professionals es relaciona?

Amb advocats, psicòlegs, terapeutes, policia, fiscals, organitzacions, treballadors socials de protecció de la infància i personal mèdic.

18. Aquests professionals, l'hi donen facilitats en el seu àmbit?

Variava molt de la persona en concret. Havíem trobat advocats molt agradables, molt compromesos i amb habilitats personals propícies per ajudar a la dona maltractada. I hi havia advocats que no entenien la situació i no tenien empatia cap a ella. Però la majoria bé. El personal mèdic igual. Per mi, de tots els professionals, el més difícil va ser la policia. Vam tenir molt males experiències. Des de policies que no volien agafar la denúncia perquè s'inventaven qualsevol excusa. Després investigacions molt mal fetes. Això que veiem a la televisió de les investigacions als EEUU és ficció. Perquè realment vaig treballar amb una dona mexicana amb unes agressions brutals, van anar a casa d'ella a fer fotos de l'escena del crim perquè hi havia sang a tot arreu i la detectiu el CD amb les fotos. M'havia trobat moltes vegades que estaven escrivint l'informe de la víctima i teclejaven amb un dit que ens passàvem cinc hores per a fer l'informe. EEUU és un país ric i sembla que hagi de tenir molts recursos policials i no en té gens. No portaven càmeres. La policia arribava tard i falta de sensibilitat.

25.3. Educadora social dels Estats Units (2)

Judit Torrents

Judit Torrents, també va treballar als Estats Units als serveis socials amb dones maltractades i a cases d'acollida, a més durant algunes nits treballa en una línia telefònica d'ajuda a aquestes dones.

1. Quan parlem de violència de gènere, podem diferenciar una definició social i una definició legal, que són les lleis, quina definició treballa? Per què?

Als Estats Units, les lleis poden variar una mica segons l'Estat però en general la definició legal de violència domèstica inclou un dany físic, lesions corporals, assalt, assetjament, assalt sexual o infringir temor de dany físic imminent, lesions corporals o assalt entre els membres de la família o de la llar. La definició general de la Violència Domèstica seria un patró de conductes abusives i coercitives, incloent-hi atacs físics, sexuals i psicològics, així com la coerció econòmica, que els adults i els adolescents utilitzen per controlar les seves parelles íntimes. Tal com es pot veure, la diferència més significativa és que en el sistema jurídic, és més un dany físic o amenaces significatives que poden portar a un dany físic. Al contrari, en general, entenem que la violència domèstica inclou abús emocional o econòmic. Per exemple, moltes persones que pateixen o han patit abús, no necessàriament han viscut assalts físics o sexuals. Un exemple més visual per definir que és la violència domèstica i que utilitzem molt amb víctimes o supervivents és la Roda de Poder i Control. Desenvolupat pels Programes d'Intervenció d'abús domèstic (DAIP) i coneguda com a Model Duluth, és el resultat d'entrevistes realitzades a supervivents de violència en l'àmbit de la parella i als agressors. A les víctimes se'ls preguntava les formes en què se sentien controlades i als agressors sobre les estratègies o tàctiques per exercir el control. El resultat és aquesta Roda de Poder i Control, on trobem totes les formes d'abús i control que un agressor exerceix sobre la seva víctima.

2. Quin va ser el principal motiu que la va aportar a dedicar-se això?

L'any 2002 estava treballant amb persones amb discapacitats als Estats Units i vaig veure que una de les organitzacions a Portland (Oregon) feien un curs bàsic de 40 hores per entendre que és la violència domèstica i llavors podies fer de voluntari a la seva organització. Vaig fer el curs i vaig tenir el privilegi de treballar com a voluntària a la seva casa d'acollida (que per cert, la seva casa d'acollida va ser una de les primeres cases d'acollides que es va crear per dones i nens/es víctimes de violència domèstica a la costa Oest dels EUA fa 40 anys). A partir d'aquell moment, vaig canviar el meu rumb professional i des del 2002 he estat treballant amb l'àmbit de violència domèstica i assalt sexual. Majoritàriament, he estat treballant en cases d'acollida com a educadora i més endavant, com a directora d'una casa d'acollida a les rodalies de Seattle (Washington). Al cap d'uns anys, vaig acabar dirigint els programes d'habitatge, incloent la casa d'acollida d'emergència. Actualment, treballa en diverses organitzacions a Portland (Oregon) com educadora i facilitadora de grups d'autoajuda o suport.

3. Quina mitjana de dones atén en un any?

Entre les organitzacions de les quals ara treballo, una d'elles és la línia de crisi de violència domèstica i/o assalt sexual, on es responen una mitjana de més de 22,500 trucades a l'any. Les altres organitzacions on treballo tenen cases d'acollida i programes comunitaris. A una de les cases d'acollida, el 2014 es van poder allotjar més de 150 persones (incloent fills) i a l'altra casa d'acollida, més de 100 persones (també incloent fills/es). Tanmateix, s'han atès i proporcionat informació a centenars de persones a través dels programes comunitaris com per exemple, grups de suport, atenció individual, ajuda a la habitatge, programes de joves i nens, programes d'informació i educació a la comunitat, a les escoles, etc.

4. Creu que a EEUU l'educació consciència més als joves sobre la violència?

Amb les organitzacions que treballo, hi ha programes molt específics sobretot a les escoles perquè els joves entenguin que significa relacions saludables i com identificar relacions abusives. Cada any, aproximadament un de cada 10 estudiants de secundària reporten haver estat colpejats, bufetejats, o físicament ferits a propòsit per la seva parella. Sense deixar control i abús emocional que molts pateixen. Afortunadament, hi ha un creixement del nombre d'escoles a tot el país que s'han compromès a augmentar la consciència de la violència domèstica, educant al públic sobre les relacions sanes o saludables. Tot i això, no es pot ignorar que les informacions rebudes fora de l'escola (mitjans de comunicació, amics, família, etc.) continuen o poden continuar essent opressius (sexistes, racistes, classistes, etc.) i que poden perpetuar el missatge que és acceptable utilitzar la violència i control en relacions de parella. És molt important el treball conjunt per tal de desafiar tots aquests missatges.

5. A EEUU quina és la mitjana de dones maltractades?

Segons un informe del 2010 del Departament de Justícia dels EUA, en general dones de 18 a 34 anys van experimentar majors índexs de violència en la parella.

6. On creu que hi ha més llibertat cap a la dona, a EEUU o a Espanya?

Sincerament, no ho crec. Aquí als Estats Units es glorifica molt la violència i el fet de tenir poder. Quan combines aquests dos conceptes, és catastròfic. El missatge que en general es percep en la societat americana és que si ets home, blanc, edat mitjana, heterosexual i de classe mitjana, no patiràs discriminació. Per tant, els missatges a la societat continuen sent molt discriminatoris en contra de les dones i, si hi afegeixes altres formes de discriminació com racisme, discriminació per l'edat, identitat sexual, etc. Un exemple, és que encara hi ha sectors on les dones se'ls paga menys que els homes. Recentment, tres representants de les Nacions Unides van fer una visita als EUA per avaluar una àmplia gamma de polítiques i actituds d'Estats Units, així com els sistemes escolars, de salut i de la presó. Les delegades van quedar horroritzades per la falta d'igualtat de gènere a Amèrica. Van trobar que els EUA queden molt enrere dels estàndards internacionals de drets humans

en moltes àrees com per exemple: una diferència del 23% en salari segons gènere en certs àmbits, permís de maternitat o tractament de les dones immigrants en centres de detenció. Una altra àrea de preocupació per a la delegació és la violència contra les dones - en particular la violència armada. Les dones tenen 11 vegades més probabilitats de ser assassinades per una arma de foc als Estats Units que en altres països desenvolupats, i la majoria d'aquests assassinats són perpetrats per la seva parella .

7. Quins són els principals símptomes en què pot detectar que una dona ha estat maltractada?

Hi ha molts senyals d'una relació abusiva. El senyal més revelador és la por de la seva parella. Si se sent que ha de caminar de puntetes al voltant de la seva parella, que se sent que ha de vigilar el que diu i fa per evitar una explosió, el més probable és que la seva relació no és saludable i és abusiva. Altres senyals en una relació abusiva podrien incloure menyspreu o control, i sentiments d'impotència i desesperació. Alguns exemples de preguntes per determinar si la relació és abusiva: Tens por de la teva parella la major part del temps?; evites certs temes per por a enutjar a la seva parella?; Creus que et mereixes ser danyada o maltractada?; Et preguntes si ets tu la que estàs boja?; Et sents emocionalment indefensa? La teva parella: Humilia o la crida?; critica i et fa baixar l'autoestima?; Et tracta tan malament que et fa vergonya que els teus amics o família ho vegin?; ignora o minimitza les teves opinions o èxits?; Et culpa del seu propi comportament abusiu?; Et veu com una propietat o un objecte sexual, en lloc de com una persona?; actua excessivament gelós i possessiu?; controla on vas o el que fas?; impedeix veure els teus amics o familiars?; limita accés als diners, telèfon, o cotxe?; Constantment mira on ets?; Te un mal i temperament i és imprevisible? Fa mal, o amenaça de fer mal o matar?; Amenaçar d'emportar-se als nens o fer-los mal? Amenaça de suïcidarse si te'n vas?; obliga a tenir relacions sexuals?; destrueix les seves pertinences? Com més respostes siguin "sí", el més probable és que estigui en una relació abusiva. Tot i això, és difícil detectar sobretot quan hi ha hagut principalment un abús emocional. Per això és important definir que és una relació saludable i veure si es poden comparar dinàmiques. Però si no hi ha oportunitat de poder fer aquestes preguntes directament i som testimonis de senyals d'abús en un amic/ga, familiar o un company/a de treball, ens ho hem de prendre molt seriosament. És impossible saber amb certesa el que passa darrere de portes tancades, però hi ha alguns signes i símptomes de maltractament emocional i la violència domèstica que són bastant reveladors. Per exemple, les persones que estan sent abusades: Semblen que tenen por o tenen ansietat de complaure a la seva parella; fan tot el que la seva parella diu i fa; reporten sovint amb la seva parella per informar on són i el que estan fent; reben trucades telefòniques freqüents d'assetjament de la seva parella; parlen sobre el temperament, gelosia i possessivitat de la seva parella; Estar restringides de veure la família i amics; Rares vegades deixar sortir en públic sense la seva parella; Tenir accés limitat als diners, targetes de crèdit, o el cotxe; Tenir molta baixa autoestima, sobretot si abans tenien confiança en ells mateixos; mostra canvis de personalitat (per exemple, una persona extravertida es torna introvertida); Estar deprimida, ansiós, o pensaments

suïcides; Tenir lesions freqüents, amb l'excusa d'accidents"; Faltar freqüentment a la feina, escola o esdeveniments socials, sense explicació; Vestir-se amb roba que amaga blaus o cicatrius (per exemple, ús de mànigues llargues a l'estiu o ulleres de sol a l'interior).

8. Un cop detectat que una dona ha estat víctima d'una violència de gènere, quines són les principals prevencions per aquestes situacions?

Primer de tot es assessorar el nivell de seguretat, és a dir, fer una avaluació de riscos. Estem parlant amb una persona on hi ha un nivell molt alt de risc per dany físic (accés a armes, amenaces molt explícites a dany físic o la violència física ha augmentat en freqüència o gravetat, abusador té antecedents penals o no respecta la llei, intents suïcidis, abús sexual/coerció etc.). L'objectiu és esbrinar si pot ser una situació potencialment letal o d'alt risc i s'ha de crear un pla de seguretat molt específic. Reconèixer l'abús és el primer pas per obtenir ajuda i poder desenvolupar plans de futur.

9. En algun cas, ha tractat amb algun home maltractat?

Sí. I tant! Amb unes de les organitzacions que treballo, hi ha un programa que se centra a donar suport a LGBTQ (Lesbianes Gais Bisexuals Trans i Queer) i a la seva casa d'acollida, hem pogut donar llar a homes que han patit abusos per seves parelles, no només del mateix sexe sinó també alguns en relacions heterosexuales. És un percentatge menor comparat amb els serveis a dones, però l'estigma pels homes per denunciar va disminuint i es van fent passos perquè puguin demanar ajuda. El 2004 vaig estar treballant en una Fundació a Barcelona anomenada xxx i tenen un programa per homes maltractadors. El meu rol era de coordinació de programes, per tant constantment.

10. Quina és el màxim càstig que se l'hi pot fer a un home agressor?

Depèn del sistema legal en cada estat i el tipus de agressió. En general, una condemna per un delictes de violència domèstica pot portar a sancions penals severes. Un exemple, en alguns estats dels EUA, les persones poden ser acusats d'un delictes addicional (a més de l'acte violent que han comès), on un menor és testimoni del fet. En altres estats es poden afegir diferents delictes que s'han comès i sumar aquests delictes a penes màximes. Si hi afegim que hi ha una ordre de protecció i hi ha violacions intencionals d'aquesta ordre, els agressors són castigats com a actes criminals per molts estats. Això significa que un agressor que no acati els termes d'una ordre de protecció pot enfrontar nous càrrecs criminals, a més dels càrrecs resultants de la violència que va motivar la víctima a buscar l'ordre de protecció.

11. Rep a molts adolescents víctimes de la violència?

Personalment no treballo directament amb adolescents però tal com he comentat, amb les organitzacions que treballo, tenen programes i currículums molt específics per fer "outreach" a aquesta població. Tot i això, a la línia de crisi, sí que rebem trucades d'adolescents perquè som una línia confidencial.

12. Des del seu àmbit, troba que hi ha una col·laboració per part dels pares? I de la societat?

No sempre. El primer pas és reconèixer que existeix i com canviar aquestes dinàmiques perquè no es perpetuïn en un futur i trencar aquest cicle de la violència.

13. En la teva opinió d'experta, com es podria millorar aquesta situació?

L'única manera d'aturar definitivament la domèstica és per tothom de no tractar de controlar i abusar dels seus éssers estimats. Educar els nostres fills/es a respectar a les seves parelles romàntiques demostrant relacions respectuoses i sanes amb els nostres cònjuges i parelles. És una situació que no només passa a casa i tots podem prendre mesures per aturar la violència domèstica. Com a membres de la comunitat podem per exemple:

- Mantenir una relació romàntica saludable, respectuosa com a model per als fills i altres.

- Parla públicament en contra de la violència domèstica. Per exemple, si escoltes una broma sobre pegar a la seva parella, deixar que aquesta persona sàpiga que no està bé aquest tipus d'humor. No riguis dels acudits o bromes sobre l'orientació sexual sexistes o racistes. Digues als teus amics que els acudits són ofensius.

- Pensar en l'economia de la violència": no anar a pel·lícules que minimitzen la violència domèstica i sexual, no comprar jocs, música o vídeos que compten amb la violència gratuïta i minimitzem la violència contra les dones.

- Desafia les actituds i creences que permeten la violència i culpen la víctima.

- Educar a altres sobre la violència domèstica, convidant a una organització local de violència domèstica per presentar a la seva organització, lloc de treball, o l'escola.

- Assisteix als esdeveniments de sensibilització pública en la teva comunitat i l'escola, com ara vigílies amb espelmes o presentacions.

- Educar els joves sobre la violència, la prevenció de la violència, i com ajudar a un amic.

- Donar informació a un amic/ga, membre de la família, company de feina, veí, etc. sobre a una organització de violència domèstica si sospita que ell o ella està sent abusat.

- Trucar a la policia si veus o escoltes evidència de violència domèstica.

- Donar temps com a voluntari. La majoria dels programes tenen una varietat d'oportunitats de voluntariat, que inclou tant el servei directe amb les víctimes i el servei indirecte, que no implicaria treballar amb les víctimes.

14. Penses que els homes agressors ho són més per ells mateixos, o més aviat per les addiccions com l'alcohol o les drogues?

Les drogues o l'alcohol possiblement només poden agreujar l'abús però igual que no tots els agressors tenen problemes al alcohol o les drogues, no tots els que tenen problemes d'alcohol o drogues són agressors. És un mite que s'ha de clarificar perquè moltes persones que estan sent abusades no identifiquen que és violència domèstica, ja que només justifiquen l'abús que l'abusador té només un problema d'addicció.

15. Fa assessorament individual?

Treball de manera individual en la majoria de casos però no proporciono tractament psicològic.

16. Creu que la seva tasca ajuda a les dones per poder-se valer per elles soles?

100%. El primer objectiu és la seguretat i donar opcions i recursos perquè escullin quines opcions de futur són les més viables.

17. Amb quins altres professionals es relaciona?

Amb tot tipus de professionals. Cada situació és completament diferent i l'ajuda es pot estendre a àmbits molts variats (immigració, legals, policials, de benestar social, treball, habitatge, etc.)

18. Aquests professionals, l'hi donen facilitats en el seu àmbit?

Alguns si i d'altres no. Et trobes que has de treballar conjuntament amb el sistema (policial, jurídic, de benestar, ...) i no sempre et trobes a professionals que entenen la dinàmica de la violència domèstica. És la nostra tasca informar i educar sobre aquestes dinàmiques perquè el sistema pugui identificar i ajudar correctament.

25.4. Advocada

Núria Escalé

Núria Escalé és una de les advocades del servei VicDones.

1. Quan parlem de violència de gènere, podem diferenciar una definició social i una definició legal, que són les lleis, quina definició treballa? Per què?

Jo treballa la definició legal, és a dir, quan una persona ve a aquí i explica una situació de violència ens remetem a la llei per llavors donar-li tractament legal i que pugui iniciar tots els circuits legals des d'una denúncia als mossos d'esquadra fins a davant de jutjats i que pugui declarar.

2. Es considera una persona feminista o més aviat neutral?

Feminista no, considero que a nivell personal feminista no. I neutral, hi ha injustícies cap a les dones, tampoc penso que neutral sigui la paraula. Quan treballes en aquest camp no et converteixes en feminista perquè és un extrem però tampoc neutral perquè hi ha coses que veus que les dones pateixen i realment no pots ser neutral amb això, per mi feminista és un extrem i se't remouen coses.

3. Que l'ha portat a dedicar-se a això?

El tema social, jo sóc advocada, fa temps que ho sóc i tinc un despatx i sempre he estat en el camp social des de advocada de Càritas amb temes d'immigració i aquí amb temes de violència, jo sempre ho he dit, sóc una persona amb caràcter social i a mi m'agrada.

4. Quina mitjana de dones atén en un any?

Ara això ho hauria de mirar a la base de dades. Per desgràcia atenem a dones i em sembla que a aquestes altures ja estem a mitjans de 200 dones, vull dir que estem atenent a moltes dones. No totes són qüestions de violència, atenem dones que tinguin qualsevol tipus de problemàtica, no solament estem parlant de violència de gènere, sinó que una dona ve a buscar informació per una separació, sobre temes laborals, sobre temes que no tenen res a veure amb violència, etc. En l'àmbit jurídic estem atenent qualsevol dona que tingui un problema.

5. Quin és el màxim càstig que se l'hi pot fer a un home agressor?

Un màxim càstig... m'ho preguntes a nivell professional? En tema de presó, jo entenc que és la privació de llibertat, un ordre d'allunyament a favor de la dona i més endavant una privació de llibertat.

6. Pensa que la justícia es prou dura per els agressors?

Aquí tenim un problema, no és tan blanc o negre, el problema que tenim amb els que treballem en el tema legal és que tenim unes lleis, però tenim una realitat, que a vegades ens ajusta amb el que diu les lleis. És a dir, hi ha unes lleis per complir però llavors no tenim potser els mitjans prou eficaços per dur-los a terme. Tenim problemes com el jutges no contempen a vegades, ordres

de protecció, perquè hi ha problemes de sensibilització, no ho veuen prou clar, tenir problemes de lentitud amb la justícia, vull dir que podem tenir una bona llei però el problema és dur-la a terme. A vegades és ineficaç i això fa que moltes vegades desconfiïs inclús del propi sistema judicial, però no quan a llei, entén-me, sinó com a funcionalment relatiu. En aquell moment quan et ve una dona que pateix violència, en aquest cas, psicològic, i l'hi has de dir: "No és que segurament tu pots anar a denunciar, però pot ser que et diguin que no porta enlloc, perquè no tens una marca" perquè això a la pràctica ens ho hem sentit a dir moltes vegades, tu després d'això et sents molt malament perquè dius, quina llei! Però és que per la pobre dona, com s'ha de sentir? De dir realment haig d'esperar, és clar la pregunta és: realment haig d'esperar que em facin mal? Ahir al matí una dona, va dir "si és veritat haig d'esperar a que em facin mal, que tingui sang, un delictes de sang perquè em facin cas". És clar, quan sents això d'una dona, per molt que diguis no, penses bueno... és que és molt trist, però a la pràctica funciona així i no pot ser.

7. La llei de protecció a la dona ofereix un bon suport a la víctima?

A veure, tenim la llei espanyola i la llei catalana, la llei espanyola és la que parla de violència de gènere, però és clar estem en l'àmbit espanyol, per tant el sistema judicial és espanyol, per tant actua sobre la llei espanyola. En l'àmbit català, si que hi ha mesures, que són prou bones? Si. Que n'hi ha d'haver millors? I tant. Però si, a nivell català hi ha indemnitzacions econòmiques, sistemes de protecció social de cara a casos d'acollida, però és clar, sempre demanes molt més. Nosaltres com a nivell legal ens hem de regir en la llei espanyola, perquè el sistema espanyol, actua sobre la llei espanyola. Però quan estem parlant d'una agressió, la llei catalana l'empara. Però els jutjats no estan preparats per actuar sobre la llei catalana. El que passa és que a nivell de jutge si que tenim la llei catalana que és bona, però tan de bo la poguéssim aplicar.

8. Com podria diferenciar la violència física, psicològica i econòmica?

El que té la llei catalana és que distingeix diferents tipus de violència, violència a la feina, o sigui, dintre que és la violència masclista, engloba les diferents tipus de violència, nosaltres ens cenyim a l'espanyola, a nivell legal que és la legalització de gènere entesa en l'àmbit físic i en l'àmbit psicològic. El que passa és que quan ve una persona i pateix una agressió a la feina, l'àmbit català si que podria ser una violència, si que podria entrar el que és violència masclista, però com ens regim a l'espanyola, nosaltres només tenim en compte a nivell legal, la violència física i la violència psicològica. La violència física, el sistema judicial es basa en el dret purgatori, llavors passa que tot s'ha de provar, com proves una violència física amb un parte mèdic? Com proves una violència psicològica? Aquí hi ha el problema, per això és molt difícil que un jutge pugui dictar un ordre de protecció a una dona víctima de violència psicològica, perquè és molt difícil de demostrar. Que hi hagi violència econòmica, que hi hagi violència en l'entorn laboral, no hi entrem perquè a nivell legal, només ens podem cenyir a violència de gènere entesa amb la relació parella, entorn familiar-domèstic, entorn home-dona. És clar, et ve una dona i et diu, com ho provo? "Whats app, missatges, tot això et serveix. I tu el que li has de dir a una

dona és que se'ls reenvii en el seu Mail i ja tindrà proves. Però clar, això és tan subjectiu. I si després hi ha una violència física que vagi al metge, Però sempre ens movem amb violència psicològica o física que estan dins l'àmbit espanyol.

9. Creu que les campanyes a favor de la dona ajuden a la societat a veure que és la que té menys drets?

Les campanyes van molt bé. Crec que el que fa falta aquí és sensibilització, vull dir que la gent sàpiga realment que això existeix. Perquè quan saben que treballa en un Siad, la pregunta es: "Però hi ha molts estrangers oi? Aquí també n'hi ha que fan violència?" I en una setmana, les cinc visites que puc fer amb una setmana, tinc nois i noies catalanes que reben violència. La gent es comença a conscienciar ara, perquè la gent comença a veure casos que hi ha, però fins fa poc la gent es pensava que la violència no anava aquí, només amb estrangers. Per la situació que vivíem, per el fet de ser nous, per el fet d'estar en un lloc desconegut. Dones de 65 anys, han vingut aquí que han patit violència del seu home al llarg de tota la vida i et venen ara i et demanen si són víctimes, creuen que si, però no es volen separar del seu home perquè són molts anys casats, i ensenyant-te mòbils. Això cada vegada hi és més, per desgracia es un problema que té la societat, el maltractament de la dona, i falten campanyes. Però tampoc sé com s'ha de fer.

10. Des del passat fins el dia d'avui la dona ha anat millorant en els drets. Creu que pot arribar el dia en què la dona i l'home siguin iguals?

Si i no. La dona té molta feina, penso que tan de bo, aquesta igualtat és a vegades la mateixa dona que no se la creu. Per què hi ha moltes vegades, moltes dones actuen amb por i dependència. Tan de bo poguéssim arribar a una igualtat de drets amb l'home. Que la dona pogués saltar aquesta dependència que té de l'home i per altre cantó, els llocs de treball a nivell de directius, tan de bo la dona pogués igualar el sou que pot tenir un home. Clar és que hi ha moltes coses, nosaltres tractem dones del dia al dia, dones de carrer, però hi ha dones que et diuen que són directives i no cobren el mateix que un home, això és una injustícia. Aquí tenim un problema. Aquí tractem dones que tenen un problema de dependència i que els hi costa superar aquesta dependència amb l'home i no se senten capaces d'estar al seu nivell i això hem de superar-ho i espero que ho superem i per altre cantó que arribem a la igualtat, si més no a tots els àmbits amb l'home, sobretot en el tema econòmic. Si hi arribarem? No ho sé, tan de bo, però tenim molta feina. A vegades a nivell de sous no estem equiparables però et troben dones que elles mateixes no s'ho permeten, no es permeten anar a més, i és una cosa que hem de superar. Fer un salt i hem de creure-ho nosaltres mateixes. Aquest cap de setmana mateix, parlava amb una dona que s'estava separant, no és una qüestió de violència, però és una qüestió d'igualtat, diu: jo arribo a casa, tinc tres fills i el meu home està jugant amb els fills, el sopar per fer, la roba per planxar... per què aquest rol sempre l'he fet jo. Però aquesta noia reconeix que no ho ha fet bo, però fins que aquesta noia no arribi a casa i no digui que renti els plats, jo penso que aquí mateix era una salt, però és un tema que arrosseguem dels nostres pares.

11. Quins són els principals símptomes en què pot detectar que una dona ha estat maltractada?

Moltes vegades, amb nosaltres, quan et ve una dona, és perquè és a nivell jurídic i té una dependència, és a dir, a veure, quan hi ha una evidència física, moltes vegades venen dones a demanar informació com separar-se, i veig blaus. Això amb violència física, però amb violència psicològica, moltes vegades ho has de treure de la dona, la manera de parlar, la manera que et diu les coses, el caràcter, a diferència de les psicòlogues, que potser tenen més armes en aquest sentit són més objectius. Nosaltres com a advocats tenim unes lleis i ens basem amb aquestes lleis i després és clar jo sé que una dona és violència masclista quan m'explica que ha patit aquests episodis. A vegades ho detectes quan comences a parlar amb ella i veus l que hi ha, i que l'home l'hi ha dit coses, però ella segueix estimant l'home. Per exemple, un cas que em va venir la setmana passada, i et diu: "No, és que jo no estic bé amb el meu home, però jo no em vull separar". No es vol separar perquè si ho fa el seu home li farà mal. Aquestes dones venen derivades dels serveis socials i per aquí s'ha d'arrencar, hi ha una dependència del seu home, l'insulta i ella l'estima. Aquí hi ha violència psicològica. La persona és major d'edat, es pot plantejar una denúncia o no, pot decidir el que vulgui. Aquí ni hi ha igualtat, l'home de la menja. Per molt que t'agradaria ajudar-la no pots fer-hi res perquè se l'estima. Aquí has d'esperar.

12. Un cop detectat que una dona ha estat víctima d'una violència de gènere, quines són les principals prevencions per aquestes situacions?

Nosaltres quan detectem que una dona és víctima de violència de gènere, és clar, depèn del nivell on estiguem, és a dir, et pot venir una senyora aquí i t'explica la situació però se'n torna a casa amb el seu home. Perquè et diu, "mira és que el meu home fa això" és que és clar hi ha diverses situacions, clar aquí quan es detecta que una dona es víctima de violència de gènere, la primera cosa, ella pot denunciar-ho si no ho denuncia, el que si podem fer és derivar-ho amb les psicòlogues, que les psicòlogues mirin a veure si l'hi poden reforçar a ella per llavors poder fer una denúncia, o al revés potser ens han arribat dones que ja han denunciat la situació i volen tenir informació legal de que passarà en tot el procés judicial. Però és clar, si et ve una persona aquí i em diu que detecta violència de gènere. O sigui, el cas que et deia, fa poc, que no es vol separar, no vol estar amb ell però no es vol separar perquè l'estima, hi ha una dependència, hi ha una violència com una casa de pagès, però si la dona no vol denunciar-ho, què hem de fer? En el cas que veiguem que és greu i realment ho rematem als mossos i els hi diem que vagi als mossos. Si la dona té clar que vol denunciar perquè està patint i vol denunciar, sempre que vagin als mossos a denunciar-ho, si llavors veiem que ho han denunciat, o al revés que vinguin a través dels mossos, perquè és víctima de violència, potser no té ordre de protecció perquè el jutge ha considerat que no hi ha perill, però necessita atenció psicològica. Depèn molt dels factors, és a dir, és un treball conjunt, si nosaltres detectem una violència el que farem és animar-la a que denunciï, a partir d'aquí si la dona vol o no vol ja és cosa seva, clar si el cas és molt greu i ha passat per mossos primer i llavors ve aquí o inclús la dona ve d'urgències a demanar-nos ajuda, llavors ens mourem ràpid, trucarem als

mossos i si cal s'acompanya a declarar. O si la dona ha set víctima buscarem el que sigui per posar-la en una casa d'acollida i una protecció per ella. Depèn de les situacions de cada dona. Si que treballem amb mossos, si que la llei ens empara amb tema de mesures com per exemple, podem fer una casa d'acollida, li podem tramitar a la RAI³⁷, tot això podem tramitar-ho nosaltres, però depèn de cada situació de la dona, tot això podem tramitar-ho quan la dona ha denunciat i ens podem moure. Però si ve una dona amb violència de gènere i no vol denunciar-ho, li diem que vagi a veure als mossos, que ells almenys ho sàpiguen, o els mossos ens la poden enviar. Clar és que una mica depèn de la situació amb què ens arribi la dona.

13. Quan tarden aproximadament les dones a denunciar-ho des de que el seu agressor l'hi fa el seu primer cop?

Depèn, és a dir, et pot venir una dona que rep molt maltracte i està ensorrada, que necessita temps, és a dir, forces, per llavor denunciar. O la dona aquella que té molt clar que de seguida molt denunciar. És a dir, no hi ha un temps. Tant de bo fos immediat, si que hi ha casos que si la dona va al metge, perquè si una dona rep violència física va al metge, i té un parte mèdic, si la dona no denuncia, l'hospital té l'obligació d'enviar un parte mèdic al jutjat dient que han passat aquests fets. Després és clar, quan tarda? Depèn. Depèn del que passi la senyora. Podem tenir dones anul·lades, per desgràcia que no volen denunciar-ho, i això és molt fort. I hi ha dones que de seguida tenen molt clar que volen denunciar l'home i hi ha dones que estan tan espantades que es queden com que no saben que fer, i si venen aquí i veus que li costa denunciar, després si que li passes les psicòlogues. Ara, sempre diem el mateix, sempre que hi ha una agressió intentem que la dona pugui denunciar perquè realment, són els mossos que insisteixen molt també, si realment veuen un cas de clara violència, els mossos recolliran la denuncia, però és que de seguida que puguin que ho vagin a denunciar, perquè com més ràpida sigui la denúncia, més efectiu serà el tractament legal. A veure, he atès una dona que ha rebut abusos sexuals dels seus pares, fa deu anys enrere, però està preparada ara. Com més temps passi, no tens tanta força legal, i intentes animar-la que vagi a denunciar. Però han de fer-ho, que despès aquí topem amb el jutge que no s'ho creu. El problema del jutge és que com que escolta les dues parts, a l'hora de decidir té problemes. És un altre món. També hi ha moltes dones que no denuncien. No hi ha una data determinada.

14. L'Estat espanyol l'hi dóna suport econòmicament per aturar aquesta situació?

Amb aquestes cas hi ha més ajudes a Catalunya que en l'àmbit espanyol. Ara s'ha aprovat un reglament, que és el que determina que dóna ajudes a la dona, que és el que estem treballant el Vic Dones. De dir, hi ha un reglament que aprovo una indemnització, per les dones que han rebut violència de gènere. A l'Estat espanyol no n'hi ha tantes. A Catalunya hi havia també, un fons econòmic, per els pares que no pagaven pensions, que no té res a veure amb violència, però ara si, en l'àmbit Català però, en l'àmbit espanyol no hi ha

³⁷ Informe per demanar ajudes econòmiques.

indemnitzacions. Hi ha per exemple, si tu ets víctima de violència de gènere, hi ha la RAI. Però no com a indemnització, en canvi la llei catalana hi ha una partida en tema dels ajuts per si ets víctima.

15. En el cas de que una dona hagi estat víctima d'un agressor i hagi mort, la custodia dels nens se la queda el pare?

Miraria la llei, perquè no m'hi he trobat cap cop, però en principi no. S'hauria de veure com ha set, és a dir ni blanc ni negre, a veure en principi hauria de ser que no, per demostrar que el pare ha exercit violència contra la mare, s'hauria de veure com ha anat, és a dir, els fets, però també veure si els fills ho han vist, si els fills en són víctimes. Perquè pot ser que la violència s'hagi dut a terme davant dels fills, o inclús ha matat la mare però no ha matat els fills. És a dir, ara mato jo a la meua dona i els meus fills estan a una altra casa i no veuen res. La violència és contra la dona, no contra els meus fills, per tant potser no li trauran la custodia. Ara si ha exercit un acte de violència contra la dona i contra els fills, en resultat de mort de la dona, però els meus fills veuen que és un agressor i poden comprovar que és perjudicial per els fills, li treguin la custodia. Bana deien que amb temes de violència no podrien tenir custodia compartida, però ara ja és més normal i molts pares tenen la custodia compartida. Però qualsevol jutge et pot dir que hagi set violent contra la mare, no vol dir que hagi set violent contra els fills.

16. Anècdota que més l'hi ha cridat l'atenció al llarg de la seva carrera.

Anècdota, anècdota no. Quedes paradísima d'una senyora, per exemple jo tinc 40 anys i et penses que la gent que ve darrera nostra ho té més que superat, i la gent que està davant és una cosa que ha de viure amb parella i ha viscut. I el cas que m'ha sobtat més ha set el que t'he dit abans. Quan una senyora de 65 anys va venir i em va dir que era víctima de violència de gènere, no es separarà perquè troba que no cal, no es vol separar perquè li marca la tradició.

25.5. Advocada(2)

Macarena Besteiro

Macarena Besteiro és una advocada de Sevilla especialitzada en violència de gènere.

1. Quan parlem de violència de gènere, podem diferenciar una definició social i una definició legal, que són les lleis, quina definició treballa? Per què?

Treballa la definició legal. S'ha de saber exactament quan estem davant una violència de gènere, doncs ha de ser diferenciada de la violència domèstica. Donat que sempre la violència de gènere s'exerceix sobre la dona exclusivament i respecte als tipus penals, es diferencia clarament quan la violència s'exerceix sobre la dona a l'estar més castigat penalment.

2. Es considera una persona feminista o més aviat neutral?

Sóc feminista, lluito per la igualtat entre les dones i els homes, i que actualment encara no s'ha aconseguit.

3. Que la portar a dedicar-se a això?

És la meva vocació, m'agrada defensar a les dones desprotegides, doncs si no ho fem nosaltres, qui ho farà?.

4. Quina mitjana de dones atén en un any?

Exactament no puc dir-ho amb seguretat però més de trenta segur.

5. Quin és el màxim càstig que se l'hi pot fer a un home agressor?

El màxim és la pena de presó , també el no poder comunicar i estar amb la família i aïllar-ho de la seva família és el màxim per als agressors atès que perden el seu poder i domini , per això molts quan la dona decideix separar-se , les maten i després es maten ells.

6. Pensa que la justícia es prou dura per els agressors?

Si. Crec que estem suficientment emparats per la llei , la qual cosa succeeix és que en l'aplicació de les mateixes falta l'efectivitat tant de la justícia com dels cossos de seguretat al no estar els mateixos dotats dels mecanismes que necessiten per protegir-la . Els polítics no es prenen de debò la tutela judicial efectiva al no dotar de mitjans suficients a les persones que ens han de protegir.

7. La llei de protecció a la dona ofereix un bon suport a la víctima?

Si . El que hi ha és que demanar en defensa de les víctimes les mesures de protecció que es recullen , que en alguns casos no es fa.

8. Com podria diferenciar la violència física, psicològica i econòmica?

Violència física és quan es produeix una agressió en el cos de la víctima encara que no produeixi lesió . Violència psíquica és quan aquest dany es produeix en la ment de la víctima . Violència econòmica , quan l'agressor deixa a la víctima sense cap mitjà econòmic per poder subsistir i així la dona hagi de

dependre de l'home per poder subsistir . La dona aquí no té cap capacitat econòmica .

9. Creu que les campanyes a favor de la dona ajuden a la societat a veure que és la que té menys drets?

Les campanyes serveixen per conscienciar a les persones que la violència masclista existeix . També serveixen per visualitzar aquest problema perquè tothom prengui carta en l'assumpte.

10. Des del passat fins el dia d'avui la dona ha anat millorant en els drets. Creu que pot arribar el dia en què la dona i l'home siguin iguals?

Sincerament crec que no . Queda molt per entendre que tots els éssers humans som iguals .

11. Quins són els principals símptomes en què pot detectar que una dona ha estat maltractada?

Els símptomes més comuns , baixa autoestima , depressió, ansietat i en alguns casos lesions físiques.

12. Un cop detectat que una dona ha estat víctima d'una violència de gènere, quines són les principals prevencions per aquestes situacions?

Tractar l'autoestima de la dona i intentar que la mateixa se separi de la persona que li està fent aquest dany , en aquest cas la seva parella . Si no se separa del mateix difícilment es recuperarà .

13. Quan tarden aproximadament les dones a denunciar-ho des de que el seu agressor l'hi fa el seu primer cop?

Hi ha moltes dones que mai denuncien als seus agressors . En la meua experiència professional , les dones que decideixen denunciar és quan veritablement es veuen en perill de perdre la seva vida o quan la vida dels seus fills també està en perill o l'amenacen amb portar-li als mateixos.

14. L'Estat espanyol l'hi dóna suport econòmicament per aturar aquesta situació?

Si.

15. En el cas de que una dona hagi estat víctima d'un agressor i hagi mort, la custòdia dels nens se la queda el pare?

No. Normalment la custòdia la hi donen a familiars de la mare .

25.6. Dona maltractada

Entrevista anònima. Per motius personals la persona no vol publicar el seu nom.

1. En quina part de la relació va rebre el seu primer cop?

Al principi de la relació és molt bonic tot, ens vam casar i a mida que anaven passant els dies la seva actitud anava canviant. Si no li agradava el menjar que li feia s'enfadava, si no li planxava la roba m'insultava... Primer van començar sent insults però a poc a poc es va fer una muntanya d'un gra de sorra i em pegava... Quan vaig tenir el meu primer fill, la cosa va semblar que s'havia calmat però no era així, li venien temporades en què em demanava perdó però al cap d'uns dies ja tornàvem a estar com sempre. Va arribar a dominar els meus estats d'ànim. No podia expressar cap emoció, si estava trista ell encara tenia més poder sobre mi i si estava contenta es pensava que em veia amb algú i tenia gelosia.

2. Com actuava vostè?

Al principi no li vaig donar gaire importància, vaig pensar que estàvem passant un mal moment de parella i que ja passaria. Això és el que jo volia pensar. Vaig intentar moltes vegades parlar amb ell per intentar salvar la nostra relació.

3. Quan va tardar en denunciar el seu agressor?

Al principi no ho denunciava perquè em feia vergonya que el meu testimoni figurés a algun lloc. Tenia por del que diria la gent i sobretot de la reacció de la meva parella i que em pogués fer mal a mi o als meus fills.

4. Qui va ser la primera persona a qui va recórrer després de que sigues maltractada?

La primera persona amb qui en vaig parlar després de molt temps va ser la meva germana. Ella em va fer molt costat i em va aconsellar que em separés d'ell i que ho denunciés, però jo tenia molta por i no em veia capaç de fer aquest pas. Hi havia vegades que pensava que la culpa era meva. Vaig arribar a patir ansietat i depressió i va ser aquest moment que em vaig adonar que necessitava ajuda. Vaig anar al metge de capçalera pel tema de l'ansietat i allà va ser quan vaig explotar i li vaig explicar tot a la meva doctora. Ella em va escoltar molt i em va derivar als serveis socials.

5. Té fills? Com van actuar davant aquella situació?

Si, tinc un nen de set anys i una nena de cinc. Quan vaig veure que ells començaven a adonar-se'n i a patir de la situació que estàvem vivint a casa, va ser quan vaig començar a tenir els atacs d'ansietat i adonar-me que havia de fer alguna cosa per ells.

6. En el seu cas es va tractar d'una violència física, psicològica o econòmica?

Al principi era més aviat psicològica, em cridava i em feia sentir inferior a ell i no em respectava com a dona. Poc a poc, aquesta violència es va convertir en cops de puny, bufetades, empentes...

7. Com, on i per què vas demanar ajuda?

Com ja he explicat abans, al veure que afectava als meus fills vaig parlar primer amb la meva germana i després vaig demanar ajuda a la meva doctora de capçalera perquè em veia incapaç de fer una denúncia als mossos d'esquadra. Tenia pànic a aquesta situació. No em creia que podia passar-me a mi.

8. Les persones més properes com l'ajudaven?

Els meus pares no sabien res, només la meva germana i algunes de les meves amigues. Elles van ser qui en varen fer adonar que no podia continuar amb la mateixa situació i van ser les que em varen adonar que jo valia més del que em pensava.

9. Com és el teu dia a dia ara?

Encara estic amb tractament psicològic, m'he separat de la meva parella. El jutge deixa que la meva ex parella els vegi els seus fills una tarda cada quinze dies, sota vigilància per por de que els hi faci mal.

10. Què va ser el més dur d'aquella situació?

Encara que sembli impossible de creure, el moment més dur va ser fer el pas de separar-me de la meva parella. Tot i que en tenia moltes ganes em feia molta por la seva reacció.

11. Per què creu que els homes exerceixen aquest tipus de violència cap a les dones?

Per sentir-se més homes, ja que es creuen molt valents. Per inseguretat. No t'ho sabria dir, és una cosa que jo no entenc.

12. L'hi queden seqüeles avui en dia?

Encara estic en tractament. Estic millor, intento refer la meva vida.

13. De tot això, en podries treure alguna cosa positiva?

La situació que he viscut m'ha fet més valenta.

14. Pensaves en algun moment que ell podria canviar i deixaria de fer-te mal?

Sincerament sí. Això és el que jo volia i per tant vaig arribar a creure'm-ho. Vaig lluitar molt per salvar la nostra relació, al principi pensava que ell tenia un problema i el volia ajudar.

15. Va canviar la teva vida després d'això?

Molt, al principi tenia molta por i gràcies a l'ajuda que he rebut i estic rebent ara començo a veure que me'n puc sortir.

25.7. Psicòloga

Marisa Amici

Marisa Amici és una de les psicòlogues del servei VicDones.

1. Quan parlem de violència de gènere, podem diferenciar una definició social i una definició legal, que són les lleis, quina definició treballa? Per què?

Nosaltres treballem en el tema de la violència de gènere i també la violència masclista, violència de gènere és la que fa referència a la llei estatal (2004) contra la violència contra les dones, per tant, per exemple, quan una dona presenta una denúncia és per violència de gènere i s'interpreta aquesta violència de l'home cap a la dona, que és la seva parella o ha sigut la seva parella sentimental, però després tenim la llei del 2008 que treballa només els aspectes socials, d'ajuda, de tractament, de recuperació de les dones, i aquí es parla de violència masclista i es decideix parlar de masclista perquè considerem que el masclisme és el que millor representa aquest sistema de poders entre homes i dones a nivell social. Dins de la violència masclista es diferencien quatre àmbits que són l'àmbit de la parella, que és maltractament de l'home cap a la dona amb qui té o ha tingut una relació sentimental. Després tenim també la violència masclista en l'àmbit familiar on la dona és la víctima, rep maltractament per part d'un home que no és la seva parella però que forma part de la seva família, per exemple d'un fill cap a una mare, d'un pare cap a una filla, d'un germà cap a una germana, l'altre àmbit és la violència masclista en l'àmbit laboral, quan una dona rep maltractaments, ja sigui en el seu lloc de treball o fora de l'àmbit de treball, que pot ser assetjament sexual, entre d'altres i l'últim àmbit és el comunitari i aquí entren els matrimonis forçats, les violacions, assetjaments sexuals, la mutilació genital femenina, etc. Per tant, el concepte que millor ho representa és la violència masclista.

2. Es considera una persona feminista o més aviat neutral?

Totes les paraules que acaben amb -isme no m'agraden, no m'agraden les etiquetes en aquest sentit. No es pot ser neutral, jo crec que sempre s'ha de prendre una posició davant de determinades coses, i no puc ser neutral, com a dona, i això no significa que no sigui feminista, ja que cadascú treballa perquè la situació de les dones cada vegada sigui diferent, neutral, no. Però penso que si ara estem a on estem, és gràcies al moviment feminista dels anys setanta.

3. Què l'ha portat a dedicar-se a això?

Jo vaig arribar al tema d'atenció a les dones una mica per casualitat, col·laborant a Itàlia amb una associació de voluntariat que era d'escolta i d'ajuda a les dones que havien patit o estaven patint violència de gènere, això va ser al 1993. Vaig començar, com deia, una mica per casualitat i un cop dins ja no podies ser indiferent, diferents camins a la vida em van portar a aquí.

4. Quina mitjana de dones atén en un any?

Particularment, més o menys, unes 100 dones, però la violència psicològica només s'adreçava a dones que havien patit maltractaments. I aquí, a Vic Dones, s'atencen moltes dones que no passen per aquesta situació, que vénen per altres problemes. Però ara no només l'atenció és per dones que han patit violència, sinó també per aquelles dones que tenen dificultats en les seves relacions de parella.

5. Quin és el procediment que duu a terme quan una dona ha patit violència masclista?

Per una banda existeix un protocol d'actuació i això vol dir que una dona que pateix violència pot ser atesa per diferents serveis, aquí per exemple, pel que fa a l'atenció psicològica, les dones venen sobretot derivades dels serveis socials o dels mossos d'esquadra. Per tant, quan venen aquí no ho fan totes de la mateixa manera ni es troben en la mateixa fase del procés de la violència i de la recuperació. També poden venir dones que per exemple estan malament amb les seves parelles, però encara no reconeixen que estan patint maltractament o poden venir dones que acaben de denunciar i per tant el tema de la denúncia se'ls fa molt gran i hem de treballar sobre això. També poden venir dones que ja estan separades però després d'un temps, els resulta difícil poder superar les seqüeles psicològiques del maltractament. Jo diria que d'una banda, és el treball en xarxa d'aquesta dona que va ser atesa per exemple als mossos d'esquadra i necessita ajuda i per tant, va als serveis socials i pot ser que tingui seqüeles físiques i hagi d'anar a salut i pot ser que hagi de treballar la part psicològica i hagi de venir aquí. Per tant, es tracta d'un treball en xarxa on cadascú fa la seva aportació. Però sense oblidar que la dona és la protagonista del procés de recuperació. Aquí, a Vic Dones, se li fa una primera acollida, on parla amb nosaltres i en funció de les necessitats, fem les diferents derivacions. L'atenció psicològica es basa sobretot en el suport, en l'atenció, l'escolta, l'orientació, etc. A més de l'atenció individual, poden participar en els diferents grups que oferim ja sigui el grup de suport a la dona o un grup d'apoderament o un grup de suport al maternatge, per aquelles dones que pateixen violència però també són mares i estan molt preocupades per les conseqüències que poden patir els seus fills.

6. En quin moment es pot considerar que una discussió passa a un maltractament?

Discussions a les parelles sempre n'hi ha. Una discussió no és un maltractament. La característica del maltractament està en la repetició, quan es repeteixen models de discussió i no només en la discussió, sinó quan una de les parts vol tenir el control sobre l'altre. I això fa que la relació sigui abusiva. De discussions sempre n'hi ha ja que amb les persones més properes és on podem tenir més conflicte, però es pot resoldre d'una manera, amb diàleg, parlant, no hi ha mai ni guanyadors ni perdedors. Quan això no és possible, quan una de les parts vol tenir sempre la raó i es considera superior i tracta a l'altre amb superioritat i la tracta amb menyspreu o amb insults, això és una conducta repetitiva, aquí podem parlar de maltractament, quan un insult és ja el patró de conducta, on hi ha una relació de desigualtat.

7. Quins símptomes sol tenir una dona maltractada?

Cada dona reacciona de manera diferent perquè també depèn de la personalitat, però és veritat que es pot reconèixer com un símptoma lògica comú, a les dones que pateixen violència. Aquests símptomes poden ser no només psicològics sinó també físics. El que passa és que hem de començar una mica a explicar com es donen les situacions de la violència. La violència no comença d'un dia per l'altre, sinó que ho fan d'una manera progressiva i al començament poden ser episodis aïllats, de poca importància, on un es pot arribar a justificar: està nerviós, em contesta malament perquè està estressat, ell és així però en el fons és una bona persona, etc. Perquè és difícil reconèixer que la persona que en teoria t'estima, t'està tractant d'una manera que no és l'adequada, per tant, com que comença a poc a poc, a l'inici és molt difícil poder reconèixer un maltractament fins que es va convertint en una situació crònica. Cada cop va augmentant la intensitat, cada cop són episodis més intensos i més freqüents, però el primer maltractament que es manifesta és el psicològic i que pot ser de tipus: "sempre fas les coses malament", "tu no serveixes per a res", etc. Tot això va creant molta inseguretats a la dona perquè la parella és una mica com un mirall que et restitueix una imatge, i si la imatge és així de dolenta, tu et mires en aquell mirall i penses realment el que pensa la teva parella, i tot això acaba debilitant psicològicament la dona, fa que tingui inseguretats i baixa autoestima. Després d'aquests comentaris, es pot passar als insults, que és un grau superior i després pot ser que la relació es quedi així amb maltractament psicològic o pot ser que hi hagi un pas més i que arribin les primeres manifestacions físiques que pot ser una empenta, estirada de cabells, i després pot anar augmentant i arribar a coses molt més greus. Així doncs, comença sempre de manera no massa clara, molt subtil i relacionat sempre amb l'autoestima de la dona i pot ser que comenci a tenir manifestacions o símptomes físics. Hi ha moltes dones que van al metge de capçalera i si aquest no comença a preguntar només li dóna uns antidepressius sense saber que és més que allò. Per tant, els símptomes poden ser tan físics com psicològics, pot tenir en els casos més greus, lesions físiques, per sort no són els casos més habituals. Totes les dones que venen aquí pateixen un maltractament psicològic i algunes també físics.

8. Què és el cicle de la violència?

A vegades hi ha molts prejudicis a les dones maltractades, però això s'ha d'entendre que es tracta d'una relació de parella i que no sempre hi ha maltractaments, també hi ha moments bons, que són els moments de la lluna de mel. En aquest cicle de la violència es reconeix una primera fase que és l'acumulació de tensió on comença a haver-hi problemes o pot ser que la dona faci o odii alguna cosa i no digui res al respecte, però va acumulant la tensió fins que s'arriba a la segona fase, que és l'esclat de la violència. Ell té aquesta manifestació de violència amb insults o amb cops i un cop descarrega la seva tensió, ve la tercera fase que és la de la lluna de mel. Quan l'home es penedeix, demana disculpes, que no ho farà mai més. Pot ser per uns dies però després la situació es torna a repetir. Però com que es van alternant moments bons i moments dolents la dona creu que ell és bo fins que les

situacions dolentes són molt més freqüents que les bones. Però com que no és una violència continua, això fa que moltes dones passin molts anys fins que puguin reconèixer què és el que els està passant, i puguin demanar ajuda.

9. Moltes dones després d'haver patit violència de gènere tenen l'autoestima molt baixa, se senten culpables de la situació?

A vegades sí, però això també perquè l'home que maltracta, generalment, dona la culpa a la dona. No assumeixen la responsabilitat dels seus actes, sinó que li diuen: "veus el que em fas fer? És culpa teva". Per tant, aquests homes no assumeixen l'acte de maltractar les dones sinó que són elles les que se senten culpables que ells actuïn d'aquesta manera. I això fa que la recuperació sigui molt difícil perquè un home no pot canviar a partir del moment que reconeix que s'està equivocant i que té un problema. La dona és la culpable i en aquesta societat les culpables de tot, per educació són les dones i per tant el treball de recuperació també passa per aquí. Són responsables, no culpables. Així també com la possessió de víctima. Per tant, el treball de culpabilitzar la dona és una de les coses que hem de fer nosaltres que treballem amb aquestes dones.

10. Quan tarden aproximadament les dones a denunciar després de la primera agressió?

No hi ha una resposta única, sí que hi ha dones que pateixen violència des de fa vint anys i pot ser que hi hagi dones que des de la primera vegada ho denunciïn, potser són les més joves, les que estan més sensibilitzades, o decideixen separar-se. Les companyes de sensibilització estan més atentes per poder reconèixer què és un maltractament.

11. Per què a algunes dones els costa tant denunciar-ho?

Costa tant per diferents motius, depèn de les conseqüències psicològiques, ja que n'hi ha que ho pateixen des de fa molt temps, pot ser que se sentin febles, que no tinguin esperança, perquè creuen que no podran canviar res. També pot ser que tinguin sentiments contradictoris que encara hi ha alguna cosa que estimen i que coneixen també la part bona d'aquesta persona i tenen l'esperança que, amb el temps, pugui canviar. Pot ser perquè les dones no se senten amb força suficient per fer-ho, perquè tenen por que no creguin la seva versió, o per raons econòmiques, o pels fills. Els fills és un dels factors que els fa més por perquè pensen que, amb parella, tenen els fills protegits, en canvi si se separen, haurien de passar temporades amb el pare i això els fa por. Pot ser per contradicció davant els sentiments, que senten que encara l'estimen. Les motivacions poden ser diferents, n'hi ha moltes.

12. En cas que aquell matrimoni tingui fills, què els pot causar a ells?

Depèn de l'edat dels fills, si veuen situacions de violència, no només de violència física sinó també de violència psicològica, de l'home cap a la dona, poden assumir diferents rols. Per exemple, es converteix en el confident de la mare i, per tant, està amb ella, es converteix en un nen i nena perfecte, són els altres que poden assumir el rol de confident del pare, perquè veuen que el pare és la persona més forta i així no els passarà res. Són respostes que

intenten donar en una situació que és molt dolenta per ells, per tant, intentaran assolir diferents posicions per tal de sortir el menys mal parats possible.

13. Considera que la societat està suficient implicada en aquesta situació?

No suficientment perquè encara hi ha molts maltractaments. Des de fa unes dècades, tothom està més informat sobre el problema de la violència de gènere, però després a l'hora de la veritat, cal veure fins a quin punt la gent s'implica. Tothom hauria de fer autocrítica, perquè la teoria la sabem molt bé, la coneixem però després a l'hora de la pràctica ningú sap el sistema. Els joves mai havien tingut tanta informació com ara. La societat és masclista ja que, per exemple, un home que va amb moltes dones està ben vist, en canvi quan una dona va amb molts homes ja no està tan ben vist.

14. Com podria diferenciar la violència física, psicològica i econòmica?

El maltractament psicològic està sempre present. El maltractament físic també pot variar però depèn de la intensitat, de deixar ulls blaus o fractures. El maltractament econòmic és quan l'home s'encarrega que la dona tingui una dependència econòmica i potser no donar-li diners o quedar-se amb el seu sou. El maltractament social que és per exemple quan fan comentaris de la dona en un grup d'amics, que la fa quedar malament davant altres persones. En el social també tenim que l'agressor, el que intentarà és que la dona no tingui relació amb altres persones perquè no pugui parlar del que li passa i, per tant, a vegades no la deixa anar a visitar els pares o germans, no tenir amics, etc. L'interessa tenir-la aïllada. En general, la dona li fa cas perquè sent molta vergonya del que li està passant. Intenta amagar-ho perquè se sent més feble. També hi ha el maltractament sexual, és quan s'obliga a la dona a mantenir relacions sexuals sense la seva voluntat, a vegades es fa amb l'amenaça i després hi ha els maltractaments ambientals, per exemple, l'home no li dóna un cop a la dona però trenca vidres, espatlla mobles, trenca el seu mòbil, etc. Però la violència psicològica és la primera en manifestar-se, la menys visible però la que més danys provoca. Perquè les ferides al cos es curen però les ferides a la ment costen més de curar.

15. Un cop detectat que una dona ha estat víctima de violència de gènere, quines són les principals prevencions per aquestes situacions?

Quan entra a la xarxa d'atenció que pot ser per diferents vies, ja sigui per serveis socials o ho detecten en l'àrea bàsica de salut o perquè va ser una situació molt dolenta i va trucar als mossos per un denúncia, hi ha un protocol general, per això s'ha de considerar si la dona està en perill. Per això existeixen diferents protocols, que determinen si ha de denunciar o no, si ha de marxar de casa o què passarà amb els fills. I després treballar tota la part més psicològica.

16. L'Estat espanyol li dóna suport econòmicament per aturar aquesta situació?

Existeixen ajudes econòmiques com la RAI, però això hauries de parlar-ho més amb les advocades.

17. Quina és l'anècdota que més li ha cridat l'atenció al llarg de la seva carrera?

Quan era a Itàlia, una dona va venir a on era jo, al principi em pensava que venia perquè l'ajudés, però finalment em va dir que era ella l'agressora, que no aguantava al seu marit i que el pegava, no sabia ni com agafar-m'ho.

26. CONCLUSIONS

Després d'haver finalitzat el nostre treball de recerca "La violència masclista: el llarg camí cap a la igualtat de la dona" podem dir que estem satisfets de la feina aportada. Al principi del projecte, ens vam proposar uns objectius per tal de seguir unes pautes a l'hora de fer aquest treball. No coneixíem gaire el tema, així que podríem dir que vam començar des de zero. Va ser molt important la feina que vam realitzar a l'estiu que consistia en estar al servei VicDones on venien dones que havien estat víctimes d'un maltracte i les ajudàvem a entendre que elles no eren les culpables i que ho expliquessin. Aquesta feina ens va ajudar a entendre la informació.

Primerament, l'objectiu principal del treball va ser fer que les persones joves es conscienciessin més sobre el tema ja que a vegades, costa que aquestes es puguin sensibilitzar sobre el tema. Un cop finalitzat el projecte, hem pogut comprovar mitjançant, unes enquestes, que els adolescents estan més conscienciats del tema del que ens pensàvem.

Seguidament, el segon objectiu que volíem aconseguir era aprofundir en el tema a través d'històries reals, entrevistes amb psicòlegs i advocats. Després de dur a terme aquest projecte, hem pogut conèixer la història de Johanna Orozco, una noia amb una vida molt difícil però que finalment se n'ha sortit, un exemple clar de constància i esforç. Aquesta història la vam conèixer gràcies a l'entrevista de l' Amanda Riuviejo, una dona que havia treballat als serveis socials dels Estats Units. A part de l'Amanda, també vam tenir l'oportunitat de parlar amb una advocada de Vic, Núria Escalé i una psicòloga, Marisa Amici. Així doncs, podem dir que aquest objectiu s'ha pogut assolir.

Finalment, els dos últims objectius podrien anar lligats. Primer volíem aprendre molt sobre aquest tema, el fet de parlar amb tants professionals i dedicar tantes hores a escriure aquest treball ens ha ajudat a posar-nos en la pell de moltes dones que pateixen aquesta situació i d'aquesta manera ens porta a l'últim objectiu que és posar el nostre granet de sorra perquè moltes dones se'n surtin de l'infern que estan passant. Aportem aquesta ajuda mitjançant un curtmetratge del que en parlarem més endavant. Per tant, podem dir que tots els objectius plantejats al principi del projecte s'han assolit. Pel que fa a la part pràctica, vam decidir realitzar un curtmetratge on dos adolescents de 17 i 18 anys interpreten una escena quotidiana d'una parella on la noia pateix violència masclista. Es basa en el fet que la Maria, una noia de 17 anys vol anar a la festa d'en Marc, un company de classe. Però en Joan no vol que hi vagi i li exigeix que es quedi a casa a fregar mentre ell va al bar a menjar alguna cosa. Ella, plorant, li diu a la seva amiga que no pot anar-hi i decideix fer les maletes per marxar, però ell arriba i li prohibeix marxar. Finalment, ella truca a la policia per denunciar-ho. Al final del curtmetratge, surten els dos actors units pronunciant frases per tal d'animar les persones que pateixen aquest tipus de violència a denunciar-ho.

Durant tot l'any, els diaris han publicat notícies sobre la violència domèstica. Així que, a part del curtmetratge, vam decidir recollir les notícies sobre aquest tema a partir del diari "El País", diari que més notícies ha publicat sobre aquest tema, i presentar-ho en format de llibres petits. Totes aquestes notícies les hem volgut simbolitzar d'alguna manera i hem decidit utilitzar una caixa. La caixa representen les dones, és a dir, està

tancada i això significa que les dones, mentre aquesta caixa està tancada, no expliquen la seva situació a la societat. En canvi, en el moment que s'obre significa que elles expliquen com se senten a l'altra gent. Com a conclusió final, podem dir que si totes aquestes persones s'expressessin i expliquessin com se senten, potser aquestes notícies acabarien desapareixent.

A la part teòrica, hem decidit centrar-nos en la dona. Quan es parla de violència de gènere, la gent generalitza molt i se sol pensar que és l'home el que maltracta una dona, informació que també hem pogut trobar en les diverses fonts consultades. Però també parlem de l'home maltractat. Algunes vegades, ells també reben abusos de les seves parelles però no acostumen a denunciar-ho perquè si ho fan, se senten inferiors.

Per el que fa als inconvenients, en tot treball sempre en trobem algun. Al principi ens vam posar en contacte amb una dona maltractada que havia escrit un llibre. Ens el vam llegir i vam preparar la seva entrevista. Finalment, però, no vam poder dur a terme aquesta entrevista per manca de temps. Veient aquestes circumstàncies, ens vam veure obligats a buscar una altra persona, i, mitjançant el contacte d'un familiar nostre molt proper, vam aconseguir parlar amb una dona maltractada. Per motius personals, aquesta no vol publicar el seu nom.

Cal destacar que la majoria de la informació que vam trobar era de llibres, ja que la d'internet és molt extensa i no és del tot fiable. Així doncs, considerem que al llarg del temps, la dona ha assolit un paper molt important a la societat tot i que no està del tot ben valorada a nivell laboral i social. De fet, encara ens queda un llarg camí a seguir amb l'ajuda de tots aquests professionals.

27. WEBGRAFIA

¿Qué es la violencia de genero?<<http://igualdade.xunta.es/es/content/que-es-la-violencia-de-genero>> [Consulta 21/07/2015]

Así ha sido la historia de la violencia de genero desde los pueblos antiguos <http://www.teinteresa.es/espana/historia-violencia-genero-pueblos-antiguos_0_1255076146.html>[Consulta 13/07/2015]

Biografia de Marie Curie <<http://www.buscabiografias.com/biografia/verDetalle/1814/Marie%20Curie>> [Consulta 7/07/2015]

China y el hijo único<<http://apuntesdedemografia.com/polpob/maltusianismo/china-y-el-hijo-unico/>> [Consulta 21/07/2015]

El feminisme: la lluita per la igualtat de gènere <<http://www.iessantanyi.cat/filosofia/Etica/05feminisme.pdf>> [Consulta 12/09/2015]

El paper de la dona <<http://issuu.com/publicacions-urv/docs/9788469705155/0>> [Consulta20/07/2015]

El servei d'atenció a les dones de Vic s'uneix al d'Osona per millorar la cobertura i fer-lo "més gran" <http://www.el9nou.cat/noticies_0/27657/servei-d_atencio-les-dones-vic-s_uneix-d_osona-per> [Consulta 30/07/2015]

Génesis y evolución histórica de la violencia de genero<<http://www.eumed.net/rev/cccss/11/ldpc.htm>> [Consulta 10/07/2015]

Guia sobre la violència de gènere<<https://www.uab.cat/web/l-observatori/guia-sobre-la-violencia-de-genero-1332143241760.html>> [Consulta 19/08/2015]

Historia dels drets humans <<http://www.amnistiacatalunya.org/edu/cat/historia/inf-dones-hist.html>> [Consulta 12/09/2015]

La mujer en la cultura árabo-musulmana<http://www.mundoarabe.org/mujer_arabe2.htm> [Consulta20/07/2015]

La Xina avui<<https://www.google.es/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CB8QFjAAahUKEwiix-7s7eTHAhXCPBQKHS62CTI&url=http%3A%2F%2Fwww.cidob.org%2Fcontent%2Fdownload%2F4613%2F46142%2Fversion%2F1%2Ffile%2Fameliassaiz.pdf&usq=AFQjCNF9lrelK5cCJW3c9eBfY3GL2WrTMA&sig2=-qt4wsbD9z6rltjdNRf-4w>> [Consulta 21/07/2015]

LLEI 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista<http://portaljuridic.gencat.cat/ca/pjur_ocults/pjur_resultats_fitxa/?action=fitxa&mode=single&documentId=491383&language=ca_ES> [Consulta 12/12/2015]

Las mujeres en el mundo árabe y

musulmán<<https://mujerespanyrosas.wordpress.com/2015/03/20/las-mujeres-en-el-mundo-arabe-y-musulman/>> [Consulta 20/07/2015]

Masclisme en veu de dona <<http://www.elperiodico.cat/ca/noticias/opinio/masclisme-veu-dona-4026072>> [Consulta 3/09/2015]

Medidas para detectar la violencia de genero

<[http://www.valencia.es/mujer/mujer.nsf/0/F00E900701DEA91CC125754E00384B31/\\$FILE/Salud%20Medidas%20para%20detectar%20la%20violencia%20de%20g%C3%A9nero.pdf?OpenElement&=lang=1](http://www.valencia.es/mujer/mujer.nsf/0/F00E900701DEA91CC125754E00384B31/$FILE/Salud%20Medidas%20para%20detectar%20la%20violencia%20de%20g%C3%A9nero.pdf?OpenElement&=lang=1)> [Consulta 28/07/2015]

Mujer: desigualdades de genero en la

India<<http://www.fundacionvicenteferrer.org/es/que-hacemos/mujer/mujer-desigualdades-de-genero-en-la-india>> [Consulta 20/07/2015]

Mujeres que dejaron una huella en la historia

<<http://jesusgonzalezfonseca.blogspot.com.es/2011/10/mujeres-que-dejaron-una-huella-en-la.html>>[Consulta 5/07/2015]

Por una sociedad libre de violencia de

genero<<http://www.violenciagenero.msssi.gob.es/>> [Consulta 25/07/2015]

Protocol de violència de gènere

<http://www.arenysdemar.cat/ARXIUS/2010/lqualtat/Llibret_Protocol_Violencia.pdf> [Consulta 12/07/2015]

Quan l'home és La víctima a casa <http://www.ara.cat/premium/societat/victima-polemic-criticar-falta-sensibilitzacio_0_1161483882.html> [Consulta 4/08/2015]

Violencia de genero

<http://www.institucionpenitenciaria.es/web/export/sites/default/datos/descargables/publicaciones/Doc_Penitenc_7_Violencia_de_gxnero_Acc.pdf> [Consulta 21/07/2015]

Violencia de genero<http://www.psicoterapeutas.com/violencia_de_genero.html>

[Consulta 14/08/2015]

Violència masclista<http://dones.gencat.cat/ca/temes/violencia_masclista/> [Consulta 21/07/2015]

28. BIBLIOGRAFIA

- BOSCH, Esperanza. *Del mito romántico a la violencia contra la mujeres en pareja. Menorca, 2004-2007.*
- CDES Abat Oliva CEU. *Perfil psicològic de l'agressor domèstic.* Barcelona, 2001.
- DIPUTACIÓ DE BARCELONA. *Agents d'igualtat de gènere.* Barcelona, 2007
- DIPUTACIÓ DE BARCELONA. *Centres d'informació i recursos per a dones.* Barcelona, 2007
- DIPUTACIÓ DE BARCELONA. *Coeducar des de l'àmbit local.* Barcelona, 2011.
- DIPUTACIÓ DE BARCELONA. *El tractament de la violència masclista als mitjans de comunicació.* Barcelona, 2009.
- DIPUTACIÓ DE BARCELONA. *Guia metodològica per la inserció laboral de dones.* Barcelona, 2000.
- DIPUTACIÓ DE BARCELONA. *Implicat, Programes comunitaris de prevenció de la violència de gènere.* Barcelona, 2001.
- DIPUTACIÓ DE BARCELONA. *Marc legislatiu i competencial de les polítiques d'igualtat de gènere en l'àmbit local i propostes de futur.* Barcelona, 2007
- DIPUTACIÓ DE BARCELONA. *Programa integral De suport als ajuntaments en matèria de violència masclista.* Barcelona.
- GENERALITAT DE CATALUNYA. *la intervenció en situacions de violència masclista en l'àmbit de la parella.* Barcelona, 2009.
- GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA
- HERRERA, Marion. *Dona marroquina i societat catalana.* Sant Pere de Ribes, 2014.
- INSTITUT CATALÀ DE LES DONES. *Programa de mesures per a la intervenció amb filles i fills de dones en situació de violència masclista.* Barcelona, 2014
- MANLLEU, Ajuntament. *Protocol de violència domèstica i de gènere.* Manlleu.
- MINISTERIO DE SANIDAD, SERVICIOS SOCIALES E IGUALDAD. *Estrategia nacional para la erradicación de la violencia contra la mujer.* Madrid, 2013
- SANT CUGAT, Ajuntament. *Guia per combatre la violència contra les dones.* Sant Cugat.